

BUDAPESTI NAPLÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
József-körút 18.

Főszerkesztő: **VÉSEI JÓZSEF.**
Felelős szerkesztő: **BRAUN SÁNDOR.** A SZERKESZTŐSÉG.

Égész évre 28 k., (14), 1/2 évre 14 k., (7), 1/4 évre 7 k., (3.50), egy hónapra 2 k. 40 fillér, (1.20 frt).
Egyes szám Budapesten 8, vidéken 10 fillér.

Bánffy Dezső hadüzenete.

Budapest, január 26.

(v.) A horvát utlevél-ügy keskeny pallóján ma megtörtént a lovagi torna báró Bánffy Dezső és Széll Kálmán között. A magyar királyi főudvarmester föllépése győzelemmel nem végződhetett, mert oly nemzeti aspirációknak szegődött tolmácsává, amelyek iránt köztörvénybe ütköznek, de — elismerjük készséggel — kudarccal sem lett belőle. A beszéd, amelyben Bánffy Dezső a maga álláspontját föltárta, szerencsés mértékletességet tanusított hangjában, ügyes dialektikát érvelésében és tapintatot az indulatokra való apellálás elkerülésében. Talán részben emez okos föllépésének is tulajdonítható, hogy báró Bánffy Dezső a főrendi táblán nem maradt elszigetelten sem fölfogásával, sem fölfogásának erőteljes kidomborításával. Aki utána fölszólat — gróf Keglevich Gábor, gróf Esterházy János és báró Prónay Dezső — egészen az ő gondolatmenetének duktusát követték s a szavazásnál is tekintélyesebb kisebbség verődött össze a javaslat ellen. A tárgyas igazságnak lerótt emez adó után hadd konstataljuk, miért nem győzhetett a horvát utlevelek kérdésében az ellenzéki álláspont. Hát azért nem, mert ezt a kérdést nem a nemzeti érzés szerint kell elbírálni, hanem a magyar közjog cáfolhatatlan és kétségbevonhatatlan rendelkezései szerint, amint azokat Széll Kálmán miniszterelnök ma a szokottnál is nagyobb lendülettel, éles judiciummal és diadalmas ékesszólással kifejtette.

Ha megszavaztatnák a magyar nemzetet arra nézve, hogy a magyar állameszmének ugy befel, mint kifelé egységesen kell-e megnyilatkoznia, a magyar nemzeti verdikt egyhangú igennel felelné. Ha arról rendezetnének plebiscitum, vajjon a magyar államiság egy-

séges föllépésével — a logika törvényei és a hazafias érzelem szerint — megfér-e a horvát honosságu magyar állampolgárok külföldi utleveleinek horvát nyelven való kiállítása, akkor ismét egyhangú verdiktt kapnánk, még pedig azt, hogy nem. De sajna, a fölvetett kérdést nem a logika törvényei szerint, sem a hazafias érzelem szerint kell elbírálni, hanem a törvény szerint, amely törvény közjogi alapszerződés Magyarország és társországai között, s melyet tehát a Szent István birodalmának országgyűlése a társországok tartománygyűlésének hozzájárulása nélkül egyoldaluan nem változtathat meg. Mit mond ez a törvény? Világosan kijelenti először azt, hogy a beligazgatás nyelve a társországokban kizárólag a horvát s másodsor azt, hogy az utlevél-ügyre vonatkozó intézkedéseket a magyar-horvát közös országgyűlés magának tartja ugyan fönn, ámde a végrehajtást a horvát autonómia jogkörébe utalja. Ezt a törvényt így meghozni végzetes hiba volt. De a törvény sem ma, sem tegnap nem jött létre, hanem 1868-ban. Ez a törvény tehát feszélyezhet minket, bánthatja helyes közjogi gondolkodásunkat, fölháboríthatja hazafias érzésünket, aminthogy Széll Kálmán ma egész őszintén ki is jelentette, hogy talán legelső sorban az utlevél-ügyre vonatkozó rendelkezései miatt tartaná óhajtatónak e kusza, hézagos és szerencsétlenül hevenyészett törvény revízióját; — ámde a törvény, mindhiába, törvény marad s legelső sorban maga az államhatalom s ennek legfőbb szerve, a törvényhozás tartozik a törvényt respektálni.

Két tetszetős érvelést hallottunk a mai vita során, amelyek nagyon alkalmasak arra, hogy megtéveszszék az olyanokat, akik bírálatközben nem tudnak, vagy nem akarnak a dolgok fenekéig hatni. Ez érvek egyikét báró

Bánffy Dezső szolgáltatta, rámutatván arra, hogy a belforgalomban a horvátországi fuvarlevelek és pénzutasványok a magyar nyelv mellett a horvát nyelv használatát is megengedik, de a külföldi forgalomban, a nemzetközi francia nyelv mellett, csakis magyar nyelven állíthatók ki. S okoskodása az volt, hogy ime, Horvátország ezt panaszkodás nélkül tűri, mert belátja, hogy kifelé a magyar államnak egységesen kell jelentkeznie, s tehát nem volna sem joguk, sem okuk a társországoknak, hogy a külföldi utlevelek ügyének ugyanilyen intézése ellen felszólaljanak. Első láttatra ez az okoskodás nagyon behizelgő, sőt plauzibilis benyomást is tesz. Ámde a báró ur elfelejtett valamit, amire Széll Kálmán nagyon helyesen és nagy hatással mutatott rá. Megfeledezett ugyanis arról, hogy a vasut és a posta ugyancsak az 1868-iki egyezményes törvény szerint nemcsak törvényhozási szempontból, hanem a végrehajtás szempontjából is magyar-horvát közösügy, minélfogva a fuvarlevelek és a posta-utasványok szerkezetére és nyelvére nézve az intézkedés joga nem a horvát önkormányzatot, hanem az egységes magyar állam közegeit illeti meg. Ellenben az utleveleknél megtörtént ezelőtt harmincnégy esztendővel az a sajnálatos hiba, hogy ott a végrehajtást ama horvát autonómia jogkörébe utalták, amelynek törvény szerint csakis a horvát nyelvet szabad hivatalos nyelvül használnia. Megtehetné volna most a kormány azt, hogy a magyar országgyűlés számára föntartott törvényhozási jog erejénél fogva elrendelheti vala a kötelező horvát nyelv mellé szubsidiárius nyelv gyanánt a francián kívül a magyar nyelvet is a külföldi utlevelek blankettáján. De nagyon helyesen jegyezte meg Széll Kálmán, hogy kisegítő nyelvül a magyar ál-

A hol a pénz nem isten

— REGÉNY —

Írta: JÓKAI MÓR

(37)

A golyaláb is nélkülözhetetlen a mocsári kalandozásnál. A ladikot a karám előtti tóból visszük át vállra emelve a Ruffóval. Ennek a gömbölyű tónak is volt egy saját gejzírje, mely azt táplálta, de az csak egy karvastagságu vizsugár volt, mely a tufalajból tört elő: a tó színe nem emelkedett tőle magasabbra.

Hanem a nagy morotva, mely a hegy lábától egész a tengerpartig terült, a nagy gejzír egyik vizoszlopát fogta fel, mely ivben omlott alá s folytonos pataként csorgott a hegyoldalról tekeregve, ennek a mocsárvidékét egy félkörű sziklapart zárta el a tengeről, végződött a morotva a tőzgetelepen, mely már szilárd talajjá tömörült: vízi növények gyökereiből, bozótaiból megszentesülve. Ebből a tőzgeből kellett a Ruffónak kivágni az új lakosok számára szükséges mindennapi tüzelőt. Becsülésre méltó feladat egy ambiciózus fiatal urfi számára. Érettségi vizsgát tehetett le belőle.

Hát mi panaszja lehetett? Megvolt a mindennapi bőséges elegele. Nem kellett a menza akademiá előtt kujtorognia, nem vekszálták rigorózus professorok kapriciózus kérdésekkel, nem kellett neki római jogot bemagolni, nem fájt a feje a tandíjfértés miatt.

Aztán kvártélyja is volt: nappali és éjjeli.

A nappali egy tőzgekockából összerakott kunyhó a mocsár szélén, az éjjeli a karámban a bambuszról összerótt felszer, amiknél hónap végén nem molesztál a háziúr a házbér végett. Hát nem ideális világ ez?

Amint megérkeztünk a Ruffóval a mocsárhoz s a ladikot vízre eresztettük, körültekintettünk az ő dominiumában. Mert hát ez az ő uradalma volt. Ennek a termése mind az övé. Ez az ő apanázsa.

Felkerestük a kastélyát, egyiptomi építmények volt, gula-alaku.

Ajtaja nem volt, bátran be lehetett lépni. Csak belépni bátran, de már előbbre hatolni csak vítézi módon. A falak vastagon lepve voltak szunyogoktól, amik között alig talált helyet a százlábú bogár (Skolopendron), a szögleteket ellonban magának foglalta le a denevér. Volt benne egy bambuszág is, letakarva birkabőrrel, de az egészen fekete volt a kekerlákoktól (amiket magyarul sváboknak neveznek). Ezekkel egy társaságba koveredni nem kívánatos.

A Ruffó tudott velük kiegyezni. A mocsár lapája nagy területen fehérelt valami gömböktől. Ezek óriási nagyságu pöfetegek. (Lycoperdon.) Kiválasztott belőlük egyet, amelyiknek a háta már rücskös volt, azt levágta a száráról a baltájával s behozta a kunyhóába. Én kinnmaradtam. Akkor azt a gombák apját letette a földre s nagyot csapott a hátára a fejszéje fokával. A pöfetege erre akkora durranással, mintha tarackot süttöket volna el, pukkant szerteszét s sűrű füsttel töltötte meg az egész kunyhót. Ettől a boszorkánylisztől egyszerre elpusztult minden

fertelmes féreg, ami a kunyhót megszállta, csak seprő kellett a szemétté váltakat kitakarítani. Van itt gondoskodva mindenről.

Ráértünk a kunyhó elé leülni és pipára gyujtani.

Volt ott a szabadban egy tűzhely, kövekből összerakva, amiben még pislogott a tegnapi páráz maradványa.

— A kunyhóban nem szabad tüzelni, — mondá a Ruffó, — mert a fal tőzgeből van, ha az tüzet fog, a palota földig leég. Ez itt az én tűzhelyem. Idő jártával talán majd családi tűzhely. Olyan komolyan mondta.

— Hát persze, hogy családi tűzhely, — dünnyögő. — Látod ezt a mi kis szigetházánkat? Magad is idecsépepentél közénk. Talán Isten küldött. Azt mondják, hogy van egy Isten. Az öregebbek mondják. Látták talán? Beszéltek vele? Azt mondják, hogy ő teremtette ezt a világot. Elég szép világ. — Engem is ő teremtett? Szüksége volt rám? Hát nekem volt szükségem erre a világra? Mit keresek benne? Azt mondják, hogy ez a világ egy sziget. Köröskörül a tenger. Az is egy világ. A hegytetőről nem látom a végét. Itt születtem. Azt sem tudom, az apám szült-e vagy az anyám. Mi oka volt rá? Kértem én őket, hogy erre a világra hozzanak? Hát jól van, osztozom ezen a világon. A két idetermett ember, a Negro meg a Cava birják a karámat meg a tavat. A szakállas emberek, a Capitano meg a Padrone tartják a vashajót, kapálják a földet, törik a hantot, vágják a sziklát: arcuk izadságával tartják el a hozzájuk tartozót. Csókolnom kell a kezüket. A nőkről szólni

lam hivatalos nyelve sehol sem szerepelhet a horvát mellett, s ha ily intézkedést vesz föl a törvényjavaslata, akkor lett volna csak igazán közjogi sérelem, mivelhogy az egységes magyar állam hivatalos nyelvének vagy a legelső helyen kell állania a külföldi utleveleken, vagy pedig, ha ez törvényes akadályokba ütközik, akkor az államnyelv méltósága szempontjából sokkalta jobb, ha az államegység csupán a Szent-István birodalma címerének kötelező alkalmazásában s az *egységes magyar állampolgárság* költözött föltüntetésében nyilatkozik meg. S valóban jól tette a kormány, hogy magyar nyelvünket a horvát autonómia hivatalos nyelvének sem alája, sem melléje rendelni nem akarta.

A másik tetszetős érvnek gróf Esterházy János a gazdája, aki azt mondta, hogy a magyar országgyűlés, midőn a magyar államegységnek kifelé való jelentkezéséről van szó, nem tartozik bármilyen törvény elől visszavonulni, mert hiszen hatalmában áll az akadályt szolgáló törvényt módosítani. Hiszen szó sincs róla, a magyar törvényhozás Szent-István birodalmának legfőbb állami szerve s köthet s oldhat a maga szuverén elhatározása szerint. De korlátja mégis van e hatalmának. S ez a korlát ott fekszik, ahol ugyanez a szuverén törvényhozás a maga szuverén akaratával valamely jogáról másnak a javára *egyezményesen* lemondott. Eleve nére tapintott a kérdés emez oldalán Szell Kálmán, amidőn kiemelte, hogy a lex ferenda tekintetében igenis korlátlan hatalma a törvényhozás, amde a lex lata tekintetében tiszteletben kell tartania a saját jószántából mások számára lekötött akaratát. Ez nem jelent csonka szuverenitást, mert hiszen a magyar törvényhozás a saját független elhatározásából mondott le ama jogokról, amelyeket az 1868: XXX. t.-c.-ben ugy adott át a horvát autonómiának, hogy azokat a jövőben csakis a társországok tartománygyűlésének hozzájárulásával veheti ismét vissza. Csakis az a szuverenitás csonka, amelynek valamely részét mások hasították le s amely a jog fenntartásról lemondva, ebbe az elidegenítésbe kifejezetten belenyugodott. De itt nem ilyen esetről van szó, hanem arról, hogy szuverén jogaink egyes parcelláit a horvát önkormányzatnak magunk adtuk át s társországainkkal oly értelemben szerződöttünk, hogy csak az ő beleegyezésükkel módosíthatjuk az

1868: XXX. törvénycikkbe iktatott egyezményt. Báró Bánffy Dezsőnek és gróf Esterházy Jánosnak tehát most nem volna szabad sem azt kívánniok, hogy a horvát önkormányzati közegnek contra legem oly nyelven állítsanak ki utleveleket, amely a magyar állam hivatalos nyelve ugyan, de amelyet a horvát belügyhatóság ez a mi saját törvényhozássunk rekesztett ki, sem pedig azt nem követelhetik, hogy a magyar országgyűlés egyoldaluan módosítsa azt az egyezményes törvényt, melynek akár egyetlen betűje is csak a másik szerződő fél hozzájárulásával változtatható meg. Nekik azt kellene indítványozniok, hogy a kormány vegye föl programjába a magyar-horvát közjogi egyezmény revízióját s igyekezzenek onnan azt a törvényes akadályt elhárítani, mely a magyar államegység kifelé való jelentkezésének a külföldi utlevelek adminisztratív kezelésében utját állja. *Utasítani* erre igenis lehet a kormányt, de megvádolni nem lehet azért, hogy az egyezményes törvény világos és alapvető rendelkezéseit egy törvényhozási államcsíny útján nem sérti meg. Az aztán más kérdés, van-e kilátás arra, hogy a társországok tartománygyűlésének hozzájárulása megkapható-e az ilyen célszerű revízióra. Hogy mi a horvát-országi közállapotokat ismerjük, sem most, sem a közel jövőben olyan revízió nem számíthatott meg, mely az 1868: XXX. törvénycikkhez képest nekünk jogkiterjesztést, nekik jogszüketést jelentene.

Elhíhetik a ma fölszólat ellenzéki főrendek, hogy a baj, melyet ők éreznek, nemcsak nekik fáj, hanem édes mindnyájunknak s fáj legelső sorban magának a kormánynak is. De abban szent igaza van Szell Kálmánnak, hogy a magyar állam törvényhozása a rendes jogélet újáról a felülről csinált forradalom lejtőjére siklana le s ugy a politikai, mint a jogi egyensúlyt a magyar nemzet kárára maga bontaná meg, ha hozzá merne nyulni egyoldaluan olyan egyezményes törvényhez, mely a saját szuverén akaratunkból folyt, országgyűlésünkön szavaztatott meg s királyunk szentesítő záradékát hordja magán. Ez anarkiát jelentene, semmi egyebet; az állam pedig még nemzeti momentumok kedvéért sem csaphat föl anarkistának. Szell Kálmán hatásos fejtegetései ebben a keretben mozogtak s nem tévesztették el hatásukat. A

főrendek többsége a javaslat mellé állt s így bizonyosságot tett arról, hogy a maga értéke szerint tudja ugyan honorálni a nemzeti érzés nemes forrásból fakadó fölbuzdulását, amde az állami életet nem akarja a fennálló jogrend sarkaitól kiforgatni. Így mindenképpen gyümölcsözőnek tartjuk a mai vitát. Az ellenzékben megnyilatkozott a nemzeti érzés ereje, a kormányelnök szavaiban s a többség szavazatában pedig a föltétlen jogtisztelet. A jogtiszteletre is, a nemzeti érzésre is elsőrendű szüksége van e hazának.

Az érdekes Házak.

Budapest, január 26.

I.

(A t. Ház.)

A folyosón még arról suttogtak, hogy lesz előjáték. Talán visszatér Rakovszky az Apponyi-memorandum ügyére. Vagy mégis csak szóba hozza valaki a Nessi dögát. De hiába. Nincs előjáték. Sőt alig nyílik meg az ülés, már szólni kezd *Münch* Aurél és ajánlani meri a katonai javaslat elfogadását. Nem is nagyon tiltakoznak ellene. Még figyelemmel is hallgatják.

Osoda ez, vagy *Fejérváry* teszi, aki sorra látogatja az ellenzéki embereket és elbeszélget velük? Még megeskik, hogy a miniszter leszereli az obstrukciót.

De nem. Az előadó beszéde után nyomban kitűdődik, miért járt a miniszter az ellenzéki háttáron. Ő akar a vitában elsőnek beszélni s ezt jelenti be az ellenzék följegyzett szónokainak. Nem is kitagásolják s *Münch* után ime fölemelkedik báró *Fejérváry* Géza, hogy a vitát bevezesse. Szokatlanul előzékeny, csöndes és otthon hagyta a temperamentumát. Valóságos akadémiai előadást tart a katonai szükségletekről s ha az ellenzék közbeszól, lehetőleg nem figyel rá. Elengedi a füle mellett a közbeszólásokat. Egyetlenegyszer mozdul meg a visszafojtott temperamentuma, mikor *Kecskeméthy* Ferenc tiszteletes ur a Petur bán hangján vág közbe, hogy nincs ujonc, mert mind kivándorol Amerikába.

— Bár maga is kivándorolna! — mondja önkénytelenül a miniszter s még az ellenzék is nevet.

Aztán megint szordinót tesz a hangszerére s azt mondja, hogy tessék mindenkinek előhozakodni a kívánságaival s amit tehet, szívesen vesz

sem merik. A Donna, a Mária, a testvérem előtem tulvilági teremtek. A Kadét derék fiu. Neki semmije sincs, ővé a levegő, azt veszi el belőle, ami repül. Olyan jó szíve van, hogy senkit se bánt. Egyedül én magam vagyok az, akit gyűlölk. Csuf vagyok. Látom a pófamat a barlang vizében. Undok pofa. Se foka, se vidra nem eszélne velem. És nekem mégis osztoznom kell ezen a világon. Ennek a világnak a java a másé, a rossz a enyém. Látod ezt a vidéket magad előtt? Ezt is az Isten teremtette? Ez jutott nekem örökségül. És most arra kell gondolnom, hogy egyszer majd, sok nyár után, eljön az idő, amikor férfi leszek: keresnem kell ebben a világban az embermódon hozzám való társat, a ki nek nincs válogatása. És akkor aztán ide kell őt hoznom ebbe az én tóparti lakásomba, ebbe a férgek és szörnyek hazájába! Hát nem azt kell-e hinnem, hogy téged azért küldött ide az a sokat emlegetett Isten, hogy engemet a te bölcs eszeddel megsegítsd s ezt a világot megigazítsd?

(Folytatása következik.)

Szent a keresztuton.

— A Budapesti Napló eredeti tárcája. —

Írta: *Krády Gyula*.

Az epermesi határban a keresztut mellett van egy kis kápolna, abban egy szentnek a szobra. Hogy ki az a szent, — János-e, vagy Miklós? — menükes; szakálla, bajusza van, nagy könyv a kezében, ennél többet nem tudok róla. Az epermesiek nyilván azért építették, hogy a jégveres a süvítőket határát érje, a jó szent terelje le a jégfelhőket az ő határuktól. Mikor én láttam a szentet, akkor már öregember volt. Lekopott róla mindenféle füstök. Az eső talált magának valami

kis nyílást a kápolna fedelén, ott befolydogált és miután a szentnek nem volt kalapja, szakálláról, bajszáról lemosott minden barnaságot, szürkére változtatva a színeket. Sőt itt-ott repedezett is már az öreg szent. A vakolat lepotyogott róla, kis lyukak keletkeztek esuháján. Egyszer majd kiesik a könyv kezéből, ő maga az országutra hull és az epermesieknek nem lesz többé szentjük. Senki se vigyáz többé a falura. De minek is? Hisz nincs már kire vigyázni!...

Bezzeg volt azelőtt kire vigyázni, a szent fiatalkorában. Azóta se lát annyi hintót, paripát elszálgatani maga előtt az epermesi uton. A kacér homokfutókról, eifuranyerges lovakról gyakran szállt sóhaját a szenthez.

— Segíts, patrónusom...

A szent gyakran kapott előleget, krajcárt, forintot, szóval volt nibél rendben tartani a házat. A gavallérok, akik erre jártak, sokszor még levelet is bízta a szentre. Odacsusztatták az üres kezébe.

— Add át, öreg, annak, akit illet!...

Tudta-e a szent, hogy kit illetett a levél? Én bizony nem tudom. Annyi igaz, hogy a levelek mindig rendeltetési helyükre jutottak: hol özevgy Szakolczai Pálnéhoz, hol özevgy Szakolczai Jenőnéhez. Mivelhogy a két asszony minden nap a keresztutra sétált és vadvirágból gyakran font koszorút a hűségese szent fejére...

Régi dolog ez, ma már nem is lehet megérteni, hogy olyan két gyönyörű fiatal asszony egyszerre özevgyesre jusson. A férjeiket elhitta a haza és többé nem adta vissza. Az ikerestvér Szakolczaiak itthon hagyták az asszonyaikat. Lóra pattantak a nagy időben és egy öreg szolgálta a fegyvernokok. Nevezetes hasonlatosság volt a két nővér között. Persze az asszonyok meg tudták őket különböztetni. Mindegyik megismerte a maga férjét, de bizony idegen ember könnyen zavarba jöhetett, ha arcukba nézett: melyik Pál és melyik Jenő? Az asszonyok a határszéli szentig kísérték őket, aztán hazament mindenik a maga házába. Az epermesi felsővégen volt a Pál ku-

riája, a falu másik oldalán a Jenőé. Sárga, széles házak voltak, nagy udvarokkal, ácsorgó kapubálványokkal. Szakolczai Jenőné született Borjy Judit annak örült, hogy ha a férfiak hazajönnek, ő látja meg őket először. Pálné, született Simonfi Erzi titokban házat és földet ígért a vén szolgának, ha pontosan értesíti őt az uráról, egészségéről, állapotáról.

Várt a két asszony.

Erzi mindennap elment Judithoz és együtt ültek a kuria előtt szobáiban.

— Ha idejönne az ellenség, mit csinálnál? — kérdezte a szőke Jutka a sógoronjét.

Erzi a Jutka szemébe nézett:

— Bezárnám a házam és felfegyverezném a cselédeim.

— Ó, te Zrinyi Ilona! — mondta Jutka és nevetett.

Szerencsére az ellenség nem jött Epermesre. Az ágyuk bőgését néha hallották a Tiszántúlról. A víz jó hanghordozó. Isten tudja, hol dörögtek az ágyuk. Az asszonyok szíve nagyokat dobbant és ellehelredve néztek egymásra.

— Vajjon hol jár az uram? — gondolták.

Hirt bizony nem kaptak a férfiakról. A háboru zajgása dobálta ide-oda az embereket, mint a vihar a faleveleket. Az öreg fegyvernok se küldött tudósítást. Talán már a másvilágon van neki azóta haza és földje...

De nem. Egy ősi estén, az eső csapkodta a háztetőt és a tarka nyírlák zúgtak az utmentén, a két asszony, amint együtt üdögelt a házban és szorgalmasan kötögetett, egyszerre lödögést hallott. Felugrottak. Egy ázott, kopott öregember ügetett az uton gothós lovacskán. A ház előtti megállt és tűnődve körülnézett.

— Itt a Péter! — sikoltotta Erzi és a két asszony kirohant a házból.

— Péter! Péter! — kiáltották a vén Jovasra és majd leszedték a lóról az ázott fegyvernokot.

konzideráció alá. S éppen azért reméli, hogy elveinek fenntartásával az ellenzék is meggondolja, majd az obstrukciót, noha egyelőre ugyan köpi a markát...

A t. Ház egy pillanatra azt sem tudja, mit szólnon a népies kijelentésre. Fejérváry azt mondja az ellenzékéről, hogy köpi a markát! Mi lesz ebből? Hát semmi sem lesz. A szélsőbal nevet és Rákosi-Sipulusz maga is mosolyogva jegyzi meg: — Ez nemzeti koncesszió, hogy köphetjük a markunkat!

Ennyi az egész. Aztán a miniszter nyugodtan leül és most már megkezdődik az obstrukció, melynek mára kirendelt szereplői: Tóth János és Rakovszky István. Mára több nincs. Nyugodt lélekkel át lehet tehát sétálni a méltóságos Házban, mert az éppen most kezd majd érdekes lenni — Bánffy fog beszélni. Sétáljunk át...

II

(A m. Ház.)

Az új palota másék felében egy órával később kezdődik az élet. Néha ez a később kezdődő élet nem is élet, csak valami automatikus berregés. De ma igazi élet. A karzatokon sok a szép asszony és (a jó Isten tudja, ki maradt odaát a t. Házban.) három nagy páholy hirtelenében megtekintik képviselőikkel. Egymás hátán szorongának s látható kíváncsisággal lesik, itt van-e már valaki. De az egész karzat, asszonyok, képviselők, mindenki csak azt lesi, itt van-e az a valaki. Csak éppen a méltóságos főrendek nem érdeklődnek. Azok nem tudnak érdeklődni. Alig jöttek el az ülésebe harmincan.

A valaki már itt van. Ott ül az ellenzéki mezőn. A méltóságos Házban az ellenzéki mező a miniszterelnök háta mögött van s így a valaki ott ül, ahol két sor választja csak el a miniszterelnöktől. A feje valamivel fehérebb, a bajusza egészen fehér, de az arca most is mosolygós. Mindig mosolyog. Akkor is mosolyog, mikor egészen magára van hagyva, s akkor is mosolyog, mikor melléje telepszik gróf Széchenyi Béla és már lassan-lassan odaszállingóznak a régi ismerősök. Mosolyogva beszélget a szomszédjaival és mosolyogva jártatja tekintetét a képviselők zsúfolt karzatán, ahol egyforma buzgósággal vegyülnek el egykori barátai s mindenkori ellenfelei. Ő mindnyájukra mosolyog s közben olykor-olykor áthelyezi azt a könyv- és jegyzetgarmadát, melyet kirakosgatott maga előtt a padon.

— Beszélni fog! — suttogják a karzaton. A

völgyben nem suttognak. Azok számára nincs szenzáció.

Mintha a t. Ház egészen áthurcolkodott volna: honatyák, újságírók, gyorsírók, bejáró miniszteri hivatalnokok, karzati törzslátogatók, mind itt vannak mostan. Egy kis izgatottsággal kérdezik, kutatják, mit jósol a napirend, körülbelül mikor kerül sorra valaki. Már haragsznak is a jegyzőkre, akik tulságos lelkiismeretességgel olvassák fel a végtelen jelentéseket s valósággal belekapaszkodnak az óra mutatójába. Sehogysem jutunk előbbre. S a karzatokra még mindig tart a tódulás.

No mégis jut legalább egy kis izelítő. Az elnök jelenti, hogy báró Bánffy Dezső mint a legfőbb fegyelmi bíróság tagja lezesi az esküt.

Fölemelkednek a méltóságos urak a völgyben s a nagyságos urak a karzaton: báró Bánffy Dezső lesétál a dobogó elé s mélyeséges csöndben mondja utána az eskümitát a jegyzőnek. Reszegő, huszáros hangja olyan ismerős ma is. Mikor azt mondja: *Isten engem úgy segítjen!* — néhány csöndes hang éljentsug. Az ember azt se tudja, a völgyben éljenzik-e, vagy valahol a karzaton! Aztán megint csönd s szürke egyformasággal pörgetik le a jelentéseket, a javaslatok hosszú paragrafusait.

Most csak egy érdekes pillanat van. Mikor Széll Kálmán miniszterelnök lép a terembe. Minden szem őt lesi. Most érkezik a helyére. Visszaforul és kezét szorít gróf Szápáry Gyula volt miniszterelnökkel. Báró Bánffy Dezső közvetlenül Szápáry mögött ül. Ő is volt miniszterelnök. Szápáry van-e közöttük vagy egyéb is? — Ők nem látják egymást. A karzat ezt jól megfigyeli, összegug, aztán megint esond.

A napirendtől örlik már. A cukoregyezmény-nél báró Prónay Dezső üdvözlöi a kormányt, mert ebben az egyezményben jelenik meg Magyarország először mint önálló szerződő fél kifelé.

A karzaton végigmorajlik:

— No, ez jól kezdődik. A függetlenségi Prónay üdvözlöi Széllt, mert kifelé kidomborítja Magyarországot nemzeti különállással egy nemzetközi egyezményben, Bánffy Dezső pedig meg akarja támadni, mert kihagyja Magyarországot egy utlevélben.

De hát annál pikánsabb a dolog. Csak már itt volna. Egy óra felé végre az utlevél-ügynél vagyunk és báró Bánffy Dezső megszólal. Mély csöndben hallgatják és ami legelőbb meglep, sokkal folyékonyabban, sokkal

kerekesebb mondatokban beszél, mint azelőtt. Demosthenes főudvarmester a nyelve alá rakta a kavicsokat, amiket utána dobáltak. Ha még egy darabig dobálják, még komoly szónok lesz belőle. De ma sem utolsó. Világosan beszél, jól csoportosított, tartózkodik minden oldalátámadástól, szigorúan tárgyánál marad s ha valamit jobban kihegyez, az csak a magyar nemzeti szempont. Egy kicsit sokat is emlegetti. Vagy csak azért tetszik soknak, mert nem szoktatott hozzá azelőtt. S ez a gondolat játszik talán egy pár gunyos főrendi arcon, mert vannak néhányan, akik nevetik, perszifalják és kárörvendezve kapnak egy-egy nyelvbotlásán.

Arról beszél például, hogy sine ira studio akar a dologról beszélni. Kétszer is mondta, de másodsor elvétí vagy legalább is úgy hangzik, mintha úgy mondaná:

— Sine ira!

— Sine ira, — gunyolják a néhányak. Olyanok, akik nem szavazták meg a kötelező polgári házasságot.

De ez futó epizód, alig veszik észre. Egészen nem volt ellenszenves a főudvarmester felszólalása, sőt egy kicsit meg is éljenzeték. (Sok éljenzés nem telik a méltóságos uraktól). Nincs azonban idő hosszasan megfigyelésre, mert már felel a főudvarmesternek Ernuszt Kelemen, a főrendiház alelnöke. Tisztelettel, de nem indulat nélkül. A szavak még gyöngédek, de a hang megtorló. S ekkor a karzat Bánffyt figyeli, hogy ma is mosolyog, míg támadják, ma is papirhajóskákat fabrikál, míg kellemetlenségeket mondanak neki. (Talán ezeken a papirhajóskákon bocsátja vízre a kellemetlenségeket).

Az Ernuszt beszédére is éljenzés hangzik. De aztán sorra jönnek a segédesapatok. Gróf Keglevich Gábor úgy beszél, mint a főudvarmester. (A támogatásnak is csak mosolyog). Gróf Esterházy János is úgy beszél, de nem, jobban és elmé- sebben beszél, mint Bánffy. Egy-egy megjegyzése igazán finom. Azt mondja, hogy a magyar címer pantomimice fogja a fáfolni azokat, akiket az utlevelék horvát szövege meglepetesz. De Esterházy is egy véleményen van Bánffival. Báró Prónay Dezső meg éppen. Oltesesen, hazafiasan, okosan beszél és legbuzgóbban helyesel neki gróf Széchenyi Béla koronáér. De van már egész kis helyeslő tábor.

Nem várja tehát a vita berekesztését Széll Kálmán miniszterelnök, hanem felszólal. Csupa finomság és tapintat. Érzésben egynek valja

Az öreg szolgál megzavarodva bámult az asszonyokra. Erzsi megragadta a kezét:

— Beszéljen, Péter...

A fegyvernök lehajtott fejjel dümögötte:

— Az egyik urfi elesett, a másik börtönben van...

— Melyik? — sikoltotta egyszerre két asszonyi hang.

A vén ember vizes szemével tétován nézett az asszonyokra.

— Nem tudom, könyörgöm.

— Az én férjem esett el? — zokogta Erzsi. Péter rázta a fejét.

— Akkor az enyém talán? — kérde a két-ségbeesetten Judit.

— Nem tudom, könyörgöm, — mormogta Péter.

Többet nem lehetett belőle kivenni. Az öreg ember elméjét megzavarták a háboru borzalmai. Ha nem kérdezték is, folyton motyogott:

— Csupa vér volt a patak és a homvédek úgy heverték a földön, mint jégverés után a gabona... Az ágyu dörgött és mikor megmostam az arcom a patakban, véres lett az arcom a patak vizétől...

A két asszony remegve figyelte az öreg mormogását. Egy pillanatra egymásra tévedt a tekintetük. Halálspádot volt mind a kettő. Vajjon melyik övegy kettejük közül?

A vén fegyvernök, mikor evett-ivott és a tűznél felmelegedett, áttért a hősi kalandokra:

— Ugy vágtuk az ellenséget, mint a répát, könyörgöm. Magam is levágtam vagy százat. Annyi kardot senki se használta el a zászlóaljnál, mint én. Minden csata után új kard kellett. Öszszetörtem mind.

Hiába próbáltgatták az asszonyok kicsikarni az öregből, hogy melyikük férje esett el, a fegyvernök makacsul kitért a kérdéseknél. Értelmetlenül motyogott és rongyos csizmáját egymáshoz ütögette.

Erzsi a Jutka nyakába borult:

— Mind a ketten özvegyek vagyunk, — rebegte fuldokolva.

Judit letörölte kendőjével a sógorasszony könnyeit:

— Még nem, Erzsikém. Bizzál istenben. Én vagyok özvegy, nem te... Rossz álmaim voltak mostanában mindig.

Erzsi felkiáltott:

— Dehogy, Jutkám. Az én előérzeteim nem csalnak. Az én szegény jó férjem halott...

Kétségbeesetten kezdett sírni. Jutka sápadtan meredt az öreg fegyvernőkre.

— Péter bátyó! Ha istent ismer, beszéljen, ki él a két testvér közül?

A vén szolgál eszelősen csóválta a fejét:

— Az egyik... Csak az egyik.

Többet nem lehetett kivenni az öregből. Lefeküdt, aludt és másnap ellátta szépen a házi-dolgait, mintha mi sem történt volna.

A két asszonynak kinszenvedéses élete volt. Egész nap együtt ültek és mesélték egymásnak az álmaikat. A kötötök sebesen mozogtak ujjuk között és a szemük egymásra tapadt.

Ha Jutka frissebben ébredt, Erzsi lehangoltan jegyezte meg:

— Ugy látszik, te nem is nagyon busulsz, Judit...

Erzsi, ha busan dudolgalni kezdett esténként a sötét szobában, Jutka hamarosan rászólt:

— Várhatal, míg megbizonyosodsz özvegy-ségéről, lelkem!

Az esztendő a nagy bánat közepette gyorsan elröplött. Az asszonyok kezdtek megnyugodni. Különösen azután, hogy az öreg Péter eltűnt a házból. Egy nap bucsut vett az öreg a kapufélfától. Talán megunta a két asszonyt, talán hőbortossága kergette a világba?

Az asszonyok csaknem egész nap együtt voltak és folyton a férjeikről beszéltek. Tudakozódni nem lehetett abban az időben. De nem is nagyon mert egyik se leveleket írogatni. Hátha éppen az ő férje...

A fájdalom is elmúlik, mint az öröm. A végzet úgy rendezte be, hogy a nagy óra, amely a mindenség fölött ketyeg, mindenekre változást hoz, ha mutatója tovább fordul. A második esztendő végén az asszonyok már nem is ültek annyit együtt. Erzsi valami távoli rokonát hívta magához, egy szentéletű öreg kisasszonyt. Ziznek hívták a kisasszonyt és rendben tartotta a házat. Judit vasvilla-szemmel nézett és reggel azért imádkozott, hogy bár a Judit férje jönné haza...

Es a rosszindulatú öreg hölgy teljesen felforgatta az egyetértést a két asszony között. Erzsi a kis falusi templomot mindennap meglátogatta Zizi kisasszonnyal, míg Jutka legfeljebb minden harmadik nap reggelén vetődött a kis ódon hajlékba.

Leesendesedtek az idők. Igaz, hogy zsendár járt az országon, de hébe-korba feltűnedezett már egy-egy urasági hintó és nem űlt mindig cseh beámer a hintóban. A szomszéd birtokok, ha utjuk Epermesen vezetett át, jókedvűen kopogtattak az özvegyeknél.

— Elvesztetek azok a forradalomban, mint annyi sokan mások. Kár busulni, — mondogatták.

Simonfi András, aki Kufsteint is megülte, biztatta a hűgát:

— Valamennyi börtönt megjártam, egyikben sincs az urad, Erzsi hugom.

Zizi kisasszony meggyőződésével tóditotta:

— A kártya is azt mutatja, hogy: meghalt. Lám, az idő eljárt, az ilyen beszédek most már csak csendes könnyezésre indították a szép Erzsit. A csendes könnyek pedig mindig inkább jólesnek, mint fájdalom.

Egy osztály dragonyos fektét a környéken. A katonák, no, még ha ellenséges katonák is, kevesebb haragot tudnak gerjeszteni a szívekben, mint például, mondjuk, a civilek. Nem igen tudni magyar asszonyról, hogy szíves szót váltott volna abban az időben az ójtottlábú beámerekkel, az itt táborozó katonaság azonban temérdek asszonyi szívet győzött le. Meg aztán nem is voltak szá-

magát mindazokkal, akik a hazafiasság húrján játszottak. Közéjük áll, ha arról lesz szó, hogy az egyezmény jellegével bíró alaptörvény a logika parancsa szerint módosítható. De ma ezt a kérdést ki kell hámozni a hazafiasság sellangjából. Az alaptörvényt egyoldalúan megsérteni nem szabad s a magyar törvényhozásnak respectálnia kell azt a tilalomfát, melyet maga állított magának. Csak erről van ma szó, nem többről.

Világos, tiszta, meggyőző a beszéd.

— Szolidáris vagyok a hazafiasságban, de megmutatom és meg kell mutatnom a tilalomfát.

Igy szól a figyelmeztetés és a méltóságos Ház hangulata már egészen más. Eljenzés hangzik, helyeslés morajlik, még a karzat is eleszondésul, csak a főudvarmester fabrikálja tovább a papirhajócskákat. Kivált mikor a miniszterelnök végső szavaiban éppen vele foglalkozik. A saját széttepett adataiból készülnek most a papirhajócskák. Es a képviselők karzatáról őt nézik, csak őt.

... A szenáció azonban elmúlik. A többség általánosságban változatlanul elfogadja a javaslatot, de a kisebbség se kiesi. Ellenpróbát mer kéri s nincs oka szégyenkezni. Mikor tehát a vitát félbeszakítják, (már háromra jár) a kisebbség azzal indul kifelé:

— Még lehet holnap egy kis cselepté a kilencedik szakasznál! Hátha...

I. A képviselőház ülése január 26-án.

— Kezdeté délelőtt 10 órakor. —

Elnök: Gróf Apponyi Albert.
A kormány részéről jelen vannak: *Szell Kálmán* miniszterelnök, *Láng Lajos*, báró *Fejérváry Géza*.
Elnök: Az ülést megnyitja. Ikiolvassák és hitelesítik a múlt ülés jegyzőkönyvét. Az irományok előterjesztése után következik a napirend.

(Az üljön-javaslat.)

Münich Aurél előadja: A tárgyalás alatt levő törvényjavaslat kétségtelesenül áldozatokat kíván a nemzetől. Ugy a pénzügyi, mint a véderő-bizottság is tárgyalta azokat az indokokat, amelyeknek alapján a hadügyi kormány ezen törvényjavaslatot beterveztette. Van szerencsém ezen tárgyalások eredményéről a következőkben beszámolni:

Az 1869. évi VI. t. c. a közös hadsereg és haditengerészet részére megszavazta az üljön-javaslatot 103.100 főben, a honvédség részére ugyanakkor 12.500 főben állapította meg. Ezen üljön-javaslat azóta változatlan maradt, dacára, hogy a t. Ház nagyon jól tudja, hogy a közönségek tárgyalására kiküldött országos bizottságok évente új szervezeteket szavaztak meg, mely szervezetek üljön-javaslatot emeltek igényeltek. Azon hiány, mely az utolsó évi kimutatás szerint 13.000 főre rúgott, képezi egyik főindokát annak, hogy a hadügyi kormány a jelen törvényjavaslatot beterveztette és az üljön-javaslatot fel-

gények az epermesi özegek. A nagy háború után is maradt bázasulandó legény az országban. A készentnek ott a keresztúton ebben az időben sok elintézendő ügye volt főlebbvalóival. A jó öreg utcséljárásoknak kellett kijárnia még azt is, hogy az özegek egyik-másik urnak milyen pecsenyét süsenek ebedre. Szerelmes ember babonás. Kéményseprő nem igen járt az epermesi úton, de ott állott a szent. Egy szent még a kéményseprőnél is többet ér. Talán ez a szerencsés kabala is vonzotta a gavalérokat az Epermesre. A dragonyos-tisztek minden nap arra lovagoltak, az öreg Borky Barnabás Sárosból szerkesztésére hordta az odaváló gavalérokat a hűgához.

— Ne hervadj el, te gyönyörű virágszál! — mondogatta neki. — Egy halott férj mellett élni, kutyának való. Vagy él vagy nem él! Ha nem él, meghalt; ha él, tartsa itthon magát.

Borky Barnabás így magyarázta a ma a dolgot.

Zizi kisasszony a fogát szívtá.

— Biztosan tudom, hogy él. Egyszer majd betöri a Borky ur fejét...

Mégis... A templomjáró szelid Erzsi szívének fagya engedett le először. Agotai, a szomszéd komposzesszor hűségeseen kocszított hozzája és beszédes nagy szemével oly sokat mondott Erzsinek! Kár, hogy mikor mekkerte a kezét, Erzsinek szomorú, bus napja volt, az elmult férjének volt a névnapja. (Zizi kisasszony reggeltől estig a bibliából olvasott.) S Agotai tagadó választ kapott.

Az öreg Simonfi, mikor hírül vette a dolgot, megveregette az Agotai vállát.

— Ne féljen, öcsém. Addig köll ütni a vasat, míg tüzes.

— De én főbelövöm magam, urambátyám, — felelt az elkecseregett Agotai.

— Nono, — mormogta az öreg és sietett a hűga látogatására. Erzsi már akkor betegen feküdt. A busulásban tán, vagy valami egyébtől megbetegedett, hanem betegsége nem volt olyan,

emelését kéri. Nagyon fontos ok ezen törvényjavaslat előterjesztésére azon körültem, hogy a közönségek tárgyalására kiküldött legutóbbi országos bizottság a tábori és hegyi tüzérség újjászervezését és tükéletesítését jóváhagyta, valamint, hogy a delegáció megszavazta a fedeti helyek ostromlására szükséges tarack-ütegosztályokat feltételül. (Nagy zaj a szélsőbaloldalon és felkiáltások: Megszavazta? a szükséges legénység kölségeit azon feltétel alatt, hogy azt a törvényhozás hasonlóképpen meg fogja szavazni, illetve jóváhagyni. Ismeretes továbbá, hogy a haditengerészetnél újabb szervezetek szintén folyamatosan vannak és mind-ezeknek keresztülvételére bizonyos üljön-javaslat-többség szükséges. Megtörténik, hogy családi és egyéb tekintetekből felette kívánatos, hogy egyik vagy másik besorozott katona idő előtt szabadságot szerez. Eddig ez nem volt lehetséges, mert nem állott rendelkezésre pótlóanyag. Ezenal a hadügyi kormány tényleg abban a helyzetben lesz, hogy bizonyos számú, két évig már kiszolgált katonát szabadságot hal, mert annak helyére állhat az üljön-javaslat-többség rendelkezésre álló legényt. (Zaj a szélsőbaloldalon.) Ez a harmadik indok.

Kubik Béla: Könnyű megdöfönni mind a hármát! **Münich Aurél** előadja: A honvédségre vonatkozólag hasonlóképpen áll a helyzet. Az utolsó évtizedek alatt honvédségünk ugyszólván rohamosan haladt. (Nagy zaj a szélsőbaloldalon.) Ezt nem fogják sohasem megcáfolni, hogy a honvédség rohamosan és nagyon szépen halad előre. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Katonailag igen!)

Kubik Béla: Az osztrák szellem felé halad! (Zaj. Halljuk! Halljuk! Egy hang a szélsőbaloldalon: A Nessi-üjből is láthatjuk! Folytonos zaj a szélsőbaloldalon.)

Münich Aurél előadja: Az utolsó időben képző-intézetek állítottak fel a honvédség részére, csapatkórházak állítottak fel stb. és ezen intézmények mind sok legényt igényelnek. Természetes dolog, hogy ezeknél is a 12.500 főnyi üljön-javaslatból nem telik ki a legénység. Ennek folytán a honvédelmi miniszter a honvédség részére hasonlóképpen 3000 üljön-javaslatot állt. Eddig a közös hadsereg részére rendelkezésre állt 103.100 üljön-javaslat, a törvényjavaslat elfogadása esetén rendelkezésre fog állni 125.000 üljön-javaslat. A honvédségnél rendelkezésre állott 12.500 üljön-javaslat, a törvényjavaslat elfogadása esetén pedig 15.000 üljön-javaslat rendelkezésre állni. Magyarország terhelni fogja a közös hadsereg üljön-javaslatából 53.333 fő.

Ami a törvényjavaslat pénzügyi oldalát illeti, jelenthetem, hogy a 13.000 főnyi legénység pótlása többlet-költséget nem fog okozni, még pedig azon okból...

Endrey Gyula: Hát fügefalevéllel fogják táplálni? (Derűltség.)

Münich Aurél: ... mert a 13.000 legénynek a kölsége már most is be van állítva a közönségek tárgyalására kiküldött országos bizottság által évente meghatározott kölségvetésben. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Elég rossz!)

A hátezer üljön-javaslatot kívánatuk a tarack-ütegosztályok felállítását folytán, új kölségeket hasonlóképpen nem fogna okozni. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Ismerjük! Ezermesterek! Ez nem a mi pénzünk, ugy-e?) Ezeknek a kölsége a delegációk 1903. évi kölségjel közt már tel van véve. Maradna még hátra a három-négyezer legény, amely arra fog szolgálni, hogy az időelőtt szabadságait legénységet pó-

mint a szerelmi betegségek szoktak lenni. Hőlyagos himlő annak magyarul a neve.

A falu végén, Jutkáknál, akkoriban tartották meg a hét vármegyére szóló lakzit. Egy sárosi gavalér elröpítette Jutkát innen felvidéki hazájába.

Erzsi sokáig volt beteg. De felépült, mert Zizi kisasszony tiszser is végigolvasta a bibliát és kártyáiból azt előre megjövendölte. De milyen volt a betegség után Erzsi!

— Most jöjjen az a gavalér, aki főbe akarja magát löni! — kiáltotta a rosszindulatu Zizi kisasszony.

A gavalér nem jött, de jött helyette más.

Egy téli este dereshajú ember jött szekérel az Erzsi házába. A köpenyegé eltakarta az arcát, de ha nem takarta volna el, akkor sem lehetett volna megismerni. A szobába lépett és szólanul állott meg az ajtó mellett. Erzsi a tűz mellől zavartodtan emelte fel a fejét.

— Mit akar? — mormogta.

Majd tötévváza lépett előre:

— Szakolczai...

Az esti idegen szomorúan nézett Erzsire. Nagy barna szeme csillogott és könnyű gördült a szakállába.

— Az ön férje vagyok. Tíz évig voltam börtönben...

Erzsi megragadta a férfi kezét. A férfi arcába mélyedt a tekintete:

— Te a Judit férje vagy! — kiáltotta végtelen felindulással.

Szakolczai lehajtotta a fejét.

— Nem, én a te férjed vagyok, hűséges kis Erzsím, — mormogta.

Erzsi remegve nézett a férfire. Lerokadt egy székre és eltakarta az arcát:

— Igaz volna? — dadogta. — Üj le és beszélj. Ugy-e nagyon megvénültem?

Megfogta a férfi kezét és firkésze ránézett:

— Hol jártál olyan sokáig?

tolja; hogy azok sem kerülnek újabb kölségekbe, az világos, mert az egyik rész szabadságotlaltik és annak helyébe lép ez a három-négyezer új legény, tehát újabb kölséget nem merül fel. (Egy hang a szélsőbaloldalon: Tehát tiszta haszon! Elnök csengett.) Ez áll a közös hadsereg; a honvédség tekintetéből pedig a dolog a következőképpen áll. 3000 úljön-javaslat 1820 emberit kell pótolni, mint amennyi nem került ki a mostani üljön-javaslatból. Tehát ezekre új kölséget nem kell, mert ezek fel vannak véve a mostani kölségvetésbe. Marad tehát hátra 1180 ember, amely legénységi létszám szükséges az új szervezet pótlására és kiegészítésére. Ezeket, miután csak kétévi szolgálat van a honvédségnél, igenis ki kell képezni és ez 75.000 koronát fog igényelni. (Egy hang a szélsőbaloldalon: No, végre van valami kölség!) Továbbá, miután az ugynevezett közpénz nem vétett fel a honvédelmi költségvetés, ez hasonlóképpen évente 18.000 koronát fog igényelni. Ezt a minimális kölségemelkedést idézi elő ez a törvényjavaslat. A pénzügyi bizottság egy határozati javaslatot hozott, amelyet van szerencsém a t. Háznak elfogadásra ajánlani. (Halljuk! Halljuk!) A határozati javaslat a következőképpen hangzik: „Utassija a Ház a honvédelmi miniszter, hogy a kétévi szolgálati idő behozatalára vonatkozólag beható tanulmányokat tészen, erre az 1904-ik évi üljön-javaslat iránti előterjesztés-kor tegyen a Háznak ebben a tárgyban, egy szervezeti, mint pénzügyi szempontból, kimerítő, tájékoztató jelentést.”

Szöbakerült a bizottsági tárgyalások folyamán azon körülmény is, hogy nagyon sok magyar honosság tiszt nem-magyar ezredben szolgált. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Elég szegény!) Es e miatt a pénzügyi bizottság...

Ugron Gábor: Pedig 1868-ban már megígérték!

Münich Aurél előadja: ... a következő határozati javaslatot ajánlja a t. Háznak elfogadásra: „Tekintettel a kölségre 1868. évi augusztus 6-án kelt abbeli legmagasabb elhatározására, miszerint az új véderőszervezetnek és az ország ismételve nyilvánítt kívánatának megfelelőleg, egyszersmind pedig a hadsereg célszerű szervezése érdekében is a magyar korona országáiból kiegészített ezredkezekhez és csapatokhoz, amennyire lehetséges, egyedül ezen országokban született tisztek osztásának be az akként megjelölt cél előléására a bizottság kéri a t. Ház, méltóztatasság határozatilag kimondani, hogy felhívandó a kormány, hogy a magyar korona országában született tisztek a lebetőségek csakugyan ilyen kiegészített ezredkezekhez és csapatokhoz osztásának be.” (Zaj a szélsőbaloldalon. Elnök csengett.)

Nessi Pál: Hát eddig hol volt az a rendelő?

Münich Aurél előadja: Most olvasom, hogy megvolt!

Nessi Pál: Megvolt, de csak papíron! (Nagy zaj a szélsőbaloldalon. Halljuk! Halljuk! jobboldal.)

Ugron Gábor: De nem engedelmessédek.

Münich Aurél előadja: Van szerencsém a határozati javaslatokat általánosságban elfogadásra ajánlani. (Nagy zaj a szélsőbaloldalon.)

Báró Fejérváry Géza: Azok után, amiket az előadó ur monolt, azok után, amiket a pénzügyi bizottság és a véderőbizottságban felhoztak és tárgyaltak, és azok után, amiket a sajtóban a kérdések fölött már számtalanszor olvastunk, azt hiszem, a t. képviselőház döntésem valami nagy újságot nem nem is vár. Minden állam a hadsereg szervezése alkalmával kell, hogy elsősorban tekintetbe vegye az anyagi eszközöket, azt vajon meddig képes e menni az áldozatok hozatalában a véderő szervezésénél. (Mozgás a szélsőbaloldalon.) A másik dolog az, hogy mi nagy, hatalmas, gazdag, egységes nemzetekkel nem igen versenyezhetünk. (Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Egy hang: Hajdanban versenyezhetünk! Lájk, hogy a kormány köteleességszerűleg ezt is tekintetbe veszi. Mondom, mi sem a lakosság számát illetőleg, sem más tekintetben nem vagyunk azon szerencsés helyzetben, amilyen nagy, gazdag nemzetek vannak; nem vagyunk azon helyzetben, hogy a véderőt bizonyos általános, vagy speciális célok szempontjából fejlesszük. Nekünk is fejlesztenünk kell véderőnket, de természetesen szerényebb határok között és csak az azon célból, hogy képesek legyünk saját érdekeinket minden körülmények között kellőleg és szerencsésen megvédeni. (Helyeslés a jobboldalon.) Nagyon bölcsen méltóztatnak tudni, hogy a monárkiának geográfiai fekvése olyan, hogy bármily kérdés merül el Európában, akkor, nem akarva, érdekelve van a monárkia, emelőlgyva érdekelve van Magyarország is és akarva, nem akarva, sokszor akarunk ellenére kényszerítve vagyunk bizonyos erőmegeszítésekre, amelyeket talán jobban szeretnénk mellőzni, de a geográfiai fekvés megköveteli ezeket tőlünk.

Kubik Béla: Igy parancsolják Bécsben!

Báró Fejérváry Géza: Ehhez járul még az általános európai helyzet, s összegezve már most, ez a négy pont az, amelyet alapul kell venni és szem előtt kell tartani a véderő szervezésénél. (Helyeslés a jobboldalon.) 1868-ban és 1879-ben az volt az alapfoglat, hogy a hadilétszám 800.000 ember legyen és az ennek fenn-tartására 95.000 üljön-javaslat elegendő volt. Az idők változtak, azóta eltelt 35 év...

Kaposty Jóné: A hadsereg szelleme nem változott meg!

Báró Fejérváry Géza: Aki csak némileg figyelemmel kísérte a különböző államokban a véderő szervezését, észrevette és látta, hogy mindenütt egész Európában rohamosan haladt a szervezés, csak minálunk nem. Mi visszamaradtunk. Anyagi viszonyainknál fogva nem voltunk képesek e részben haladni. 1889-ben a törvényhozás útjára, hogy a hadilétszám törvényben való megállapítása lehetetlen, és ennélfogva ezen eszmével fel is hagyott. (Zaj a szélsőbaloldalon.)

Ugron Gábor: A 14. § éppen az ellenkezőt jelent!

Báró Fejérváry Géza: A 14. §. tiszán az unjonc-jutaléka és az unjonc megajánlásáról szóló jogra vonatkozott. (Mozgás és ellentmondások a szélsőbaloldalon de nem vonatkozott a hadilétszámra.)

Ugron Gábor: De ettől függ!

Báró Fejérváry Géza: Aki hűen vissza tud és vissza akar emlékezni az akkori tárgyalásokra, az emlékezi jog arra is, hogy a 14. §. a hadilétszám-mal egyértelműen semmiféle nexusban sincs.

Erdrey Gyula: Hiszen az az osztrák alkotmány kiegészítő része! (Derűtség. Halljuk! Halljuk! jobboldal.)

Báró Fejérváry Géza: De szükséges volt az ekerületenél megkívántató békelétszám fenntartása céljából (Mozgás a szélsőbaloldalon. Halljuk! Halljuk! jobboldal.) az unjoncjutalékokat valamely letelepítési és innen származott az, hogy az unjoncok száma 69.000-ról 103.100-ra emelték amely unjoncjutalékszám most is érvényes a közös hadsereg névére. Ez elegendő volt az akkori békelétszám leedezésére és elég volt, amennyiben egy kis piust számítottunk hozzá bizonyos apró dolgoknak hazagóknak a pótlására is. (Folytonos zaj a szélsőbaloldalon.)

De 1839. óta magukban véve és aránylag nem valami nagy horderejű új alakulások, új formációk rendszeresítésére volt szükség. Az unjoncjutalék 1839. óta fel nem emeltetett.

Keoskóthy Ferenc: Azóta kiszöktek Amerikába!

Báró Fejérváry Géza: Inkább maga ment volna ki! (Altalanos élénk derűtség.) A békeidőszak azonban emeltetett és ennek következtében nagyon bőven át méltóztatik látni, hogy a közös hadsereg létszámában jelentékeny niány mutatkozott amely hiányt pótolni már nem voltak képesek. Most a tüzérség újalakulása küszöbön állunk. Ez a tüzérségi átalakítás, szükséges új anyaggal való ellátás. Etekinve a pénzbeli áldozatoktól, a létszámban is bizonyos letelepítést jog követelni. Tehát ott állunk, hogy az unjoncjutalék feltétlenül kevés és nekünk feltétlenül a törvényhozáshoz kell fordulnunk és kérnünk, hogy az unjoncjutalék felelemessék a legzsigérségek mérvben 1.5.000, illetőleg 21.900 unjonccal több kell ezen követelménynek kiegitésére. Kérdés támadt tehát az emberek névére van-e lehetőség a többletet kiállítani, valamint az anyagi a pénzbeli áldozatokra névére, hogy képes-e ez az ország ezeket az áldozatokat elviselni.

Gabányi Miklós: Nem képek!

Báró Fejérváry Géza: Arra majd szintén megadom a választ!

Gabányi Miklós: Én tudom! (Derűtség.)

Báró Fejérváry Géza: A lakosság száma amint ez a népszámlálásból kitünik, nála lstennek szaporodnak. (Egy hang a szélsőbaloldalon: Kivándorol Amerikába!) Kérem, kivándorolnak, be is vándorolnak. (Nagy zaj a szélsőbaloldalon.)

Rákosi Viktor: Próbálja meg beszorítani a bevándorókat. (Altalanos derűtség.)

Báró Fejérváry Géza: Ennek következtében az unjoncjutalék eredménye évről-évre kedvezőbb. A kedvező állások eredménye következtében törvényből kiolyólag megint a póttartalék száma annyira szaporodott, amint erre akkoriban, t. i. 1839-ben mi nem számítottunk. A tavalyi unjoncjutalék évet véve alapul csak Magyarország részéről 44.400 póttartalékot állított ki. ebben a számban van természetesen többlet kategória: van olyan, aki jogom alapján helyezett a póttartalékba, de van nagyon sok olyan is, aki teljes szám címe alatt helyezett póttartalékba.

Kapotsfay Jenő: Könnyelműen soroznak. (Zaj. Mozgás.)

Báró Fejérváry Géza: Méltóztatnék nekünk kezünkre járnunk, akkor talán helyesebben fogunk eljárni. Mintán az unjoncjutalék felelemése csak 21.900 lóben kértük, ennek a legénység kiállítására névére csak az a kihatása van, hogy annyival kevesebb póttartalék lesz besorozva. Magyarországra esik ebből a 21.900 ló: óból 9862. ha hozzászámolunk még azt a 3000-et amit kértünk a honvédség számára, az összesen csak 12.363 és mondom, csak 1902-ben 44.400 póttartalék volt, a jövőben tehát az eredmény az lesz, hogy 12.000 póttartalékkal kevesebb lesz.

Szatmári Mór: 24.000 munkáskarral kevesebb! (Zaj és mozgás baloldalon.)

Horváth Gyula: Nagyon magas ez a miniszter urnak!

Báró Fejérváry Géza: honvédelmi miniszter: Ez a katonatartás jár! Akkor ne tartunk katonákat! (Zajos helyeslés a szélsőbaloldalon.) De fájdalom, ez szükséges. Bármennyire örülnek is ennek az eszmének, ez nem vihető keresztül. (Nagy zaj.)

Kubik Béla: Ez a legjobb indítványa a miniszter urnak!

Báró Fejérváry Géza: A pénzbeli áldozatok olyanok, hogy 100-ban az lesz a törvények végleges kibátása, hogy az egész monarchiában 20 millió koronával több követeljük. Ebből Magyarországra a kvóta szerint nem egészen 7 millió korona esik. (Egy hang baloldalon: Tisztességes összeg!) Igen tisztességes összeg! Azt beismerem, hogy súlyos áldozat, de nem elviselhetetlen. (Élénk elmondás a bal- és szélsőbaloldalon.) A t. képviselő urnaknak talán elviselhetetlen, nekem mint magánembernek szintén elviselhetetlen, hanem a magyar nemzetnek, mint olyanok nem. (Egy hang a szélsőbaloldalon: Mennyivel járul hozzá?) Mintán legyőzhetetlen akadályok nem torognak lenni (Zaj, mozgás.) és az unjoncjutalék felelemése feltétlenül szükséges, én a magam részéről elvárom és kérem minden egyes képviselőitől, hogy vegye iontolóra az úgy komolytágot és ne méltóztatnék ócsor kijelentésekkel népszerűsítést keresni, hanem méltóztatnék hazafiasan megmondani a dolgot és hazafiasan cselekedni akkor, amikor ezen javaslatot elfogadják. Eppen azért kérem a t. képviselőházat, hogy a törvényjavaslatot a táltalanságban a részletes tárgyalás alapján elfogadni méltóztatják. (Helyeslés a jobboldalon. Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Nem fogadjuk el! Zaj.)

Megengedem azt, hogy az urak iffogása szerint vannak kifogások, vannak észrevételek, vannak óhajok, de legyenek meggyőződve, hogy ebben a törvényjavaslatban, ami nem volna alaposan átgondolva, olyan nincs. (Derűtség a szélsőbaloldalon.) De hogyha a tárgyalás alkalmával olyan észrevételek, óhajok és kívánások hoznának fel, melyek teljesíthetők...

Rákosi Viktor: A delegáció sokat óhajtott, de nem adtak neki semmit!

Báró Fejérváry Géza: Ha a t. képviselő ur ott lett volna a delegációban, talán szerencsésebb lett volna. (Derűtség a jobboldalon.) Méltóztatnék oda bemenni és ott érvényesíteni magát...

Rákosi Viktor: Nekem itt a helyem és meg fogom tenni a kötelességemet!

Báró Fejérváry Géza: Nagyon sok hely van ott is még. (Derűtség a jobboldalon.) Én meg vagyok róla győződve, hogy dacára annak, hogy roppant köpök a traktukat... (Altalanos derűtség. Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Micsoda kaszárnya-vocek? Ez a nemzet vonas?)

Kapotsfay Jenő: Ez a javaslat nemzeti színe? (Nagy zaj a szélsőbaloldalon.)

Báró Fejérváry Géza: ... és beszélnek obstrukcióról s nem tudom miről. (Zaj. Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.) hogy a komoly meglátolás arra fogja az urakat vezetni, hogy ezen törvényjavaslatot elvi szempontból nem is szavazzák meg, de nem fogják megakadályozni annak mielőbbi elfogadását. Erre kérem a Házat. (Helyeslés a jobboldalon. Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Hoch! Hoch!)

Tóth János: Hazafias kötelességnek ismeri a függetlenségi párt a javaslat ellen küzdeni, hogy az törvényerőre ne emelkedjék. (Zajos helyeslés és taps a szélsőbaloldalon.) A javaslatban kifejezésre jut Magyarország állami függettsége, önállóságának tagadása, csunka alkotmányának megsértése s a katonai diktatúra, amely meztelen önkényével lép a nemzet elé, hogy hajoljon meg előtte minden nemzeti érzés. (Helyeslés a szélsőbaloldalon.) Független állami élet önálló hadsereg nélkül el sem képzelhető. E nélkül a nemzet állami léte örök bizonytalanság, mert nemzeti határát saját akarata szerint nem érvényesítheti. Pontukat törekvésük végéig a állami önállóságunk. A nemzet akaratának tehát mindig érvényt kell szerezni. Aki ezen javaslatokkal áll elő, az már a határozat érkezett, amelyet már túllépni nem lehet. A magyar nemzetnek örök joga van az önálló hadsereghez, függetlenül állapotaita meg és pótolta az unjoncokat. Törvényeket hozott a nemzet, hogy az idegen katonaság az országból vitessék ki. A nemzet vonatkozott Ausztriával egyjórman elhátni, nehogy úgy tűnjék fel, mintha nem szabad akaratából jár volna el. (Zajos helyeslés a szélsőbaloldalon.) A közelimiből akarnak tegyvert kovácsolni ez ellen a fellogás ellen. A honvédelmi miniszter is azt mondta, hogy magyar hadsereg sohasem volt. A magyar hadsereg rögtön eltermett, ha a haza, a nemzet s a trón érdeke kívánta. Számaltanszor adott trónt a hazának s hazát a trónnak. Bebiztonságunk követelménye, de a monarchia érdeke is megkívánja az önálló magyar hadsereget. A történelem sőtérre fellelto a nemzet múltját s ez a mit is azt mutatja, hogy önállóan, nemzeti alapokon szervezte a hadsereget. (Zaj és helyeslés a szélsőbaloldalon.) Valahányszor a trón dűledzet, a magyar hadsereg mentette meg a dinasztát. Maga Maria Terézia is azt mondotta, hogy a trónját Isten után a magyar nemzetnek köszönheti. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: De meg is hállta!) De ma idegen zászlók, idegen tisztek idegen vezényszavak alatt álló hadsereg, amely csak a császár seregének tartja magát, az sohasem mérközhetik olyan hadsereggel, amelyet áthat a nemzeti érzés. (Helyeslés a szélsőbaloldalon.) Sokkal nagyobb erővel védné meg az országot, sokkal nagyobb erővel védné meg a trónt egy nemzeti érzéstől áthatott hadsereg, mint a mai, amelyet erőszakkal tartanak össze. Németországnak hanyléle hadserege van, s azért mindegyik megőrzi nemzeti jellegét.

A pragmatika szanciók kapesol minket össze Ausztriával. A pragmatika szanciók két alapelve az együttes birtoklás és a nemzeti önállóság nem hozza magával azt, hogy a nemzet kötelezte volna magát a közös hadseregre. A 61-iki felirásban Deak Ferenc által s a 67-es törvényekben így értelmezték a pragmatika szanciót. Hogy a 67-es törvény a magyar hadsereget említette. ez mutatja, hogy annak létezését elismerte. A 67: XII. t-c mika kimondja, hogy a kölcsönös védelmet a magyar hadsereggel tartozik teljesíteni ebből következik az, hogy a szervezett magyar hadsereggel tartozik ezt teljesíteni. A kormány évtizedek óta nangoztatja ezzel szemben, hogy Deak Ferenc a magyar hadsereg alatt nem értette az önálló magyar hadsereget. Erről az állampártúról nem lehet azt mondani, hogy lemondott volna Magyarországra a állami önállóságáról. De akár mondott le arról Deak, akár nem, a nemzet nem akar erről lemondani, nem akar lemondani az ország millió és millió lakosa s nem mond le a függetlenségi párt. (Zajos helyeslés és taps a szélsőbaloldalon.) A mai közös hadsereget csakis alkotmányserítéssel lehet fenntartani. Es ha ezt teszi az ország, akkor lelépett az alkotmányosság teréről. Ellenőrizni kell a képviselőházban, hogy a kormány ne kövessen el alkotmánytalanságot. Kötelességének tartja a 67: XII. törvényekben lelett állami önállóságunkat megvédeni. Kitejti, hogy a véderő dolgában Ausztriában nem lehet a 14 §. alkalmazni, mert azt határozatlan kizárja a 67: XI. törvények és mégis öt év óta Ausztriában a 14. §. alapján osztrák rendelettel állapítják meg az unjonctörvényt, ami határozatlan alkotmányserítés. Alkotmányos országban a nemzet és a korona között a hatalmi egyensúlynak meg kell lenni és ime, éppen nálunk, ahol minden hatalom a nemzetől ered, a legfontosabb dolgokban, a véderő dolgában igazi abszolutizmus érvényesül.

A hadsereg ma is olyan osztrák hadsereg, amilyen Königrázt előtt volt. (Ugy van! Meg is fogják verni. Ugy van! baloldalon.) A magyar nemzet lenartotta

magának a katonaság elhelyezésének jogát. Itt csak magyar hadsereget akart elhelyezni a nemzet. Nem! elvette-e a nemzetől a kormány ezt a jogot?

Báró Fejérváry Géza: Nem.

Tóth János: A Tisza-kormány konfiskálta el a nemzetnek ezt a jogát.

Báró Fejérváry Géza: Hiszen minden gyerek tudja, hol vannak elhelyezve. (Felkiáltások szélsőbaloldalon: Nem ez a kérdés!)

Tóth János: A törvényhozást illeti az elhelyezés joga s a kormány sohasem terjesztett elő ebben a kérdésben törvényjavaslatot. A nemzet az unjoncmegajánlás jogát is lenartotta magának. Annyit lehet és kell besorozni, amennyit a törvényhozás megenged, mert különben a nemzet joga illuzióriussá válik. Így 1894-ben 56.889 unjonc helyett 79.777 ló sorozott be a kormány. Nem intakt tehát az unjoncmegajánlási joga sem a nemzetnek, mikor többet soroznak a tényleges állományba, mint amennyit a törvényhozás megszavazott.

Beóthy Akos: Elkönfiskálták a nemzet jogát.

Tóth János: A delegáció sosa sem tagadott meg a katonaságtól semmi követelményt, a nemzet jogai és kötelességei itt csak jámbor óhajások. A katonai költségek megállapításának joga is elvitetett a nemzetől. A katonai kormány szabad kezét nyrt a nemzet felett. 1839-ben megállapította a nemzet a hadilétszámot.

Báró Fejérváry Géza: Soha!

Molnar Jenő: Maga mondta!

Báró Fejérváry Géza: Sehol sincs így, csak nálunk!

Beóthy Akos: Magunknak csináljuk a törvényt!
Tóth János: Akkor nem kontingentáltak a póttartalékok mennyiségét, mert nem lehetett tudni, milyen haderőre lesz szüksége haboru esetén az országnak. És ma már 3.000.000 ember lelett rendelkezik a hadi kormány. A nemzet jogai mindinkább elvesznek, elvész zaszaja nyelve, nemzeti érzése és ezzel szemben latjuk a tejedelmi jogkör túltengését s a katonai kormány natalmat, önkényét. Rengeget pénz, milliót és milliót köit az ország erre a hadseregre s a kormány maga ön ide s azt mondja, hogy nem tudja megvédelmezni ez a hadsereg sem az országot, sem a trónt. Es ez igaz!

Molnar Jenő: Nem tudja megvédelmezni, ha minden lönerég született generális.

Báró Fejérváry Géza: Molnar Jenő szerint.

Molnar Jenő: Még sok más szerint is.

Egy hang: Még Szavoyai Jenő szerint is.

Tóth János: Az unjoncjutalék felelemésével súlyos áldozatokat követel a kormány. Nem lehet komolyan venni a kívánásokat, mert azt állítja a kormány, hogy nem kerül az unjoncjutalék felelemése költségbe. 1839-ben is teljesen számítottunk, mert 48 millióba, nem pedig, mint ahogy tervezik, 480.000 forintba került a létszámemelés. A mostani elemelés is 100 millió korona költséget jog okozni az országnak. Es ez csak a kezdetek a kezdete. A hadügyminiszter és a honvédelmi miniszter is ki elemtette, hogy 230 millió kell az agyakra. Szabad-e tünk szeien álló nemzetet így lelkismeretlenül eljárni? A katonai ternek a legproaktivebb erejét vetik el a nemzetnek, megmádatják a nemzeti tóket. Deak Ferenc is azt mondta, hogy a státus sok katonával való megterhelését nem tartja helyes dolognak. Ez nemzeti romlásra, végveszélyre vezet. Ettől akarja a függetlenségi párt megóvni az országot.

Erkölesleg nem is tartja kompetensnek a kérdés eldöntésére a mostani képviselőházat. A kormány-pártban számosan hirdették, hogy a katonai ternek felelemése ellen küzdenek. A képviselőház többsége igérte ezt. A pártérdeknek alárendelt az adott szót. Mirkócsi kötelessége a magyar kormánynak a képviselőházat feloszlítani, s a nemzethez appellálni. (Zajos helyeslés a bal- és szélsőbaloldalon.) Ha a kormány ezt meg nem teszi, akkor még melyebbe teszi azt az úrt, amely a nemzetnek és a nemzet képviselőitének érdelete között van. Itt az ideje, hogy a nemzet visszaszerze a katonai kormányjával szemben jogát. A függetlenségi párt több tárgya határozati javaslatot jog ebben a kérdésben benyújtott és ennek elfogadását teszi függővé további magatartását. A javaslatot nem fogadja el s határozati javaslatot nyújt be, mely szerint határozza el a Ház, hogy a törvényjavaslatot nem fogadja el, hanem utasítja a kormányt védelmi rendszerünknek az önálló magyar hadsereggel alapján való átalakítására és ennek megtelező törvényjavaslat mielőbbi beterjesztésére. (Hosszantartó élénk éljenzés és taps a szélsőbaloldalon.)

Elnök: Az ülést tíz percere felfüggeszti.

Szünet után

Rakovszky István: Kijelenti, hogy sem maga, sem párta nevében nem fogadja el a beterjesztett javaslatot. (Zajos helyeslés a bal- és szélsőbaloldalon.) Az indokolásban folyton hivatkozás történt az európai nemzetre. Más ezeknek a nemzeteknek a szituációja. A honvédelmi miniszter az ország szituációjával indokolja a javaslatot. Pedig éppen ez a szituáció követeli azt meg, hogy ne áldozunk már többet a militarizmusnak.

Báró Fejérváry Géza: honvédelmi miniszter: Ilyen sarkány nincs is.

Beóthy Akos: Itt ül a miniszteri székben előtűk. Valóságos szakramentum.

Rakovszky István: Európa közepén erős külpolitikát kellene kifejtenie az országnak és mégis agyongé a külpolitikánk. Mindenütt dűbög a béke szelleme, nem érti tehát, hogy mire kell nekünk az unjoncjutalék felelemése. Madárjéztőnek állítják ide a monarchia biztosítását, de ettől a nemzet már nem ijed meg, csak az ellenzék akarják feljelé úgy feltüntetni, hogy a monarchia érdekeit nem tartja szem előtt. A kivándorlási statisztika mutatja, hogy nincs az ország viruló állapotban, hogy az erők kuttorrásai is kezdenek kiszáradni. Nem lehet tehát a javaslatot elfogadni. Határozati javaslatot terjeszt be, mely szerint a Ház a törvényjavaslatot el

nem fogadják, de utasítja a kormányt, hogy ezen törvényjavaslatot a következő elvek szerint módosítsa: Az unjonekelt 10 évre állapítatik meg. Az unjonekeltnek való hozzájárulás arányának megállapításánál különösen a 20-24 éves férfinek számát vegye alapul. A tényleges szolgáltatás idejét, a lovasság, lovagló ütegosztályok és a haditengerészet kivételével, két évben szabja meg, a költségek legmesszebbmértékű kímélésével. Az 1889. VI. törvénynek 25. §-ának azon rendelkezését, miszerint a tartalékos tiszti vizsgát le nem látó egyéves önkéntesek még egy évet a tényleges állományban legyenek kénytelenek szolgálni, helyezze hatályon kívül.

Határozati javaslatát a következőkben indokolja: A javaslat csak egy évre kívánja az unjonekelt fel-emelését, csak azért, hogy a jövőre, amikor a 20-24 éves korúak a teletelést, ismét újabb feladatokkal álljanak elő. Az unjonekelt megállapításánál nem a népesség, hanem a 20-24 éves korban levő ifjak, az unjonekeltet számát kell alapul venni. Nem kellene így annyi unjonekelt kiállítani, mint a népesség alapján való számításnál.

Seethy Akos: Homály! Homály!
Rakovszky István: A tuberkulózis, a szegénység és a kivándorlás az okai annak, hogy a 20-23 éves korban levő ifjak száma csökken. A védőbizottság előadja azt állítja, hogy a két éves katonai szolgálatot nem lehet mindenütt behozni. Ha a kormányt az az előadó az európai államok példájára hivatkoznak, akkor kövessék ilyenekben is a nyugati államok katonaságát. A katonai büntetőtörvénykönyv revíziójával nem akar foglalkozni, de követeli az embertelen büntetések eltörlését. Követeli annak a törvénynek az eltörlését, hogy a nem vizsgált önkéntesek két évig szolgálnak.

Báró Solymossy Ödön: Kéri, hogy holnapra halasztassa beszédét. (Helyeslés.)

Elnök: Megállapítja a holnapi ülés napirendjét s az ülést bezárja.

II. A főrendiház ülése január 26-án.

— Kezdele délelőtt tizenegy órakor. —

Elnök: gróf Csáky Albin.

A kormány részéről jelen vannak: **Széll Kálmán** miniszterenök, **Darányi Ignác**, **Láng Lajos**, **Lukács László**.

Elnök: Megnyitja az ülést, bejelenti, hogy időközben a főrendiház két tagja: báró Vécsey Miklós és gróf Schönborn-Buchheim Ervin meghalt. Indítványozza, hogy a ház részvételek jegyzőkönyvébe adjon kifejezést. (Helyeslés.)

Ezután tudomást vették az igazoló bizottság jelentéséről, mely szerint Lipót Ferdinánd főherceget, aki rangáról lemondott, a főrendiek jegyzőkönyvéből törölték, tovább elismerték gróf Hunyady Károly vagyoni képességét s részére a királyi megnevelésért sorgalmazni fogják. Báró Bánffy Dezső m. kir. főudvarmester tette le ezután az esküt, mint a legfőbb legyelemi bíróság tagja.

A gazdasági bizottság jelentését a múltévi november és december havi számadások megvizsgálásáról és egyéb gazdasági ügyekről tudomást vették.

A brüsseli cukorkonvenció beiktatásáról szóló törvényjavaslatokról felszólal.

Báró Prónay Dezső: A javaslatot általánosságban elfogadja, csak egy pontra nézve tesz a részletes tárgyalás során módosítást. Magyarország ezen nemzetközi szerződésénél úgy jelentkezik, mint minden nemzetközi egyezményénél jelenkeznie kell. Örmének ad kifejezést, hogy Magyarország mint önálló szerződő fél jelentkezik s kívánja hogy Magyarország és Ausztria mindig mint külön szerződő felek szerepeljenek. (Helyeslés.) A szerződés bevezető soraira hívja föl a figyelmet. A királyi címet a császári cím nem előzi meg nemzetközi viszonylatokban, mert Anglia uralkodójának is elől áll a királyi cím. azután az India császári cím. Következhetnek idők s talán már a közel jövőben, amikor a magyar királyi korona fényéről lesz szó, amelyet el nem homályosíthat semmiéle más cím s akkor áldozhatunk is a királyi koronáért, de csak akkor.

Elnök: Szóhátra senki sincs feljegyezve. A javaslatot ezután egy általánosságban, mint részleteiben vita nélkül fogadják el. A cukoradó-törvény módosításáról szóló törvényjavaslatot egy általánosságban, mint részleteiben vita nélkül fogadják el. Az inségmunkákról szóló törvényjavaslatot egy általánosságban, mint részleteiben vita nélkül fogadják el. A kivándorlásról és bevándorlásról szóló javaslatokat szintén vita nélkül fogadják el.

(Az utlevél-ügy.)

Báró Bánffy Dezső: Nagyméltóságú elnök ur! Méltóságos főrendek! Bizonyos tartózkodással szövegek, mert nem szeretném, hogy az ezen törvényjavaslatokhoz emelkedőket akár pártpolitikai szempontokból mondottaknak, akár pedig valami ösztönösággal mondtaknak méltóztatassanak tekinteni. Méltóztatassanak meggyőződve lenni, hogy sine ira et studio szövegek, de szólanom kell, mert aggodva látom, hogy ezen törvényjavaslat, ha törvényre emelkedik, a magyar állam egységének érvényesülése kifelé talán örök időre lehetetlenné válna.

Amint báró Prónay Dezső ó méltóságú előbb elmondott beszédében jelezte, hogy időközben egy szerződés alkalmával Magyarországra önálló államként való érvényesülést úgy gondolom, gondoskodnunk kell mindig és mindenütt, minden alkalommal arról, hogy a magyar állam szuverenitása, egysége, úgy amint Budapest székesőváros feliratában is hangsúlyoztatik, kifelé érvényesüljön.

Es azt gondolom, hogy ebben a tekintetben egyáltalán aggodalom nem lehet arra nézve, hogy ha az egység érvényesülését az utlevél kérdésénél is nyelvben és formában érvényesítjük, akkor a Horvát-Szlavon-Dalmatörzsegekkel szemben fenálló 1868. évi

XXX. törvényekben rendezett és szabályozott viszony sértetlen. Hiszen nincs szó de lege lata, hanem de lege ferenda van szó és különben is a Horvátországnak biztosított jog, nyelveinek használatát illetőleg, kizárólag belügyekre vonatkozólag adott meg és már a törvény első szakasza határozatlan kimondta, hogy kifelé ugy Ausztriával, mint a külfölddel szemben az 1868. XXX. törvények alapján megállapított állami közösségnek kell érvényesülnie és egységessé kell annak jelentkeznie.

Méltóságos főrendek! Azt gondolom, hogy ebben a kérdésben a leghatározottabb magyar állami szempontokra kell hogy helyezkedjünk és azt gondolom, hogy ezekre az állami szempontokra helyezkedve, kei hogy érvényre juttassuk azt, hogy a külföldre szóló utleveleken a nemzetközi francia nyelv mellett csak a magyar nyelv jelenhessék meg.

A dolgnak különben méltóságos főrendek, történeten van. (Halljuk!) 1896. február 6-ikén a képviselőház költségvetési tárgyalásának rendjén Tibád Antal akkori nemzetpárti képviselő ur egy határozati javaslatot nyújtott be amely így szól:

„Utasítatik a belügyminiszter, hogy az utlevél-rendszerrel, különös tekintettel a horvát-szlavonországi állapotokra, minél előbb törvényjavaslatot terjesszen a képviselőház elé.”

Tehát már akkor, a benyújtott határozati javaslatban, amelyet a képviselőház elfogadott, kifejezésre juttot, hogy tekintettel a horvát-szlavonországi viszonyokra és állapotokra, látja szükségét a Ház az utlevél-ügy egységessé rendezésének. Tibád Antal ekkoriban mint sérelmet mondja el, hogy az utlevelek, — be is mutat egyet, amely 1893-ban kelt, — horvát és német, továbbá horvát és francia nyelven vannak kiállítva, a magyar nyelv azonban hiányzik róluk. Ezek az utlevelek a bán nevében adatnak ki. Nem a magyar állam címere alkalmaztatik rajtuk, hanem Horvát-Szlavon-Dalmát országok külön címere. A képviselő ur mint sérelmet mondta el azt és oda-közlendít, hogy ez a sérelem tovább lenn nem maradhat, szükséges az egységessé rendezés, szükséges ügy, amint a határozati javaslatban mondja, az egységessé rendezés külön tekintettel a horvát-szlavonországi viszonyokra és állapotokra.

Ennek a határozati javaslatnak alapján az itt tendált intenciónak megfelelően, kétségtelenül foglalkozott a kormány ezzel a kérdéssel, és szerintem helyesen foglalkozott volna akkor, ha tekintettel a magyar állam egységére, amelynek kifelé feltétlenül érvényesülnie kell, az utleveleken is kizárólag a magyar és nemzetközi francia nyelvet kívánva alkalmazni. Azt tartom, hogy azok a szakaszok, amelyek az 1868. évi XXX. törvényekben korlátozzák azt, hogy ott, ahol a magyar állam, szent István koronája egységessé jelenik meg, a magyar állam a maga szuverenitásának, a maga egységének érvényesítésére ne használja a magyar nyelvet és hogy ez így van, de időközben az utolsó perig, még máig is rendelkezések érvényesültek, melyek e tekintetben az én álláspontomnak adtak igazat, be fogom bizonyítani, hivalkozva rendelkeztek, bemutatva eredeti, magyar és francia. Horvátországban kiállított nem utleveleket, de hasonló természetű okmányokat.

Már az első paragrafusa a XXX. törvényeknek azt mondja, hogy Magyarországon és Horvát-Szlavon-Dalmatörzsegek egy és ugyanazon állam-közösségnek képeznek egy ő felsége uralkodása alatt álló többi országok, mint más országok irányában. Azok a szakaszok, melyek Horvát-Szlavonországnak a nyelv használatát engedélyezik, végük akár a 38. §-t, nem szólnak egyébéről, mint belügyekről (olvassa); „A közös ügyek, amennyire leonessége, a közös országoké és egymásutánis tárgyalatnak és medenesetre tekintet lesz arra, hogy Horvát-Szlavon-Dalmatörzsegek képviselőinek saját országgyűlésükön, saját belügyek intézésére legalább három havi idő engedélyezessék”. It nem nyelvről szól, de az a jog és hatáskör, mely Horvát-Szlavonországnak adottot, kizárólag belügyi jellegű. Sőt tovább megy, mert a 47. §-ban azt mondja, hogy az önkormányzati jog, mely illeti Horvát-Szlavon-Dalmatörzsegeket, egy a törvényhozás, mint a végrehajtás keretében, autonóm jellegű, amit zárjel közé tesz. A 43. § hasonlóképpen Dalmatörzsegek önkormányzati jogot ad és itt korlátozza a hatáskört, mit mag az ö. §-ban megállapítja, hogy az egész területen a törvényhozás, a közigazgatás és törvénykezés nyelve horvát, de sehol sem beszél arról, hogy a belügyi kereten kívül önállóan, a magyar állam mellett kifelé jelentkezhetnek, vagy érvényesülhetnek Horvátország. Igaz, hogy a törvény 10. §-ában, ahol az utlevélügy rendezésének kérdését a közös országgyűlésnek tartja fenn, az utlevélügy adminisztrációját, kezelését az autonóm gyűlésnek bízottatja, de ebből egyáltalán nem következik az, hogy e tekintetben a kifelé való érvényesülésnél a magyar állam nyelvével feladva, lehetséges lenne, hogy Horvát-Szlavonországból utlevelek adassanak ki, melyek nem mutatják, nem igazolják azt, hogy a Szent István-birodalmanak egysége, a magyar korona egysége megingatva van és ennek az államnak olyan szét-daraboltsága van, amely kétségtelenül nem tendáltatott az 1868. évi XXX. törvényekben sem. Sőt, méltóságos főrendek, méltóztatnak csak elismerni, hogy a Lajtán-tul tartományok, vagy mondjuk Ausztria kevésbé egységessé, mint a magyar állam és mégis Ausztriában ma is az utlevél-egység ennél és a német nyelv az egységessé utleveleken minden tartományban és országban érvényesül. Az utlevél-ügy 1857-ben rendezettét általában, az akkori fogalmak szerint egységessé birodalomban. Ezen rendelkezése van ott ma is érvényben és kifelé az egység érvényesül a német nyelvben mint egységessé nyelvben. S már akkor csak méltóztatnak hozzájárulni ahhoz a nézetemhez, hogy a magyar állam, Szent István birodalma egységének megővése érdekében a nemzetközi francia nyelv mellett más, mint a magyar nyelvet az államot kifelé képviselni hivatott

és mint okmány igazolásul szolgáló, utleveleken használni nem lehet.

Ezreke való tekintettel, méltóságos főrendek, bárha megjegyzéseim csak a 9-ik §-ra vonatkoznak, mégis itt elől mindjárt a törvényjavaslat feletti általánosság tárgyalásánál mondok el ezen nézeteimet azért, hogy kérem a méltóságos főrendeket, hogy tekintettel azokra is, amiket Budapest székesőváros feliratában elmond, méltóztatassanak a törvényjavaslatot el nem fogadva, a képviselőháznak módot és alkalmat adni arra, hogy a kérdést jobban és utjabban megfontolva, mérlegelve a helyzetet, nézze azon nagy és fontos érdekeket, amelyek parancsolják, hogy kifelé a magyar állam szuverenitásának megvédése szempontjából, egységének érvényesítése szempontjából miként kell eljárni, és mérlegelve ezt, találja módját, hogy ezen törvényjavaslat és különben annak 9. §-a módosítást nyerjen.

Kétségtelenül, ha ezt nem méltóztatnak elfogadni, illetőleg, ha a törvényjavaslat általánosságban a részletes tárgyalás alapjául méltóztatnak elfogadni, a 9-ik §-nál is elmondom nézeteimet rövidesen és kérem fogom legalább a 9-ik §-nak módosítását. De én a főrendiháza tekintettel, a kérdés nagy és fontos voltára tekintettel sebbnek a főrendihez nagy és szép missziójára való tekintettel impozansabbnak tekinteném, ha a képviselőháznak még egyszer az egész törvényjavaslat feletti megfontolásra nyújtandó módot és alkalmat, mert — amint Budapest székesőváros felirata mondja — a magyarság egységének érvényesítése oly nagy és fontos kérdés, amely felett egyszerűen keresztülszuszni, egyszerűen egy szavazzalal hosszú, messze időkre egy meg nem igazítható bolhát követni el. én nem tartanám ölszerűnek.

Méltóztatassanak meggyőződve lenni, minden vonatkozás és — amint mondtam — sine ira et studio szövegek, de nagyank, fontosnak tartom a kérdést és bizony nem szeretném, ha a magyar állam főrendiháza, főleg egy ilyen nagy és fontos kérdésben, midőn a magyar állam egységének kifelé való érvényesüléséről van szó, akkor egyszerű személyi vagy pártpolitikai tekintetekből ezen kérdésben akként határozna, hogy azt vajmi nehezen vagy talán egyáltalában helyrehozgítani nem is lehetne.

Es, méltóságos főrendek, talán valami nagy sérelem esik a Horvát-Szlavon-Dalmatörzsegeken akkor, midőn az állam nevében kiállított utleveleken magyar és francia nyelven való kiállítását tartom szükségesnek és javaslom? Alított, hogy nem. Gróf Szapáry Gyula akkori miniszterelnök idejében jött létre a bérni szerződés, amely foglalkozik a vasuti nemzetközi árutorgalmi kérdésével. Ennek a fuvarozás tárgyában Bernben kötött szerződésnek egyik pontja megállapítja, hogy egységessé szabályozás következtében a 6. cikk a fuvarveleik kérdésében rendelkezik és így szól: „A fuvarvelel kiállítására és tartalmára vonatkozó közelebbi határozatokat, különösen az emlelt fuvarvelel-mintát a végrehajtási határozatmányok állapítják meg. A végrehajtási határozatmányokat pedig természetesen hatáskörbe utalja az illető államoknak és azt mondja, ill a végrehajtási utasítás második szakasza: „A fuvarvelel és pedig így nyomtatott szövegében, mint kéziratilag kitöltött részében, német vagy francia nyelven kiállítandó ki és azonkívül az illető állam saját nyelvét is használja.

Ennek következtében, méltóságos főrendek mi történik igen helyesen és jogosan? Az akkori kereskedelmi miniszter, Lukács Béla adja ki a rendelkezést, megállapítja, hogy a magyar államban való teadásoknál, nemzetközi vonatkozásban, a magyar és francia, esetleg a magyar és német szövegű őrlepek használandók kizárólag, amíg a belsődon magyar-horvát-nyelvet, avagy magyar-olasz-német szöveg is alkalmazható. Tehát már ott megtörténik a megkülönböztetés, amely a magyar állam belterületén, Horvátországot is odaérve, a magyar-horvát-német, esetleg magyar-olasz nyelvű szöveg használatát mindaddig, míg ki nem mondatik, és úz éven belül nem hallottunk e miatt sérelmet nem szólalt fel senki, nem talált, hogy az 1868-iki XXX. törvények sérelmet szenvedne. Alkalmaztatnak tehát ezen fuvarveleket, az egész vasuti fuvarozás is, kifelé, magyar-francia fuvarvelel használatával történik.

Es, méltóságos főrendek, hiszen mindenkinek kezébe jár, mindenki tudja, látja, hogy a postautalványok pl. Horvát-Szlavonországnak, amelyek használatának, magyar és horvát nyelven vannak, méltóztatassanak megnézni, mindenki ismeri, de a nemzetközi vonatkozásu postautalványok, mandátó de poste international megnevezésűek, csak magyar és francia nyelven használatának. No már kérem, ha a posta torgalmánál, lehet ez, a nélkül, hogy sértenők az 1868-iki XXX. törvényekben lefektetett és én szerintem értetlenül hagyandó jogait Horvát-Szlavonországnak. akkor én nem tudom megérteni, hogy kifelé, midőn a magyar állam jelenkezik, ne lehessen a magyar állam egységének érvényesülésére való tekintettel, gondoskodni arról, hogy ott is, mint történik a posta- és a vasuti torgalmánál, történhessen ez sérelem nélkül az utvelel kiállításánál is. Ne méltóztatassanak ezáltal arra az álláspontra helyezkedni és magukat az által levezeteltetni, hogy az Áru-és posta-fuvarvelel kiállításánál a közös kormány közeget járnak el, míg az utlevél kiállításánál az autonóm közegek, mert e tekintetben, méltóságos főrendek, külfönség nincs, az általán tel-olvasott és hivatkozott szakaszok egyaránt állapítják meg azt, hogy Horvát-Szlavonországnak a hivatalos nyelv a horvát egyaránt közeleli az autonóm hatáskörben alkalmazott hivatalnokokat, nemkülönb az közös kormány hivatalnokait és alkalmazottait, hogy a magyar nyelvet használják. Ebből következik, hogy külfönség ott a kötelezettség tekintetében nem lévén, külfönség nem lehet és nincs is ezen nemzetközi vonatkozásu okmányok kiállításánál.

Méltóztatnak való tekintettel, méltóságos főrendek kérem a méltóságos főrendeket, méltóztatassanak meghallgatni Budapest székesőváros lelkes közönsé-

gének szavait, méltóztassanak mély és komoly fontolásra venni ezt a kérdést és a magyar állam egységének és egységes szuverenitásának kifelé való érvényesülése érdekében méltóztassanak hozzájárulni, hogy ezen törvényjavaslat általánosságban se fogadtatván el, újból megfontolás célja és érdekében a képviselőházhöz visszaküldessék. (Helyeslés.)

Ernusz Kelemen: Méltóságos főrendek! Igen természetesen fogják találni, hogy mint a közjogi bizottságnak az elnöke, amely mély tisztelettel bevezette a jelentését a méltóságos főrendek elé, hogy méltóztassanak e kérdésben határozni, kénytelen vagyok, midőn a nagyméltósága az általunk beadott jelentést megtámadta, annak védelmére felszólalni.

Teszem ezt pedig kétszeresen a jelen pillanatban, mert a megadattásnak nem hiszem, hogy akarva, — azt felteszem a nagyméltóságról, — de mégis bizonyos ketlelten módon a nagy közvélemény előtt bizonyos hazafiasági zamat jutott, a melyet itt semmi esetre sem találók célszerűen alkalmazva. Senkitől az országban mi nem fogadjuk el azt, hogy a hazafiaságra külön monopóliuma legyen. Mi egyformán, hála Istennek, mindnyájan hazafiak vagyunk; nem is akarom hinni, hogy van kivétel, csak feltételezem mindenkiről, hogy akkor, amidőn az ország érdekében akar valamely tárgyhöz hozzájárulni, az ő nézetei eltérők az utólellet, amelyet ő a hazának érdekében követni akar. Osztom Billov kancellár azon kijelentésében, amelyet nemrég a németországi parlamentben használt, hogy óvatossá kell lenni, mert a szovinizmus nem mindig ugyanaz és egyforma a hazafiasággal. (Helyeslés.)

Kötelességünk volt a törvényjavaslatról véleményt adni. Előszörben igen természetesen felmerült a kérdés, hogy sürög-e az. De afelett illőlegesen vitakozni. A nagyméltósága maga utalt arra, hogy 1896-ban már utasított a kormány, hogy ennek a rendelkezésnek véget veve, valahára csináljon rendet. A nagyméltóságának volt alkalmá és lehetett annak idején azon erővel, amelyet ismételve bizonyított, akkor is ezen kérdést megoldani. Ha ezen kérdés nem oldott meg, mást nem tételék fel, mint hogy tetemes nehézségeknek kellett eléje gürdülnie, amelyek azoknak megoldását megakadályozták. És igen létezőnek is azok a nehézségek, mert nem egy egyszerű közönséges törvény megalkotásáról van szó, mert korlátozva van a törvény már egy létező törvény által. Igenis azon törvény által, amelyre a nagyméltósága hivatkozott, az 1868: XXX. törvények által. Csak-hogy engedjen meg, én másképp értelmezem ezen törvénynek szakaszait, mint a nagyméltósága. Ő azt mondotta, hogy az első szakaszban az állami közösség ki van jelentve. Igen, ki van jelentve, de van ám egy egész serege — amint szerencsém lesz nekem is rájuk hivatkozni — a szakaszoknak, amelyek megjelölik, mely esetben van kivétel. Mert itt igen határozottan kell megkülönböztetni két kérdést, amelyet összevegytünk nem szabad: az egyik az ezen törvényben kijelölt törvényhozási jog, a másik pedig a végrehajtás.

A törvényhozási jogot illetőleg kimondja a törvény, hogy a közigazgatásban igenis a közös kormányt illeti a végrehajtás, de kivész azután egyes eseteket. Az éppen felsorolt 10. §-ban az utólevél-ügy határozottan ki van véve, nem a törvényhozással, — még egyszer kérem, méltóztassék megkülönböztetni, — nem a törvényhozással, abban nem, de a végrehajtásban igen. Nem elégzik meg e törvény azzal, hogy csak a 10. §-ban hozza ezt elő, de igenis a 43. §-ban, mikor határozottan megjelöli a közigazgatásban való végrehajtási jogot, ismételtén utal a 10. §-ra és mondja, hogy azon esetek ki vannak véve, — már másodszer, — tehát a különböztetést eltagadni nem lehet.

Mit mond most azután a 47. §? Kimondja akkor azután határozottan még, hogy a végrehajtásban teljes autonómia illeti meg Horvátországot. (Ugy van!) Az 66. §-ban kimondja, hogy a horvát nyelv a közigazgatás és törvénykezési nyelv. az 57. §-ban kimondja, hogy a hivatalos nyelv Horvátországban a horvát.

Hát kérem, itt határozottan megkülönbözteti a törvényhozási jogot, megmondja, hogy hol van a végrehajtási joga Horvátországnak.

Mikor mi e törvényjavaslatot tárgyaltuk, akkor nem az általunk is legmagasabbnak tartott nemzeti aspirációkra szabadott csak tekintettel lenni, hanem nekünk egy törvényt kellett alkotni. Miért alkotnának a törvények? Azért alkotnának, hogy a rendetlenség mindenben akadályos vételessék és rendezettségnek az ügyek, a jogok biztosításának. No most, ha jogok biztosítására hozunk törvényt, akkor annak az alapja nem lehet törvényszerűség. hanem a hozandó törvénynek okvetlenül kifogástalanul kell állani minden támadás ellenében egy formában, mint minden tekintetben. Ha valakinek, vagy valahol egy országnak vagy egy nemzetnek szüksége volt és van arra, hogy a törvénynek sértettségéhez senki hozzá ne férhessen, ez a magyar nemzet.

Történelmünk igazolja, hogy dacára a számtalan hősiessen elesetteknek, dacára történelmünk vértörőinek, nem egyszer volt alkotmányunk és hazánk a végveszély pontján és legalább is mindeneszer nagy áldozatoknak, nekünk is ki kell annyi értéket tulajdonítanunk, mint azon bölcseségnek, hogy bár megtérhetlen szívóssággal ragaszkodott a magyar nemzet minden jogához és alkotmányához, de ezt egyesíteni tudta politikai bölcseséggel, mérséklettel és a kellő időnek kiválasztásával és fel nem zavarással a dolgoknak és teremtésével oly eseteknek, amelyek csak bonyadalmakra, egymás közösi óvdásokra adnak alkalmat. (Helyeslés.) Ezt követik mi mindig és ennél a törvényben is erre kell gondolnunk, mert ha olyan könnyű lett volna a megoldás, — nem akarom odadobni az úszköt, mert nem akarom feltételezni a horvátokról azt, hogy velük szólni nem

lehetne, — de megengedi a nagyméltóságos ur is és e: ért nem akart valószerűleg a kérdéshez hozzájárulni, mert nem akarta provokálni a valószínű összejöttöskéket.

Van haladás ebben a törvényben is.

Báró Prónay Deszö: Nincs!

Ernusz Kelemen: Igen sajnálom, szíriente van, hiszen a szemüvegek is, amelyeket használunk én és t. barátom, nem egyforma számat mutatnak, sőt van azután eset, hogy a szemüvegek még a színben is igen különbözök, azt láthatjuk az utcán, ha járunk-kelünk, minden pillanatban. Én látam a haladást.

Én hallottam és tudom, hogy horvát állami-ságot vagy polgárságot emlegetnek, elentétben a magyar polgársággal. Ebben a törvényben nem látok semmi horvát állampolgárságot, de látok magyar állampolgárságot kifejezve. Aki a régi horvát lapokat, utóleveleket nézi, igen furcsa alakokat és mindenféle nyelven szerkesztetteket láthat ott. Most egyforma lap lesz és a felett nem a kis horvát címer, hanem az országos címer lesz, ami ki fogja jelezni a külföld előtt, igen természetesen alaklag, a címerben is, ezt a jogot. Én tehát igenis látok valamit.

Ő nagyméltóságos megemlékezik és figyelmezteti a méltóságos főrendeket azon hivatásra, amely itt vár rájuk. Hát engedelmet kérek, erre is megfelelek. Általános alkotmányos fogalmak szerint a képviselőház és a főrendház között az egyforma cél mellett is hivatásukban mégis különbözőségeket állítottak fel. Ertem azt, hogy az, ami a nemzeti talajból származik, a képviselőházban, amelyben még hatalmasabban kell lüktetnie mindenféle nemzeties érzelmelemek, kifejezése jutván, megtörténhetik, hogy egyik-másik esetben a legnemesebb impulzus-tól vezérelve, azon az első szenvedélyben és meleg jellemben hatása alatt alakult törvényekben mégis olyan dolog fordul elő, amelyet éppen az állampölcsőségnek és a józan észnek mérsekelnie kell. Azért vannak a méltóságos főrendek második sorban hogy megfontolva, meggondolva, esetlegesen ilyen dolgokra felhívják megint a képviselők figyelmét és nekik visszaküldjék azon egyes tételeket, új, bölcs elhatározásra kériék az őket, de nem megfordítva. Itt pedig megfordítva lenne az eset. A képviselőház határozott. Kereken tagadom, hogy ne lenne annak ugyanaz az érteke, ne lenne ugyanaz a hazafias lüktetés keblükben, mint miénnünk és mégis ilyen alakban jött ide a javaslat mihozánk.

Meghajlom a nagyméltósága hazafiasága előtt, becsülöm felszólalását. De engedje meg, hogy nekem magamnak is fenntartsam azt a jogot, hogy egy határozat se engedjek a hazafiaságból semmit. És azért sajnálomra, a fővárosnak beadott kérvényét, amelyben a törvényjavaslat 9. §-ával ellentétes törvényjavaslat felvetélt kéri, nem fogadtatom el, hanem kérném a méltóságos főrendeket, hogy méltóztassanak az általunk beadott törvényjavaslatot elfogadni, mely elsősorban a szükségesek akar megjelölni, midőn a létező rendeltséget megszünteti és ezenkívül óvatossá, hogy a törvény alkotásához a legkisebb gyanu, a legkisebb fértéshez hozzá ne férjen, és így kérem én annak elfogadását a melyen t. főrendeköl. (Helyeslés.)

Gróf Keglevich Gábor: A javaslatot általánosságban el fogadja. A 9. §-t azonban nem fogadtatja el az abban lefektetett elv miatt. Tekintettel kell lenni itt az 1868: XXX. törvények keletkezésére, mikor Horvátországnak „fehér lap-ot” adtunk. A törvény elmagyarázástól íél, ami következménye lehet a 9. §. változtatás elfogadásának. Állampölcsőség csak magyar van, horvát nincs, ezért is szükségesnek tartja, hogy az állam nyelve: a magyar rajta legyen az utólevél. En a javaslat a magyar állam egységét tagadja meg.

Gróf Esterházy János: Röviden akarja véleményét indokolni. Azt mondják, hogy az utólevél-ügy közigazgatási kérdés s ezért a mellett vannak, hogy horvát-francia nyelven állítassanak ki az utóleveleket. A másik rész meg azt mondja, hogy magyar-franciául állítassék ki, mivel kifelé szól az utólevél. Az egész világon a törvényhozás a végrehajtás fölött áll. Van annak módja, hogy valamely meglevő törvény módosítsassék. Ezután politikai szempontból szól a javaslatot. Egy kis engedmény közjogi téren nagy dolgok szülőanyja lehet. Nem helyeslő az a jogelvárad, melyely a borvátoknak itt kedveskedni akarunk. Nem elégzik meg azzal, hogy a magyar állam egységére kifelé a halgató címer által mintegy pantomimice legyen kifejezve. Sajnálja, hogy ennek a javaslatnak sikerült a képviselők figyelmét megkerülve, idekerülni. A törvényjavaslatot még általánosságban sem fogadtatja el, mert a 9. §. megemlékezi az egész törvényt. (Helyeslés.)

Báró Prónay Deszö: Nem egy eset van, hogy a pártok válaszfalai lebulanjanak, ha nemzeti ügyről volt szó. Jelenleg a főrendházban pártok mincsenek, tehát a válaszfaloknak se kell leomlaniuk. A törvényjavaslatot nem fogadja el, hanem inditványozza, hogy a javaslat utasítsassék vissza a képviselőházhoz újabb megfontolás és tárgyalás végett. Külömben a javaslat 9. §-t nebezményezi. Ovattosságnak mindig van helye, de a meghátrálásnak nincs. A hatalmat visszacserezhetjük, ha elveszik, de ha lemondunk róla, sohasem. A szakaszt sem fogadja el, mert lemondást lát benne a nemzet jogosult értekei szempontjából. Nem elégzik meg azzal, hogy csak a címer jelezze ki kifelé az egységet. A magyar állam szimbóluma a címer, de hogy ez alatt a magyar nyelv helyett a horvát nyelv van, az rosszabb helyzet, mint ma van. Ha a magyar korona egyesített címere alatt a horvát nyelv jelentkezik, az azt jelenti, hogy Magyarországon a horvát nyelv egyenrangú a magyarral. Ezért nem fogadja el a 9. §-t.

Foglatlakozok az 1868: XXX. törvényekkel. A közös magyar-horvát országgyűlés van e szerint hivatala az utólevél rendezésére. Az a kérdés, hogy a nyelv az utólevél-rendszer alá tartozik-e, vagy a

végrehajtás alá. A végrehajtás a törvényeknek egyes esetekre való alkalmazása. Ha a magyar országgyűlésnek van joga megállapítani, hogy milyen idegen nyelv legyen az utólevél, akkor van joga azt is kimondani, hogy a magyar nyelv használtsassék, még ha a társországok megsértetnek is ezzel. A nyelvről rendelkezhetünk az 1868: XXX. törvények értelmében. S ha rendelkezünk, megtekindezzünk a magyar nyelvről. Ez meghátrálás. (Helyeslés.)

A magyarságot ott illetheti vád, hogy a multban a nyitltság, gúszinteség hiányzott a szerződések betartásánál, míg Horvátország részéről nem így volt mindig. Egy horvát egyszer azt mondta, hogy Nagy-Horvátország egy állam, de minden horvát álma. Mondhatjuk, hogy Nagy-Magyarország is állam, de fájdalom, nagyon kevés magyar álma. (Tetszés.) A leghevesebbek tartja, ha az utólevélről szóló javaslatot általánosságban sem fogadják el. Inkább maradjon meg a statusquo, mert a 9. §-t rosszabbnak találja, mint a mai helyzetet.

A horvátok aspirációit magyar támogatás nélkül nem valószínűsítik meg. Horvátország ma még nagyon távol áll reményeinek megvalósításától. A régi Horvátország Bosznianak egy nagy része. Ha a végleges nemzetközi rendszer bekövetkezik, a koronánázási hitelevél jogaim Bosznia Horvátországhoz csatoltatnék. Tehát a magyarság segítene a horvátoknak s akkor előállhatna az a régi jó viszony, mely a Zrinieky korában volt. A nyelviszonyt inkább ne is szabályozzuk, semmint a magyarság jogainak vissza-szorításával. Támogatja Bányfi inditványát. (Eljen! Eljen!)

Elnök: A vitát bezárja.

Szél Kálmán miniszterelnök: Nagyméltóságú elnök! Méltóságos főrendek! Mindenkéltől arra vagyok bátor kéri a méltóságos főrendeket, hogy ezen kérdés megvitelésénél ne az érzelmelemek hatása alatt alkossa meg ki-ki a maga véleményét, ne is egyes, a magyar hazafiai érzések benseiben rejlő aspirációk vagy kívánságok szerint, hanem alkossa meg ki-ki a maga véleményét — és azt hiszem, ez a helyes álláspont — azon tényleges alapokra helyezkedve, amelyeket nekünk az 1868: XXX. törvények, amely nemcsak közönséges törvény, nemcsak egy közös törvény Horvát- és Szlavonországnak hanem amely alapszerződés képe, amint azt a törvény mondja: egyezményi természetű bírói alaptörvény — nézetem szerint határozottan előír. En erre a törvényre való hivatkozással és ezen törvény szellemének, igaz értelemének az én szerény tehetőségem szerint való odaállításával igyekszem bizonyítani, hogy az, amit az előttem szóló nagyméltóságos és méltóságos főrendek részéről hallottam, hogy ebben a törvényjavaslatban jogelvárad vagy meghátrálás van, vagy hogy ebben az egységes magyar állam esorbája vagy sérülése tartalmaztatnék, nézetem szerint, helytelen feltételek alapján történt állítás amely helyt nem alhat.

Mielőtt ezt kifejteném, csak pár észrevétel akarok tenni, nem egészen a dologhoz magához, vagyis a kérdés bensejéhez talán nem tartozó olyan észrevételekre, amiket hallottam az imént gróf Esterházy János főrendházi tagtól. Ő azt mondja, hogy ez a törvény olyan módon, mintha a képviselőház éberségének kikerülésével történt volna, lett a törvényhozás másik háza becsempészre, vagy azon keresztülvive és azon módon jött ide. Hát a t. főrendházi tag ur nyugodt lehet az iránt, hogy a képviselőházban ülnek elég sokan, akik nem engednek törvényeket az ő éberségük kijátszásával becsempészni. Ez a törvény csak úgy ment keresztül a képviselőház minden előkészítő stádiumán, mint valamennyi egyéb törvény. Ez a törvény köztöltet a közvélemény és a nyilvánosság organumaiban, az illető bizottságok — nem is így, de kető — ezt a javaslatot tárgyalták, sok hét múlva, mikor a javaslatot megjelentek, tárgyalták sok napon keresztül és mind a két bizottságban gondos mérlegelés tárgyát képezte ez a törvény. És ezekben a bizottságokban — pedig azokban ellenzéki férfiak is ülnek — ennek a javaslatnak ezt a szakaszát senki bírálat vagy megjegyzés tárgyává nem tette. A képviselőházban aztán diskusszió folyt letelet. Itt tehát a Ház éberségének kikerüléséről vagy becsempészéről alaposan szólni nem lehet.

A t. főrendházi tag ur azt mondja, hogy közjogokat is tel lehet adni kellő aequivalens előnyökért, de hol látni itt előnyöket? En egészen más nézetben vagyok, és a méltóságos főrenddel éppen nem értek egyet. En közjogi kérdésben semmiféle tranzakció, semmiféle kompenzáció nem ismerek, s higye meg nekem, bármily óny nyujtatnak nekem akár ebben, akár más kérdésben, az ország közjogából egy szemernyit feladni soha hajlandó nem volnék. (Helyeslés.)

Azt mondja a méltóságos főrend, és itt csatlakozik — amár ő más alakban állította fel a kérdést — ahhoz, amit most előttem a méltóságos báró Prónay Deszö igen t. barátom mondott, hogy a törvényhozás csak telette áll a közigazgatásnak, tehát hiába mondják ezen javaslat védői, hogy az utólevél-ügy közigazgatásilag a horvát autonóm hatáskörbe tartozik. Mi vagyunk az urai, mi a közös törvényhozás, mi parancsolunk, nekik engedelmeskedniük kell. Prónay Deszö t. barátom ezt már közjogilag simibb, talán klasszikusabb és kidolgozottabb formában adja elő. Ő tudniillik azt mondja, hogy el van ismerve az 1863. évi XXX. törvényekben az utólevél-ügynek a törvényhozással való közössége, tehát mi feltétlenül rendelkezünk úgy, ahogy nekünk tetszik, s ha akarjuk, tisztán a magyar nyelvet, ha akarjuk más nyelvet dekreáljuk, ahogy nekünk tetszik. Alapos tévedésről indúl ki szerény nézetem szerint ez a feltevés, mert közös a törvényhozás az 1863: XXX. törvények 10. §-a alapján és ez a közös törvényhozás egészen korlátlanul rendelkezik ezen ügyben, úgy amint rendelkezik minden más, Horvátországgal közös ügyben, teljes szabadsággal és belátása szerint, egyetlen egy korlátozással, amelyet az 1863: XXX. t.-a alánk írj

mert semmiféle közös törvényt Horvátországgal ezen törvények ellenére hozni nem lehet, mert ez egy szentséges írott alapszerződés, amely törvényeink, szerződéseink szentsége alá van helyezve; mert meg van írva, hogy az 1868: XXX. törvényeket módosítani csak azon módon lehet, amely módon létrejött. Ha tehát az 1868-iki törvényhozások láta Horvátországgal a politikai kérdésekben az egyezkedés úgy csinálni meg, ahogy megcsinálta és melléje egészen tünepélyesen kijelentette, hogy ezt pedig nemzetközi szerződés természetével bírónak tartja — nem mondja ugyan, hogy nemzetközi, de azt mondja, hogy egyezmény s én ahhoz tartom magamat betű szerint — tehát egyezményi szerződés természetével bírónak tartja, amelyet semmiképpen módosítani nem szabad: akkor törvényeinknek és a magyar állam és a magyar nemzet törvénytiszteletének paizsa alá van helyezve az 1868: XXX. t.-c., amelyhez egyoldalulag nyúlni nem szabad.

Azt kell bizonyítani, hogy nyulunk-e hozzá, vagy nem? Ha azt be tudják a méltóságos urak bizonyítani, hogy az 1868. évi XXX. t.-c-ik megengedi nekünk, hogy rendelkezünk az utlevél nyelve tekintetében, ahogy akarunk, akkor önkök mellett szól az igazság: ha ezt nem tudják bebizonyítani s ha én élesenkezőleg be tudom bizonyítani, azt, hogy az 1868. évi XXX. t.-c-ik pedig ezt nem engedi meg, mert itt korlátot szab nekünk, akkor mellettem szól az igazság és a törvény valóságos és igazi értelme. Ígyekszem ezt bizonyítani.

Először is ki kell emelnem, hogy az 1868: XXX. törvényeink, amint azt mindenki tudja, az ügyeknek két szféráját állítja fel. Abban a — amint maga mondja — politikai egyezkedésben, mely közöttünk és a társországok között létrejött, egyik csoportjára az ügyeknek az áll, hogy minden, ami a magyar állam egységéből folyik és a magyar államnak Ausztriával való közös kapcsolatából folyik, közös a törvényhozásban és a végrehajtásban. Ezután felállítja a másik szférát és azt mondja: amit világosan közösül ki nem jelöl a törvény, vagyis ez az egyezmény, az pedig nem közös. Hanem az a Horvát-Szlavonországi autonóm közigazgatási önkormányzati ügyfélül van kijelentve amely egy a törvényhozás mint a végrehajtás terén teljesen az ő szabad autonóm hatáskörükbe van relegatva.

Ez a törvény az utlevél-rendszer ügyét közösnek jelenti ki, de azt mondja, hogy, ami azonban a végrehajtást vagy a közigazgatást illeti, az utlevél-rendszer ügye is horvát autonóm ügy. A 10. §-ekképp szól: Az iparügy rendezésére nézve, a házati kereskedést is ideértve, ugyancsak a közkereseti egyesületek ügyében az utlevél-rendszer, az idegenek feletti gyakorlatiandó rendőrséget az állampolgárságot és a honosítást illetőleg közös ugyan a törvényhozás, de ezen tárgyakra nézve a végrehajtás Horvát-Szlavon-és Dalmatörvényeknek tartatik fenn.

A törvénynek egy másik alapvető rendelkezése azt mondja, hogy mindezen ügyekben, amelyek Horvát-Szlavonországi számára a közigazgatás terén autonóm hatáskörükbe rezervált ügyeknek jelentenek ki, a végrehajtás körében Horvátországot teljes önkormányzati jog illeti meg. Tehát kétségtelen, hogy a végrehajtás terén az önkormányzati jog az utlevelek ügyében is megilleti Horvátországot. Hát hol végződik a törvényhozás és hol kezdődik a végrehajtás? A törvényhozási aktus abból áll, hogy törvényt hozunk, amely közös Horvátországgal, a végrehajtás pedig abból áll, hogy Horvátországtól aztán a törvény értelmében tartozik kiállítani az utleveleket.

Már most így tisztázva lévén a kérdés, hogy az utlevélügy közigazgatási tekintetben, közigazgatási vonatkozásában, a végrehajtás terén tisztán horvát autonóm-ügy, az a kérdés, hogy az autonóm végrehajtásnak ebben az akciójában melyik nyelvet az, amelyet törvényhozással közös a horvát utleveleknek nyelvéül meg kell állapítani. Az én nézetem szerint ez nem lehet más, mint a horvát. Miért? Azért, mert az 1868: XXX. törvényeknek, ennek az egyezmény természetével bíró törvényeknek az 56. §-a azt mondja, hogy Horvát-Szlavon-Dalmatörvények egész területén egy a törvényhozás, mint a közigazgatás nyelve a horvát, sőt még tovább megy, azt mondja, hogy még a közös organumoknak a közigazgatási nyelve is tisztán a horvát.

Kérdem tehát én, hogy miután Horvát-Szlavonországi számára önönmagunk ezen egyezmény természetével bíró törvényvel, tehát az egyezmény megtartásának a szentsége alatt biztosítottuk azt, hogy az ő területén nem lehet közigazgatási aktus másképpen megselekedni, mint horvát nyelven: szabad-e nekünk Horvátország számára olyan törvényt hoznunk, amely az ő közigazgatási aktusok teljesítését más nyelven rendeli el, mint horvát nyelven. Az az én határozott véleményem, hogy nem szabad és nem lehet. Ha ez nem lehet meg a magyar állam egységének, akkor az 1868: XXX. t.-c-ikket kellett volna másképp csinálni. Ezt megengedem, de ha az 1868-iki törvényt nem így csinálták: nekünk ezt a törvényt másképpen, mint a horvát országgyűléssel egyetértve módosítanunk nem lehet. Ez az a legjobb szempont, amely sokkal magasabb, mint az az érzelmi momentum, amely benne is él, nemcsak önkökben, de amelyet alá kell rendelni azon nagy momentumnak, hogy Magyarországnak saját törvényeit, az egyezményi törvényeket megtartani szent és olyan kötelessége, amely aól magunkat kivonunk nem lehet. (Helyeslés.)

Méltóságos úrrendek! En azt tartom hogy nem egy á! a dolog, amint mondatott, hogy tudniük lien „de lege ferenda“ van szó és nem „de lege lata“. De lege ferenda van szó a tekintetben, hogy csinálunk egy utlevél-törvényt közösben, úgy, ahogy nekünk tetszik. De ennek a törvényhozásnak csak

úgy szabad tetszenie a törvényt megcsinálni, hogy az a „lex lata“-ba bele ne fűtközze, amely lex lata az 1868. évi XXX. t.-c-ik, amely egyezményi természetű bir és amely megmondja, hogy horvát területen pedig nem lehet másképpen sem törvénykezni, sem közigazgatni, mint horvátul. De engedelmet kérek, szabad-e a magyar állam egységének oszilgó képétől elkáprázni, vagy a mi érzelmeink melegségétől felbuzdulva — amit tisztelők — szemet hunyunk a törvény előtt és azt mondanunk, hogy dacára annak, hogy az 1868. évi XXX. törvényeink megtiltja Horvátországban minden tisztviselőnek, hogy másképp, mint horvátul írjon, most reájuk paranosoljunk, hogy az utlevelet nem szabad horvátul kiállítani, hanem magyarul? Véleményem szerint nem szabad. Vagy szabványlájuk-e ezzel? Hiszen ez sokkal rosszabb lenne. Odategyük-e a magyar nyelvet úgy, mint a franciát? A franciát azért tesszük oda, mert az nemzetközi nyelv, hogy megsértsék Amerikában is és ninos igazza Prónay Dezős t. barátomnak, ha azt mondja, hogy éppen úgy a magyart is odahelyezhetők, mert a francia nyelv odateletét nem tiltja az 1868: XXX. törvény, az nem is közigazgatási aktus; az egyszerűen ott lesz a blankettán, hanem az igenis közigazgatási aktus, amidőn az a tisztviselő kiállítja az utlevelet és ezt már az 1868: XXX. t.-c-ik értelmében kell nekünk is magyaráznunk, valamint annak a tisztviselőnek is ahhoz a törvényhez kell magát tartania, mert ez kötelessége. És ha megkívánjuk a horvátoktól, hogy az 1868: XXX. t.-c-ik rendelkezéseit megtartsák, akkor első dolog az, hogy a magyar törvényhozás mindkét házának ennek az 1868: XXX. törvényeknek minden betűjét szentesgesnek és o'vannak kell tartania, amelyhez nyúlni nem szabad. (Helyeslés.)

Ez az ami engem vezetett és hígyjék meg nekem, nem az, mintha én nem szeretném jobban, ha magyar lenne azoknak az utleveleknek szövege, mert én is jobban szeretném; és hogyha bármikor az 1868: XXX. törvényeink revíziójáról lesz szó, ezt a kérdést ebben az irányban meg lehet oldani, de amíg megoldva nincsen, addig a törvényt teljesíteni kell.

Es engedelmet kérek, nem áll az, amit hallottam ő méltóságától, hogy ez rosszabb, mint a mai állapot, mert a magyar cimer alá horvát textus jön. A magyar cimer, a magyar állam egységének szimbóluma igenis ott lesz. Es ezt nemcsak hogy nem tiltja az 1868: XXX. t.-c, de megengedi. Csakhogy miben van ebben a törvényben a magyar államiság jobban kifejezve? — mert ami mondatott arra nézve, hogy ez nem haladás, azt én nem fogadom el; én haladni és nem visszateleté menni akarok, hanem a törvényt akarom teljesíteni. De miben job a mai állapothoz képest a kiállítás formája? Abban, hogy ott lesz az utvelelen a magyar állam cimere, tehát a magyar állam egységét ily köböségekben is kifejezésre hozzák az utvelelek? Hisz az utvelelek eddig — itt van előttem egy utlevél, sohasem állították ki másképp, megmutathatom mindenknek — itt van a horvát kis cimer, a magyar cimer nincsen ott csak belül van meg a papírosan, olyan szinnyomatban, amelyet senki sem vesz észre, a magyar állam cimere is. De az utvelelek külső lapján van a kis cimer, ezt használták 30—35 esztendőn keresztül és soha sem hallottam, hogy a magyar kormány ezt diffikultálta volna. Tehát a mai állapothoz képest azért fogja ez jobban kifejezni a magyar állam egységét, mert az utveleleken ott lesz elől nem Horvát-Szlavonországi kis cimere, amelynek belügyekben való használatát a törvény megengedi, hanem a szent István koronája alatti összes országok, vagyis az egységes magyar állam cimerei.

De hát azt nem méltóztatik semmibe sem venni ő méltóságának, aki meghátrálásról és arról beszél, hogy ez rosszabb, mint a régi állapot, hogy ennek a törvénynek 3., vagy 4-ik szakaszában benne van, hogy az utvelelek csak magyar állampolgárok számára adatnak ki? Ez az egyik. A másik egy további szakaszban van — azt hiszem a 10-dikben, — hogy minden utlevél tartalmán fogja az illetőnek állását, nevét, keresetét stb. de legelől az lesz, hogy az illető magyar állampolgár. Már pedig méltóztatnak tudni, hogy Horvátországban be is oszultott egy régi autonóm törvénybe az a szó, hogy „horvát-magyar állampolgárság“. Nem nagyon tartották magukat, legálább minden körben nem, ahhoz, hogy magyar állampolgárság csak egy van, hanem kettőt akartak kiállítani. Ez a közös törvény most világosan kimondja, hogy magyar polgár számára adatott ki az utlevél; másodsor kimondja, hogy az utvelelnek tartalmaznia kell azt, hogy magyar állampolgár az illető, és annak a horvát állspánknak és annak a horvát főszolgabírónak meg a bannak úgy kell kiállítania az utlevelet, hogy ott lesz, hogy „magyar állampolgár“, ami eddig nem volt.

Engedelmet kérek, hát ez nem kifejezésre hozatala annak a magyar eszmének — amelynek én csak úgy hódolok, mint önkök, hígyjék meg nekem és nem engedem magamat hátrább tenni ebben a kérdésben semmi tekintetben — nem kifejezésre hozatala a magyar állam egységének ez a három dolog, amelyet abszolte nem lehet ignorálni és nem lehet hallgatással mellőzni? Ki kellett emelnem, hogy igenis ennek az utlevél-törvénynek oly rendelkezései vannak amelyek a magyar állam egységét kitélel kidomborítják. A nyelv dolgában ezt nem tehettem; nem a-ért, mintha nem szerettem volna, de azért, mert ott van az 1868: XXX. t.-c, amely ezt nem engedi.

Igy áll a kérdés és ha ebből a szempontból méltóztatik megítélni, akkor, gondolom, más konkluzióra kell jutnia mindenknek, mint amely konkluzióra jutottak az előttem szólott méltóságos urak. Tartozom még egy pár észrevételeit tenni, amelye-

ket a vita első igen t. szónoka fölemlített. Ő t. i. azt mondja, hogy van ennek a dolognak történelmi alapja s, íel is említtette, hogy 1896-ban történt, hogy egy országgyűlési képviselő az utlevélügynek törvényes rendezését kívánta és pedig tekintettel a horvátokra is és akkor felemlítette többek közt a cimerekdrés helytelen voltát, felemlítette többek közt a magyar nyelv kérdését is.

En nem gondolám, hogy az utlevél rendezésének ügye nem történelmek tekintet nélkül a horvátokra is, vagyis, hogy eleget ne tennének ennek a kívánságnak, hogy ezt közös természetű ügyként kell kezelni, mert olyan. Azt tehát, amit az 1868: XXX. törvényeink akadémike kimondott, és amit az illető képviselő sürgetett én tényleg megvalósítom, mert közös törvényt hoztam be, mely a horvátokra nézve is érvényes. (Ugy van!) Most a cimer kérdésében érvényesül az illető képviselő jelöltsége; az állampolgárság kérdését talán nem is említtette, de ha említtette, érvényesül a jelöltsége ebben is, a nyelv kérdésében nem. A nyelv kérdésében nem is találtam ennek az ügynek történelében sok új momentumot, amely a kérdést világosabbá tette volna. Készült ugyan igenis egy törvénytervezet a belügyminisztériumban több évvel ezelőtt. A belügyminisztérium közgyőj osztálya határozatlan amellett volt, hogy nem szabad más nyelvet használni. mint a horvátot és a franciát kiségyőleg, mert az 1868: XXX. törvényeink így kívánja. Az akkori belügyminiszter abban a nézetben volt, hogy a magyar nyelvet talán be kellene venni: de arra nézve nyomat nem találtam sehol, hogy bárki, bármikor 35 esztendő óta azt a nézetet delendítia volna, hogy csak magyarul szabad az utveleket kiállítani. Arra találtam nyomat, hogy voltak nézetek, hogy a magyar nyelv mellett a horvát is szükséges; de hogy kizárólag magyar legyen az utlevél nyelve, arra nézve — ismétlem — semmiéle aktában, vagy ügynek bármely előtörténetében nyomat nem találtam. Egerszerűen azt találtam, hogy 35 esztendő óta a Praxis az, hogy Horvátországban, helytelen cimere, igenis horvátul állítatnak ki az utleveleket.

Már most azt méltóztatott a fels-ólat nagyméltóságú urnak mondania, hogy ime a Lajtán tul is más a gyakorlat pedig a Lajtán-tuli országok csak nem képeznek olyan egységes államot, mint mi.

Hát ez igaz, igaz, hogy a Lajtán-tuli országok nem képeznek oly egységes államot, mint mi; hála istennek, mi nem vagyunk oly laza viszonyban és remélem, sohasem is kerülünk oda. De ósaldók a nagyméltóságú ur, ha azt hiszi, hogy a Lajtán-tuli tartományoknak akkora autonómiajuk volna, mint nálunk Horvát-Szlavonországnak. Ninos ilyen. Ilyenre, vagy tán nagyobbba törekedtek, vagy ilyenel is megelégedtek volna, de hogy oly autonómiaja lenne Galiciának, Csehországnak Alsó-Ausztriának, Felső-Ausztriának, mint Horvátországnak az 1868: XXX. törvényeikben biztosított autonómiaja, azt helyesnek el nem ismerhetem. Mert az 1868: XXX. törvényeink elismerte Horvátországot politikai nemzetnek, amely külön terrióriummal bir és Horvát-Szlavonországi autonóm országgyűlése alá relegálta a törvényhozási aktusok egész seregét, amelyeket a Lajtán tul a bécsi Reichsrath intéz el az összes országok és tartományokra nézve. (Igaz! Ugy van!) A horvát országgyűlés a belügy, az igazságügy és a kultusz terén teljes autonómiával bir. Mutasson a nagyméltóságú ur Lajtán tuli tartományt, amely ilyen kérdésben a legkisebb autonómiával bírna. — elektívte atól, hogy a Reichsrathban nem ülnek delegáltjai a Lajtán tuli tartományoknak, hanem a Reichsrath közvetlen választás által van összekötve. Vannak ott lengyelek, csehek, de nem a galiciai országgyűlés és nem a cseh országgyűlés küldöttei, mint nálunk a horvát országgyűlési képviselők, akiket a horvát tartománygyűlés küld s akik a horvát érteelmében a horvát országgyűlést képviselik. (Ugy van!)

Ami azokat a példákat illeti, amiket a nagyméltóságú ur felhozni szives volt, én szerencsésen választottaknak el nem ismerem. Kettőt méltóztatott felhozni. Az egyik az, hogy Bernben az akkori — nem tudom hanyadik esztendőben kött — egyezmény értelmében az áruforgalmi statisztikai kimutatások Horvátországban is nem horvát, hanem magyar nyelven állítatnak ki. A másik az, hogy a postakaraképéztár kitélel való utalványai hasonlóképpen nem horvát, hanem magyar nyelven állítatnak ki. En sem az egyik, sem a másik példát nem tartom szerencsésen választottaknak, mert mind a két ügy abszolte közös minden tekintetben, egy a törvényhozási terén, mint a végrehajtás tekintetében. Az utlevél-ügy pedig a végrehajtásban nem közös. A forgalmi ügyek, a statisztika, kereskedés, ipar vám, vasut, postakaraképéztár, mind teljesen közös ügyek Magyarországi és Horvátországi között, és pedig nemcsak a törvényhozási, hanem a végrehajtás terén is. Már most igaz, hogy a végrehajtás terén is, de hiszen ez csak mellettem szól. Majd mindjárt rátérek. Azt mondja a törvény, hogy a közös ügyeket illetőleg még a végrehajtás terén is csak horvátul szabad adminisztrálni Horvátországban és ime, mégis magyarul állítják ki ezeket a blankettákat. Miért? Azért, mert azok egészen más természetűek, azok egészen másképp kezelotnek, nem a horvát autonóm organumok által, hanem tisztán a horvát forgaionnak és annak a nagy rendszernek keretében, amelybe a közös ügyek tartoznak, úgy a törvényhozási, mint a közigazgatásban. (Helyeslés.)

En, méltóságos úrrendek, a dolgot igen egyszerűnek tartom és cseppet sem látom ehhez szükség-szerűeg tüze — mert hozzáfüzöm mindennez lenni minden, de nem szükségszerűleg — a magyar állam ki-elé való egységének kérdését. Nem látom azért, mert itt egyszerűlen adminisztratív cselekményről van szó, amelyet az a közigazgatási tisztviselő végez ezen

A megfagyott testrészek gyors és biztos gyógyítására az egyedüli szer a

„Halifax Fagybalzsam“

ára 1 kor. Kapható: Schubert Arnold gyógyszer-tárában, VII., Csengery- és Dob-utca sarkán.

utóval kiállítás alkalmával, midőn neki a törvény értelmében egyedül a horvát nyelvet szabad alkalmaznia. Neki mást mi nem diktálhatunk. Ez a mi nézetünk az 1868: XXX. t. c. helyes interpretációja alapján. És itt ninosen egyébről szó, mint arról, hogy ez a közigazgatási aktus ugy végeztesse, amint azt az egyezmény, illetleg a törvény előírja. Mert amennyiben nem ír elő valamit, annyiban gondoskodtam, hogy pl. a címer és a kiállítás és a magyar állampolgárság nyilvános, kitejezett adatok a kieléle való egységet megmutassa. De ott, ahol a törvény ezt nem engedi, a nyelv tekintetében tovább nem mehettünk, mert ott a korlát meg van vonva az 1868: XXX. t. c. által. (Helyesítés.) Ha ezen törvényt bármikor közös egyetértéssel ebben az értelemben revidéáljuk, én is ott leszek, ahol a méltóságos főrend ur, és magam is azt fogom mondani, nehogy félreértés történjen. hogy itt egyszerűen egy közigazgatási aktusról lévén szó, ahol a horvát nyelv kizárólagos használata a magyar állam egységét kieléle csorbitja. javítsunk rajta és csináljuk ezt a dolgot másképp. Akkor, de nem most, mikor a törvény ezt a tilalomát odaállítja. Akkor, pedig hogy subsidiáliter használtsák a magyar nyelv, — hogy kizárólag nem lehet használni, az világos, bár bele lehetett volna tenni a törvénybe s az egyezménybe az nem lenne elentetés, mégis rosszabbnak tartanám ennél, mert a magyar nyelvet semmi körülmények között nem akarunk a franciának nyilván tartani, amely csak subsidiáliter és csak mint nemzetközi nyelv használható.

Ha a kérdést ebből a körülfont, érzelmi momentumokkal is feldiszipített eszmemenetből ki méltóztatik venni és egyszerűen csak oda méltóztatik állítani, ahová én állítottam, hogy t. i. itt egy egyszerű közigazgatási aktusról van szó, amiről az 1868: XXX. törvények peremtorioze intézkedik, akkor, engedelem kérek, egészen másképp és azzal a konkluzióval, mely az enyém, fogják a méltóságos főrendek a kérdést elintézni, nem úgy, ahogy itt proponálták.

En azt tartom, hogy a magyar állam nyelvének a horvát határon az 1868: XXX. törvények és tekintetben utát állja. Sehol másutt a magyar állam egyseges területén, de a horvát-szlavón területén, ahol nem lehet tagadni a horvát nyelvnek az exkluzivitását s ebben a magyar nyelvnek ottan való érvénytelenítése ki van mondva. Hiszen mi egyéb az, hogy a törvényhozában a horvát országgyűlés képviselői horvátul beszélhetnek; mi egyéb az, hogy a koronázási hitlevelet horvátul kell kiállítani, hogy minden közös törvényt horvát nyelven kell a horvát országgyűlést megküldeni, a mi közös organumainknak: a postának, a kereskedelemnek, a pénzügynek, a honvédségnek minden organuma tisztán horvátul beszél és adminisztrál és a horvát nyelvet használja Horvátországban mi egyéb az, mint hogy a horvát politikai nemzete az ő nyelvéhez való jogát mi igenis törvényhozában is, kormányzatban is elismertük.

Ezt az elismerést az utelvelek is, nézetem szerint, nyíltan és kitéjezeten tartalmazza az 1868: XXX. törvények amint előbb kitéjezték. Ez előt nekünk meg kell hajonunk. Higgyék meg nekem, a magyar állam egységének posztu áttunait én éppen oly nagyra tartom, mint bárki ebben a Házban, akárkinék hívják is. és az előt nemcsak meghajlok, hanem soha semmitéle működésben azon csorbat tiltani nem engedek. Egy tilalom van azonban, és ez a tilalom az, ahol a magyar állam a maga egységének, a maga benső konzisztenciájának, a maga jövője konzisztenciájának nagy érdekeiből Horvát-Szlavonországgal testvériesen megakadott 1868-ban és az egyezmények szent ereje alá helyezte ezt a megalkuvást és azt a törvényt, amelyet e-en az alapon alkotott. Ez egy tilalom, ezt a tilalmat én a magam részéről respektálom, azon tulmenni nem akarok és azt hiszem, a magyar törvényhozában sem lehet azon tul. Ajánlom a törvényjavaslat elfogadását. (Élénk helyeslés és tetszés.)

Előnk szavazásra teszi föl a kérdést: elfogadják-e törvényjavaslatot általánosságban? A többség magáév teszi és az ülést ezután az előnk berekeszti, a törvényjavaslat részletes tárgyalását a holnap délután 11 órakor kezdődő ülésre tűzve ki.

Ülés vége délután 1/3 órakor.

BELFÖLD

Magyar miniszterek Bécsben. Bécsből jelentik: A király tegnap megadta az előleges hozzájárulást Széll Kálmánnak, hogy a kiegyezési javaslatokat a képviselőház elé terjeszthesse. A miniszterelnök ez alkalommal jelentést tett a királynak a parlamenti helyzetről is. Báró Fejérváry tegnap szintén kihallgatáson volt a királynál s jelentést tett a véderőjavaslat dolgában folytatott tárgyalásról. A honvédelmi miniszter azután Pitreich közös hadügyminiszterrel és gróf Welsersheimb osztrák honvédelmi miniszterrel tanácskozott.

A bécsi nuncius távozása. Amint már jeleztük, Talliani bécsi nunciust a legközelebbi konzisztóriumban bibornoská fogják kinevezni, aminek következtében Talliani Rómába tér vissza. A bécsi Zeit értesülése szerint monsignore Granito Pignatelli di Belmonte brüsszeli nuncius lesz az utódja.

A nagymartoni mandátum. Dégen Gusztáv halálával gazdátlaná vált a nagymartoni választókerület. A kerületben most vasárnap volt a jelölő-gyűlés, amelyen Bauer Ottó tornási nagybirtokos elnököt, aki kegyeletes szavakkal emlékeztet meg Dégen Gusztá-

távról. Azután Bauer Mihályt ajánlotta szabadalvűpárti jelöltnek. A gyűlés a jelölést elfogadta, mire Bauer Mihály nagy tetszés mellett megtárolta programbeszédét.

A horvát utelvelek. A főrendiház holnap tárgyalja részleteiben a ma általánosságban elfogadott utóvel-törvényjavaslatot. Hir szerint a holnap ülése a javaslat 9. szakasza felett névszerűt szavazást fognak kérni. Báró Wodianer Albertől egy esti lap azt írta, hogy az ellenzékkel szavazott. Báró Wodianer e hirt tévesnek mondja mondja, mert ő az utóvel-ügyről szóló törvényjavaslatot megszavazta.

A könyvkivonatok illetékessége.

Budapest, január 26.

A budapesti kereskedelmi és iparkamarában vasárnap délelőtti kereskedők s iparosok tartottak tanácskozást a könyvkivonatok illetékessége dolgában. Az értekezleten, amelyen Lánözy Leó, a budapesti kamara elnöke elnököt, képviselve voltak az aradi, a besztekerébányai, a debreczeni, győri, miskolci, marosvásárhelyi, pozsonyi, szegedi, temesvári kereskedelmi és iparkamarák, az Országos Iparégyesület, a Magyar Kereskedelmi Csarnok, a Magyar Fakereskedők és Faiparosok Országos Egyesülete, a Bőrkereskedők Országos Egyesülete, a Budapesti Kis-és Középkereskedők Társulata, a Győri Lloyd, az Aradi Kereskedők Köre, a verseczi, pozsonyi, besztekerébányai, székesfehérvári és szolnoki kereskedelmi társulat. A mozgalomhoz való hozzájárulások átírásban, illetve táviratilag jelentették be a kolozsvári, pécsi, soproni, brassói és fumei kereskedelmi s iparkamarák, valamint a brassói kereskedelmi testület az Aradi Lloyd és a Keoskeméti Kereskedői Kaszinó. Az értekezlet lefolyása a következő volt:

Lánözy Leó kamarai elnök az országos értekezlet megnyitván előadja, hogy az elmúlt év őszén az ország összes kereskedelmi és iparkamarái, továbbá a székesfehérvári s vidéki kereskedelmi és iparos testületek együttesen állást foglaltak a polgári perendtartásról szóló törvényjavaslat sérelmes rendelkezesei s elősorban e javaslat 24. §-a ellen, amelynek megvalósítása végzetes csapást jelentene az egész ország kereskedelmi és ipari tevékenységére. A hozott határozatok végrehajtására szűkebb bizottság nyert megbízást avval az utastással, hogy a kamarákkal s szabad egyesületekkel karöltve indítson országos mozgalmat a sérelmes szakasz elvetése érdekében. Idejűre levőnek tartja, hogy a végrehajtó-bizottság eljárásról beszámoljon. A mozgalom, amelyet az összes szakkörökkel valójában megindított s amely a közvélemény megnyerése céljából a sajtó után is propagált, sajnos nem jart a kívánatos eredménnyel, sőt ellenkezőleg. Hiába volt az összes üzleti körök tömörülése, hiába a sajtó támogatása, hiába a közvéleménynek a megnyerése. Nem vezetett eredményre a jól megokolt emlékirat, amelyet az ország összes kereskedelmi és iparkamarai, s egyéb testületei magukévá tettek, s amelyet személyesen átnyújtottunk a miniszterelnök urnak s a két szakminiszternek, amely megküldött a képviselőház igazságügyi bizottságának. Az illetékes tényezők érveink elől ugyan nem zárkózhattak el mereven, csak-hogy azok ellenében nagyobb jelentőséget tulajdonítottak oly körülményeknek, amelyek — nézetük szerint — sokkal nyomósabban esnek a latba. E sajnálatos eredmény után jónak látta az országos értekezlet egybehívni, hogy a jövő feladatai s esetleges teendői tekintetében állást foglaljon. A csatát nem kell még végképp elveszteknek tekinteni. Egyelőre még csak a bizottság foglalt állást, nem pedig az ország parlamentje. S így van még egy greuge reménységű arra, hogy végre is diadala jut a kereskede mi és ipari élet álláspontja. Az a kérdés már most, előszerűnek s szükségesnek tartja-e az országos értekezlet, hogy a halvány reménységűről gyengén megvilágított uton továbbhaladjunk s így a kitűzött célért továbbküzdjünk? Előre is megjegyzni, hogy a végrehajtó-bizottság s szőlő a legnagyobb készséggel állítja magát továbbra is az ügy szolgálatába. (Eljenzés.)

Róna Sándor: Azok után, amiket Lánözy Leó elnök most e adott, már csak kevés remény lehet arra, hogy az annyi buzdósággal és fáradsággal megindított munka eredményre járjon, amin különben inkább sajnálkozni, mint csodálkozni lehet. Rossz idők járnak, válságosak a viszonyok kereskedőkre s iparosokra egyaránt s a közvéleményben mesterségesen szított kereskedelemellenes hangulat visszhangot talált ott is, ahonnan tulajdonképp a bajok orvoslását méltán s joggal lehetett volna elvárni. A létért való küzdelemben nem kicsinyes s öns érdekéért folyt a harc hanem hazánk ipari s kereskedelmi összességének nagy, általános elveit, amelyek elvetése a leghebetlenebb állapotokat fogja ok s szükség nélkül előidézni. Gyözni nem tudunk. Mellőztek minden törekvésünket s ha borogós lélekkel s a rezignáció érzésével visszapillantunk e nemesen vivott baro részleteire s szemléljük a küzdőporondon történt eseményeket meggázdagodtunk egy fájdalmas és egy örvendetes tanúsággal. Fájdalmas tanúság a harcunk, hogy a kereskedő- és iparos-ország társadalmi pozíciója s betöltése az állami vezető tényezők s még sem nem elég erős, sem nem elég közvetlen arra, hogy érvényesüljön tudjon. Nézetem szerint elősorban ez irányban kellene munkálkodni. De volt e harcunk örvendetes tanúsága is, amely nem kevésbé értékes. A gyakorlati érv munkásai számlálásor kénytelenek tapasztalni, hogy

a közélet vezető egyéniségeinek munkája gyakran előkészítőellen, öletszerű s csak odavetelt lényesszavú, káprázatos frázisokban nyilvánul, amelyek mint a pillanatokra elragadták a közleletet — hogy aztán eltűnjenek a sok semmiségekben. A közleletben azonban nem ily jánosbogarászterű felszólókra van szükségünk, nem bátor, elvűh s szilárd elhatározású férfiakra, akiknek világsége a lejúbból sugározzék, hogy aztán vezetéseik alatt az ő irányításukat örméssel s lelkesedéssel követhessük. A leajlott harcot tán egy szakma sem kísérelte előléni figyelemmel, mint szőlőde s épp azért kijelenti, hogy e harcunk érdekében legfőbb vezetője s egyszersmind legbátrabb s legmunkásabb vezére Lánözy Leó volt (Eljenzés) Indítványozza tehát, hogy az értekezlet nyujtsa át Lánözynek őszinte elismerésének és hálaának oserkoszoruját, valjuk őt vezérünkül s biztosítsuk arról, hogy minden közérdekű munkájában, mint egy ember fogjuk mellette állani. (Hosszantartó taps és éljenzés.)

Szabó Kálmán, a debreczeni kamara elnöke, amídon hozzájárulását fejezi ki a Lánözy elnök iránt való elismeréshez, lehetetlenségnek tartja, hogy a kereskedelem és ipar érdekeinek itt egybegyűjt képviselei beenyugodjanak a látszólagos eredménytelenségbe. Már az a körülmény, hogy a megindított mozgalomhoz úzóddó eminens érdekek újból ily nagyszámú voltak képesek az ország minden részéről ideterelemi s összetömöríteni bennünket, kizárja annak a lehetőségét, hogy a fegyvert letegyük. Nem jenek eléggé sa nálni, hogy a kereskedelmi kormány nem hallgat hivatott tanácsadóira: a kamarákra, hanem a minden érvelő dolgozó ellenáramlatnak tesz egyre engedelményeket de ebből nem következik, hogy letegyük a fegyvert. Egyenes köteletségünk ugys, mint magyaroknak ugys, mint érdekelte üzletembereknek, még, ha csak kevés reményünk is van a győzelemre. Főlkéri az elnökséget hogy a mozgalmat folytassa, s biztosítja őt arról, hogy a kereskedelem és iparosság összessége e mozgalmat támogatni fogja.

Miután még Brachfeld Sándor és dr. Schreyer Jakab a tovább teendő lépésekre nézve nyilatkoznak, Lánözy Leó elnök köszönetét fejezi ki az őt érdemlően felül kitüntető elismerésért. Kijelenti hogy amennyiben vannak a harc körül érdemei ezeket redukálni kénytelen egyelőre arra, hogy ő csak kötelességet teljesítette s máséiőt áll kell hártania az elismerést szakavatott és lelkes munkatársaira és a hazai sajtóra, amely a mozgalmat jóakarattal támogatta.

A további teendőkre nézve az elnök osatlakozik dr. Schreyer Jakab állásponthoz, amely szerint a mostani politikai viszonyok közt e kérdésnek aktuálitása ninosen, ami az adott viszonyok közt ugys a legjobbj, így legalább remélhetjük, hogy amíg a törvényjavaslat a parlamentben tárgyalás alá vetetik, s hangulat érdekeinkre kedvezőbb fordulatot fog venni. Egyelőre elég annyit kijelenteni, hogy a fegyvert le nem tesszük s hogy azt a szervezeti s kapcsolati, amelyet a kérdésben főváros és vidék létrehozott, fenntartjuk s más közös érdekeinket érintő ügyekben is érvényesítjük. A végrehajtó-bizottság kötelességének fogja tartani, hogy a kérdést továbbra is figyelemmel kísérsje s ha idősejűnek fogja látni, a közös akciói újból megindítja. Ha azonban időközben már fontos momentumok merülének fel, nem fogja elmulasztani az értekezletet újból összehívni.

Az értekezlet erre az elnök életelésével véget ért.

KÜLFÖLD

Az osztrák helyzet. A Reichsrath ügyrendjének módosítása toglalkoztatja Ausztriában a politikai köröket. A reformot tudvalegíveg Fuchs a volt klerikális házelnök és Luegerék indítványai vetették föl, amelyhez most a félhivatalos Montagsreue a következő megjegyzéseket tuzi: A két indítvány ebben a pillanatban és a megválasztott formában aligha felel meg tulajdonképpeni céljának. Hadd végezze el előbb a parlament jól vagy rosszul sürgős munkáját, még mielőtt hozzáfogna az ügyrend legszembetűnőbb hiányainak kiküszöböléséhez, mert minden ily vállalkozás, bármely oldalról jöjjön is, a nem érdekeltek túreltelenségével fog találkozni. Az ügyrend reformjának nyugodtabb időkre van szüksége, amelyek csak akkor következnek majd be, ha a nyelvkérdés megoldása után egy homogen többség lehet alakítani. De akkor is e reformnak olyannak kell lennie, hogy a kisebbségek teljes védelmet biztosítson.

Bécs, január 26.

A lengyelek obstrukciója a cukoradó-bizottság ülése véget ért, mert a galicziai cukorgyárak 24.000 métermázsával magasabb kontingenst kaptak, amely összeg a presipuumból igy kitulni. E határozat után a cukoradó-bizottság tárgyalása gyorsan haladt és megválasztották a javaslat előadóit.

Bécs, január 26.

Az ipartanács szerdán tartja ülését, amely elő politikai körökben, a kereskedő- és iparos-világban egyaránt nagy érdeklődéssel néznek. Ezen az ülése s napirendre kerülül Hallwicz udvari tanácsosnak sürgős indítványa, az osztrák-magyar kiegyezés tárgyalásában. Az ipartanács körleleiben szőlította föl az összes

képviselőket, hogy nagy felelősségük tudatában, minden rendelkezésükre álló eszközzel hassanak oda, hogy a kiegyezési javaslatok nyomában benyújtásuk után nyugodt és objektív megvitatás alá kerüljenek s ha a képviselők arra a meggyőződésre jutnak, hogy a javaslatok megfelelnek a nép érdekeinek, akkor kövessenek el mindent, hogy azok alkotmányos uton törvényerőre emelkedjenek.

Bécs, január 26.

Az ipartanács mai ülésén báró Call kereskedelmi miniszter hosszabb beszédben bejelentette, hogy az Ausztria és Magyarország közti gazdasági viszonyra vonatkozó megállapodásokat holnapután a Reichsrath elé terjesztik, miután sok társadalmi, túlelem és hosszasan, valóban nem könnyű tárgyalás után sikerült a monarkia régi kiptörbált gazdasági alapjait minden kétség nélkül megszabadítani.

E tárgyalások befejezésével, ugymond megszűnik az a bizonytalanság, amely most már évek óta megnehezítette és késleltette az iparnak minden megszerkesztendő tevékenységét és bilincsekre verte a vállalkozó szellemet. A kompromisszum jellegének természetében van, hogy a számos óhaj közül nem lehetett mindenyekét teljesen megvalósítani. A mostani nagy gazdasági terület fennmaradásával azonban lényegesen előfeltételt nyertük meg termelésünk és elhelyezési feltételeink megszilárdításának és más államokhoz való gazdasági viszonyunk üdvös fejlődésének. Az itteni ipar és kereskedelem irigység nélkül nézi Magyarország gazdasági közösség talaján végbemenő gazdasági fellendülését. A megállapodások egyforma lojális végrehajtásának biztossága mellett a két szerződő fél viszonya mindkét részlől csak bizalomteljesebbé válik és a belső gazdasági erő és szilárdság oly eleme jön létre, melyet a monarkia nem szabad nélkülöznie, midőn termelése a világpiacra részt vesz, a mind nehezebb versenyben. A miniszterelnök felhívja az iparosokat, hogy használják fel a pillanatot a termelési alap megnagyobbításával és tervszerű beruházási politikával, mert a jelen pillanatban tett beruházások oly utalványt jelentenek, mely a kereskedelmi politikai állandóságának remélhetőleg közeli időpontjában honorálva lesz. Az a körülmény, hogy egyelőre az osztrák tőke számos alakban folyik ki a külföldre, a hazai vállalkozó szellem gyengeségének aggasztó jele. Abban a mértékben azonban, hogy a valuta-rendelet közeli közeledek befejezési stádiumához, meg van könnyítve a külföldi tőkének szükség esetére való ideteloyása is. A kormány nevezetesen a kereskedelmi tárcra, semmit sem fog elmulasztani, hogy a hazai vállalkozó szellemet meg erősítse és buzdítsa. Fejlődését egyengetni, lesz a miniszterek legnagyobb becsfegyve. A modern államnak szüksége van az iparra, mely a népjólét és adózási képesség hatalmas forrása. Amit a legjobb szándékkal megtehünk a kereskedelmi politika és a kivitel előmozdítása terén, az a legnagyobb készséggel meg fog történni. (Élénk tetszés.)

Kétéves katonai szolgálat. Mint Párisból jelentik, holnap osztrák szét a képviselőházban *Maujan* képviselő je entését a *hadügyi költségvetés*ről. Az előadó meleg szavakkal ajánlja a kétéves szolgálati időt, évenként egyhavi szabadsággal, ami összesen 22 havi szolgálati időt tesz ki. Ez a rendszer a jelenléti szerint megengedné, hogy kevésbé alkalmasokat is besorozzanak, akik az alkalmasakat felmentik az alsóbbrendű munkáktól, aminek az volna az eredménye, hogy az utóbbiak kizárólag a hadi szolgálatra készülének elő. Ily módon 600.000 lönyti tényleges béke-létszámot nyerhetnének, melyet öt hadtestre osztanának fel, minden ezredre 400 embert számítva. Háboru esetén hadseregünk az első összejelkezésnél, a tartalékosok hozzászámításával, több mint egy millió emberrel rendelkeznek, vagyis éppen olyan nagy haderővel, mint Németországnak. Az előadó az ügyük aránylagos szaporítását és a lovasság radikális reorganizálását, valamint lovasított vagy kerékpárossal felszerelt gyalogság alakítását óhajja.

HIREK

Budapest, január 26.

— **BUDAPESTI NAPLO.** Január 15-ikén új előfizetés nyílt a Budapesti Naplóra. Kérjük azokat a tisztelt olvasóinkat, akiknek az előfizetése ezen a napon lejárt, méltóztatassanak a megújításról idejekorán gondoskodni, hogy a lapot akadálytalanul küldhessük tovább.

— **Nemesség-adományozás.** A király *Oroszkovics* Mihály nyugállományú honvéderednesnek és törvényes utódainak a magyar nemességét *provisi* előnévvel, továbbá *Császár* Géza szatmári 12. honvéd gyalogezredbeli alezredesnek és törvényes utódainak, régi magyar nemességük és családi címük őspedigbentartása mellett, a *Jüesabonyi* előnevet díjmentesen adományozta.

— **Ebéd a miniszterelnöknél.** *Szöll* Kálmán miniszterelnök ma délután 6 órakor ebédet adott, amelyre hivatalosak voltak: *Lobkowitz* Rudolf herceg hadtestparancsnok, *Samassa* József érsek, báró *Fejérváry* Géza, *Lukács* László, *Wlassics* Gyula, *Darányi* Ignác, *Cseh* Ervin, *Plósz* Sándor, gróf *Széchényi* Gyula és *Láng* Lajos miniszterek, gróf *Andrássy* Gyula országgyűlési képviselő, *Tarkovich* József államtitkár, *Ernst* Kelemen főrendiházi alelnök, *Szöll* Ignác államtitkár, *Riffault* Agost francia főkonzul és *Luvo* Sándor orosz főkonzul, *Bektes* Gusztáv, *Falk* Miksa, *Hodossy* Imre, *Justh* Gyula, *Kossuth* Ferenc, *Neményi* Ambrus, *Szentiványi* Árpád, *Tóth* János és gróf *Zichy* János országgyűlési képviselők.

— **Bécs város bálja.** Mint *Bécsből* jelentik, a városháza pompásan díszített nagy díszteremben ma tartották meg *Bécs városának bálját* a polgármester, a helyettes-polgármester és a városi és községtanácsosok jelenlétében. Az udvar részéről jelen voltak *Ferenc Ferdinánd*, *Ottó*, *Lajos Viktor* és *Rainer* főhercegek. *Luiger* polgármester beszédre *Ferenc Ferdinánd* főherceg kijelentette, hogy ő felsége élénken sajnálja, hogy az idén, mert kimérnie kell magát, nem jelenhet meg a bálon és őt bízta meg képviselőivel, amely kötelességgel nagy örömmel felelt meg. Jelen voltak gróf *Goluchowski*, *Pitreich*, *Koerber*, *Wittek*, *Hartel*, *Böhm-Bawerk*, *Call* és *Giovannelli* miniszterek, *Tulliani* nuncius. a diplomáciai kar számos tagja, udvari és állami méltóságok.

— **Mikes-ünnep.** A budapesti református főgimnázium önképző-köre zágoni *Mikes* Kelemen emlékére és szobra javára január 24-én sikerült emlékünnepet rendezni, amelyen *Varha* L. ifjúsági elnök megnvítót. *Deák* J. pedig emlékbeszédet mondott, *Kövi* Akos Lévy *Mikes*-ét szavalt. *Calgö* Ernő zongorán kúrcénelőket adott elő, az intézet néhány növendéke pedig az „Oszkay Brigadéros”-ból a színenadót játszotta. Az ünnepélyt *Erdélyi* Lajos tanár-elnök szavai zárták be.

— **Ebéd a tábóri püspöknél.** *Bécsből* jelentik, hogy *Belopotocky* püspök, tábóri vikárius tegnap ebédet adott, amelyen megjelentek báró *Beck* tábornagy, gróf *Faar* főhadsegéd, *Pitreich* hadügyminiszter és több tábornok.

— **A német császár születésnapja.** Holnap lesz *Vilmos* császárnak negyvennegyedik születésnapja és ebből az alkalomból a bécsi Burgban díszes ebéd lesz, amelyre a német nagykövetség egész személyzete hivatalos. A budapesti német kolónia ma este a Terézvárosi Kaszinó dísztermében a császár születésnapja alkalmából bankettet rendez, amelyen a német konzulátus is résztvesz. *Londomból* jelentik, hogy az udvarnál az idén ünnepük meg legelőször *Vilmos* császár születésnapját. Berlinben ma este az egész helyörség részvételével nagy zenés takarodó, holnap pedig istentisztelet és díszes ebéd lesz.

— **Elhunyt egyetemi tanár.** A magyar tudomány kiváló művelője halt meg tegnap *Kolozsvárott*. *Kuncz* Ignác, a kolozsvári egyetem rendes tanára a tudomány halottja, aki a magyar névnek a külföldön is nagy dicsőséget szerzett. *A nemzeti állam* című remek könyvét magyar és külföldi politikai írók egyaránt citálják. A kolozsvári egyetemen az elhunyt tudós politikát adott elő s önálló feltevése, minden sorában magyar könyvet tanultak a tanítványai. Tudományos működése kezdetén a szubjektív racionalisztikus iskola befolyása alatt állt, de az állam, társadalom és jog fejlődésének törvényszerűsége alapján fejlesztette a politika rendszerét. A természettudományi individualizmussal szakított, de azért nem esatlakozott a modern szociológiai individualizmushoz. A politikai nemzetet, mint önmagának célját, a maga teljes és szabad államanalanyiségében törekedett rendszeresen kiépíteni. Ez eszme parlamenti, esküdtzéki és önkormányzati rendszerét tünteti fel *A nemzeti állam* című könyve. A kiváló tudós 1841-ben született a veszprémegei Réden; tanulmányait Győrött és Székesfehérvárott végezte, a jogot a budapesti egyetemen hallgatta. 1866-ban doktori oklevelet kapott. 1864–66-ig Fejérmegye harmadik aljegyzője volt, 1866–73-ig a pécsi jogi liceum, 1873–74-ig a győri, 1874–93-ig a pozsonyi királyi jogakadémia tanára volt, azóta a kolozsvári egyetemen működött. Az utóbbi időben szívbeteg volt s ez a betegsége döntötte a halálba. Temetése holnap délután lesz.

— **Az elnök balasete.** Egy newyorki telegramm jelenti, hogy tegnapelőtt volt abban a villamos vasuti összejelkőzés ügyében a végtárgyalás, amelyneknek következtében Roosevelt olyan súlyosan megsérült, hogy meg kellett operálni, *Craig* titkos rendőr pedig életét veszítette. A bíróság a villamos kocsi vezetőjét 6 havi dologházi fogságra és ötszáz dollár pénzbírságra ítélte.

— **A közegészségügyi tanács tagjai.** A belügyminiszter dr. *Moravcsik* Ernő Emil egyetemi tanárt

és dr. *Ráts* István állatorvosi főiskolai ny. r. tanárt az országos közegészségügyi tanács rendkívüli tagjaivá hatávi időtartamra kinevezte.

— **Eléglettel Singer Zsigmondnak.** A *Budapesti Ujságírók Egyesületének* választmánya mai rendkívüli ülésén foglalkozott ama támadásokkal, melyek a parlamentben *Singer* Zsigmond urat, az egyesület tagját, s e támadások egyetemes vonatkozásainál fogva az ő személyében magát a nyilvánosság szolgálatára hivatott sajtót is érték. A választmány egyhangulag ki-mondta, hogy az újságíró, aki tisztességes uton és a titoktartás kikötése nélkül hozzájutott információit, amennyiben közölgokra s a politikai és szellemi közelet valamely momentumára vonatkozik, a nyilvánosság elő viz, a nagyközönség és a publicitás iránt tartozó hivatászerző kötelességet teljesíti, s ezért őt semmiféle gáncs nem érheti. Hangsúlyozza a választmány, szintén egyhangulag, hogy a magyar közélet és a magyar parlament a multakban mindig ugyanezt a felfogást vallotta és számtalan hasonló esetben az illető hírek származásának kutatása nélkül csupán a nyilvánosságra hozott tények bírálatába bocsátkozott, a nélkül, hogy az illető újságot vagy újságíró erkölcsi cenzura alá vonta volna. A választmány e felfogást az utóbbi időkben sürűn fellépő ellenétes timentekkel szemben jegyzőkönyvbe íglatja s a jegyzőkönyvi kivonatot *Singer* Zsigmond tagtarssal közölte a rendeli. Egyben deputációt küld *Singer* Zsigmondhoz, mely őt a választmány nagybecsüléséről és rokonszenvérről fogja biztosítani. A választmány egyuttal elismerését fejezi ki *Vézi* Józseffel és *Szatmári* Mórral szemben, akik a képviselőházban az újságírói érdekeket és feltevéseket bátran és önézetesen képviselték.

Singer Zsigmond, a *Neue Freie Presse* levelezője ma báró *Podmaniczky* Frigyeshez, a szabadelvűpárt elnökéhez a következő levelet intézte:

Nagyméltóságú elnök ur! Kegyelmes uram! Ugy tapasztalom, hogy a szabadelvűpárt egyes tagjai minapi publikációról másképp vélekednek, mint én magam; némelyek azt is lelemtetik, hogy közlésem ariott a szabadelvűpártnak. En ugyan e feltevése jogosult voltát én nem ismerem, mindazonáltal szívesen evonom a konzekvenciát és a szabadelvűpárt-köz tagjai sorából annai is inkább *külsők*, mert ezáltal teljes szabadságomat minden irányban visszanyerem. Mély tisztelettel maradok nagyméltóságú készsége hiva és szolgálja

Singer Zsigmond.

Singer Zsigmondhoz a nagyváradi újságírók ma a következő táviratot küldték:

Singer Zsigmond hírlapíró, Budapest. A magyar parlament reakcionárius elemeinek ön ellen intézett támadásait szemben a nagyváradi újságírók kollektívális szeretettel tolmácsolják ön iránt tiszteletüket és nagybecsülésüket. *Fehér* Dezső, *Ady* Erdre, *Halassy* Lajos, *Pásztor* Ede, *Marton* Manó, *Karácsonyi* Aladár hírlapírók.

Ismeretes dolog, hogy *Singer* Gyula a *Neue Freie Presse* budapesti levelezője e provokáltatta *Rakovszky* Istvánt a képviselőház szombati ülésén mondott beszéde miatt. A segítők, és pedig *Singer* részéről *Mánnich* Aurél és báró *Felitsch* Arthur, *Rakovszky* részéről *Bartha* Miklós és *Holló* Lajos, ma délután tárgyalták az ügyet, de be nem fejezhetvén holnap is folytatják a tárgyalást.

— **Jubiláló egyesület.** Nevezetes ünnepeket ült meg ma délelőtt a *Pesti Első Bölcsőde-Egyesület*: tönnyállásának tészlázados jubileumát. Otven esztendője, hogy ez a jótékony egyesület megalakult, amely azóta gyarapodott és virágzásnak indult s most már négy házában több száz szegény gyermeket gondoz és nevel. A tészlázados jubileum alkalmából az egyesület nagyetem-utcai intézetében rendezett ünnepségen megjelent *Augusta* főhercegné is, az egyesület védője. Ott voltak még *Wlassics* Gyula kultuszminiszter, *Matyuska* Alajos alpolgármester, *Hammay* Sándor elöljáró, továbbá: *Apponyi* Albertné, *Wenckheim* Frigyesné, *Zichy* Jánosné, *Foryágh* Józsefné grófnék, *Adler-Bancalari* Hedvig, *Wlassics* Gyula, *Bulyovszky* Lilla, *Darányi* Sándorné, *Galál* Jenőné, *Földes* Aeláné, maróthi *Fürst* Lászlóné, özvegy domonyi *Brüll* Miksáné és mások. Az ünnepelelten számos fővárosi jótékony egyesület is képviseltette magát.

Augusta főhercegné ponban tizenegy órakor érkezett meg. Az intézet bejáratánál *Wlassics* Gyula kultuszminiszter és *Adler-Bancalari* Hedvig fogadták. A hercegné előbb az intézet kápolnájában misét hallgatott, aztán az óvóterembe ment, ahol kétszáz apró gyermek nevében egy négyesztendő leánya mondott rövid üdvözöl beszédet s hatalmas gyöngyvirág-bokrétát adott át a főhercegnének. A vendégek aztán az elősterembe vonultak, ahol *Novák* Lajos pápai kamarás, az egyület főtitkára röviden ismertette a humánus intézmény tészlázados történetét és működé-

Archőr és kezek ápolására ne használjon mást, mint a **Fortuna-crémet!** Egy tégely 1 kor. Hozzávaló szappan 80 fillér. Teljesen ártalmatlan! Kapható: Schubert Arnold "Fortuna" győgy-szerárában Budapest, VII. Csengery- és Dob-u.sarok.

és. Majd *Matuska* Alajos alpolgármester a főváros nevében megköszönte az egyesület áldásos működését és végre *Várdy Antal* szavalta el ez alkalomra írt külföldi származású, remek ódáját. A főhercegnő az ülés után megtekintette az intézet helyiségeit, s igaz tetszésének adott kifejezést a látottak fölött. Augusztai főhercegnasszony déli harangszó után távozott, lelkes éljenek között.

— **Giron kitiltása.** Nagy csődület támadt ma reggel a drezdai technikai főiskola folyosóján a fekete tábla előtt, ahol a rektori hirdetményeket szökták kifüggeszteni. Itt ma tudniillik — mint *Dreadadól* jelentik — egy új hirdetmény jelent meg, amelynek érdekessége az egyetem falain is túljut, mert összefüggésben van olyan szenzációval, amelylyel ez idő szerint az egész világ érdeklődik. A rektor ugyanis tudtára adja mindenkinek, akiket illet, hogy

„*Giron Andrét, a technikai főiskola általános szakosztályának hallgatóját a tandíj meg nem fizetése miatt törölték az egyetem hallgatói sorából és eltöltés az előadások hallgatásáról.*“

Fölöttébb valószínűtlen, hogy *Giron* jogtalanul betolakodónak az előadások hallgatásához, hiszen aligha jut eszébe, hogy a Rivierát otthagya, ahol kellemesebben szórakozhatik, mint a drezdai főiskolában. Különben is végeképpen busut mondott a szaktudományának és — amint az újságírók előtt nyilatkozott — irodalmi működésére szánta el magát.

— **Bankpalota Temesvárott.** Temesvárról telegrafailag: Az osztrák-magyar bank temesvári fiókja részére legközelebb bankpalotát szándékozik építeni. A tárgyalások a piarista rendőrnökkel a város központjában levő rendház megvétele iránt megindították. A bank a rendház épületéért 300 000 koronát ajánl. Az új katolikus főgimnázium és rendház építése már annyira haladt, hogy szeptemberben teljesen készen lesz s így a régi rendház eladását misem akadályozza.

— **A király telegrammjának sorsa.** Irtnunk már arról a nevezetes telegrammváltásról, mely a Maroni-féle atlanti táviró megnyitásával megessett Rosewell elnök és *Eduárd király* között. Az üzenetváltás azonban nem ment olyan simán, mint amilyenek az első tudósítás fejtették. Egy kis botrányval esett meg. A kellemetlenségről egy londoni telegramm ezt jelenti: Rosewell elnök adta fel az első táviratot *Eduárd király* részére, amelyre a király azonnal válaszolt. A választ azonban a kábelnél kellett továbbítani, mert a Maroni-társaság angliai állomása (Poldhu) nem fogadta el a király táviratát. Kleinle avval indokolták a visszautasítást, hogy a készülék csak táviratfelvételre és nem továbbításra van berendezve, most azonban az igazgatóság kijelenti, hogy azért nem fogadja el a király táviratát, mert még nem kapta meg a postaminisztériumtól az engedélyt arra, hogy az angol királyság területéről Poldhu fökre továbbíthassák a táviratokat.

— **Ötven év a tanítói pályán.** A pestmegyei *Tápió-Ság* községben *Papp Pál* kántortanító e hó 25-ikén érte meg tanítói működésének ötvenéves fordulóját.

Papp Pál, aki a szabadságharc kitörésekor a jászberényi gimnázium hatodik osztályának növendéke volt, 16 éves korában felcsopott huszárnak s végigküzdötte a szabadságharcot. A világoi legyőverései után Szegeden bujdosott s hogy az osztrák seregbe való besorozástól megmeneküljön, az akkori szegedi prépost tanácsára beiratkozott a tanítóképzőbe, amely akkoriban számos üldözöttnek refugiuma volt. *Papp Pál* pályáját Hatvanban kezdte, s igen érkeles, hogy ahol most huszonkét tanító volt, ezelőtt ötven évvel *Papp Pál* egyetlen tanítója volt a nagy községnek. Hatvanból Kiskun-Fehérgyárasra ment kántorsegédnek, míg nem *Tápió-Ság* kántortanítójának meg nem választotta, ahol 45 év óta működik. A nagykátaszaboki katolikus tanítóegyesületnek már évtizedek óta világi elnöke s általában a vidék egyik legtisztelendőbb polgára. *Papp Pál* ötvenéves tanítói működésének alkalmából főiskolák a környék kántorai és tanítói s dr. *Erdélyi Ferenc* saji piébanos külföldi származású beszéddel köszöntötte a Nagykataszabon tanítók nesztorát.

— **Mahmud basa hamvai.** Párisból táviratozzák: *Mahmud* basa holttestét a mult pénteken temették el az itteni egyik temetőben. A szultán a halott kiadását követelte. *Munir* bég török nagykövet a rendes bíróság elé vitte az ügyet s a szultán követelését arra támasztotta, hogy a török törvény értelmében a szultán a császári család összes tagjainak jogait képviseli. A bíróság jövő kedden fog ebben az ügyben dönteni. *Mahmud Dámád* fiai, akiket a szultán lázadás és hitük elbagyása miatt in contumaciam halálra ítélt, mindent elkövetnek, hogy a szultán követelését ne teljesítsék s arra hivatkoznak, hogy atyjuk sokszor kijelentette, hogy amíg haszja nincs fölszabadítva, sem élve, sem halva nem akar visszakérülni. — **Konstantinápolyból táviratozzák:** A reggeli lapok hivatalos kommunikék közölnék, mely szerint a külügyminiszter utasította a párisi nagykövetet, hogy a **Bécsben meghalt Mahmud Dámád basát, akit**

szökése miatt minden méltóságától és kintitetésétől megfosztották. Konstantinápolyba vesse, hogy atyja, *Damug* basa mellé lehessen temetni.

— **A tudóvszéllenes szérum.** *Koch* után dr. *Marmorek*. Párisból azt jelentik, hogy dr. *Marmorek* bakteriológusnak sikerült feltalálnia a tudóvszéllenes gyógyításra való szérumot. Gyakran jöttek már ilyen hírek, de csak kurta lejárta szenzációk, utóbb már izgalmat sem kellettek. A legnagyobb szérum-hűbő őta, amelynek *Koch* professzor volt a hőse, nagyon megosapant a bizalom. *Koch*ot a tudós nimbusza övezte, mikor a találmányával fellépett, s kisült, hogy nem belezott eredmény az, amivel a világ elé állott. Csalódás lett szereplésének a vége. Dr. *Marmorek* kiváló tudós, aki a párisi híradás szerint már eddig is kiváló eredményeket ért el és több betegre a szérum segítségével meggyógyult. Csak nemrégiben aranyéremmel tüntette ki a francoia tudományos akadémia. Új találmányáról érkekezésben számol be a kiváló tudós s ezt a munkáját még ebben a hónapban az akadémia elé terjeszti. *Marmorek* több hónapig azt dolgozott laboratóriumában s nagymennyiségű szérumot állított elő. *Schrotter* bécsi egyetemi tanár, mint bécsi tudósítónk jelenti, következőképpen nyilatkozott egy hírlapiról előtt a párisi táviratról:

— Nem lehetetlen, hogy dr. *Marmorek*nek csakugyan sikerült a tudóvszéllenes szérumot föltalálnia. A *Marmorek* neve a tudományos világban komolyan veendő és jóhangzású, igaz ugyan, hogy nem egyszerű szangvinikusnak mutatkozott. Egyébként a tudóvszéllenes szérum problémájának megoldása amugy is csak idő kérdése.

De addig is, amig ennek a szérumnak az ideje megérkezik, csak oszndes reménykedéssel lehet nézni a körülötte forrongó küzdelmet. A híreket pedig tartózkodással kell fogadni, nehogy nagy csalódásokat okozzanak.

— **A Magyarországi Hírlapirók Nyugdíjintézetének igazgatósága vasárnap dr. Heitai Ferenc elnökkel elnöklésével ülést tartott, amelyen dr. Fekete Ignác titkár a következők ujjában érkezett adományokat jelentett be:**

Dr. *Fekete Ignác* (titkári tiszteletdíja) 1000 K., *Poór Jakab*, a Generali biztosító-társaság igazgatója 150 K., *Breymann* de *Schwertenberg*, Magyarországi kereskedelmi utazók egyesülete 100–100 K., Magyar Országos Alatorvos-Egyesület, Budapesti Hitelező Védegyelet, Nagypénteki református társaság, *Waldmann Ignác*, a Fővárosi Orvum igazgatója, Budapesti polgári fővászó-egyesület 50–50 K., Budai szegény gyermekeket felruházó egyes. 30–04 K., *Kereskedő Ifjak Társulata*, Első budapesti fővárosi kis- és középkereskedők társulata, Első Budapesti Fővárosi Kis- és Középkereskedők Hitelezővekezte 25–25 K., Budapesti Artisták-Egyesület, Szállodások-, Vendéglősök-, Kávésök- és Kávészegédék Országos Nyugdíjgyesülete 20–20 K., *Győr. Kör. haraszi Jellinek Henrik*, dr. *Bródy Lajos*, lovag *Falk Zsigmond*, *Veigelberg Leo*, Egyetértés Budapesti Sikeletmunkás Társaság, Országos Szinesés-egyesület 10–10 K., *Fehérgyarmati estély rendezőbizottsága* 8 K., *Sipos Ignác*, *Márkus Miksa*, *Gelléri Mór*, Budapesti Polgári Dalkör 5–5 K., *Csuragy Árpád* felsőnyári körjegyző 52 fillér. Az igazgatóság közönetet szavazott meg az adakozóknak. A titkár bejelentette továbbá, hogy a mult és a folyó évre az állami költségvetésbe felvett 2000–2000 K. államsegély tolvósítása iránt a kérényt *Wlassics* Gyula közoktatásügyi miniszterhez az elnökség benyújtotta. Az intézet elnökségét a *Rákosi Jenő* tiszteletre förendiházi tagga kinvezése alkalmából rendezett banketten dr. *Falk Miksa* elnök, dr. *Heitai Ferenc* elnök és *Fekete Ignác* titkár képviselték. Az igazgatóság *Rákosi Jenő*nek förendiházi tagga kinvezése alkalmából az ülés jegyzőkönyvében örömeinek ad kifejezést és átiratot intéz hozzá. Az igazgatóság felvette az intézet rendes tagjai közé *Aczél Endrét* (Uj Hírek), *Deutsch Ernót* és *Vukovai Albertet* (*Pester Lloyd*) és *Szomaházy Istvánt* (*Pesti Napló*). A Magyar Hírlap szerkesztőségének tagjai pedig *Márkus Miksát* költők ki. Az igazgatóság megállapította a jövőhavi költségvetést, elintézte a folyó ügyeket és támogatást szavazott meg egy szűkölködő hírlapirónak.

— **Tizenöt egyetemi hallgató tandíja.** A VI-ik kerületi állami főreáliskola volt iskolatársai szövetésének elnöksége felhívja a tandíjtan technikusok közül azokat, kik a fenti intézetben jártak, hogy jordenuljanak segítségért az elnökséghez. (Continental-szálló.)

— **Felolvasás.** A Magyar Vasuti- és Hajózási-Klubban *Baracs József* államvasuti hivatalnok január 25-án délután 1/2 órákor felolvasást tart *Kereskedelmi szolgálat a vonalon. Tanítók és tanítványok* címen. A felolvasásra a klub vendégeket is szivesen lát. Felolvasás után társas vacsora lesz.

— **Megafoltó pletyka.** Néhány nap óta egyes lapokban kalandos hírek keltek szármára *Jenő főhercegről*. Egyebek közt azt újságolják, hogy *Jenő főherceg* főhercegi rangjáról lemondani szándékozik. A *Budapesti Tudósító* illetékes helyről felhatalmazták annak a határozott kijelentésére, hogy ezek a híresztelesek egyszerűen kóhollak és légből kapottak.

— **Megfölt építész.** *Keszler Adolf* medgyesi születésű 51 éves építész ma reggel Bécsből Budapestre érkezett s a Budapest-szállóban veti lakást. Ma déiben kiűrt a szerencsétlenül az-örület, nekirohant

a tükröknek, ablakoknak, mindent összetört, összezúzott. Végre felgatók és bevitték a főkapitányesgra, ahonnan a lipótmeezi tébolydába szállították.

— **Mommsen balesete.** *Berlinből* táviratozzák, hogy *Mommsent* meglehetősen súlyos baleset érte. Az agg tudós a könyvtár-szobába egy gyertyával fölhágot a létrára, hogy kikeressen a polóról egy könyvet és eközben a gyertyalángtól meggyulladt a haja. *Mommsen* az aróán is megebesült és most ágybanfekvő beleg.

— **Halálozás.** *Gajzdó* Manót, a tegnapelőtt elhunyt ítélőtáblai bírót ma délután temették *Mária-utcai* lakásából karlársainak, tisztelőinek és barátainak nagy részvéte mellett. A temetésen legelsőbb bíróságunk több tagja is megjelent, míg a budapesti büntetőfőbíróvárszék *Csádrán István* táblai bíró vezetésével csaknem teljes számban ejött a végtesztességre; az ügyész kar *Geyuss Gusztáv* főügyész-helyettes vezetése alatt szintén nagyszámban jelent meg. Az egyházi szertartást *Kanovics Béla* jászvárosi plébános végezte, mire a koporsót a gyászhintóra emelték s kivitték a *Kerepesi-temetőbe*.

Novák Ferenc fővárosi műépítész és építőmester tegnap hosszas szenvedés után meghalt. Az elhunyt a fővárosnak egyik legkeresettebb építész volt s több mint száz palota dícsérei ő mesterüél. A főváros fejlődésében egyébként is tevékeny részt vett, és sokat lárazott a Gellért-hegyi gószkóli létesítésén, de sikertelenül. *Dacára* annak, hogy Ausztriából került ide, ugyszólván teljesen magyarrá lett *Temetés* holnap, kedden délután 1/2 órákor lesz a VI. Kis-János-utca 10 sz. gószházbanól.

Ma délután temették el *Vácson* nagy részvétél dr. *Steiner Márton* orvost. A város orvosai kara, amely dr. *Hósi* Péter városi főorvos vezetésével délelőtti testületileg jelezte ki részvétét a gyszóli családnak, pompás babérkoszorút tett a ravatalra és külön gyszóli-jelentést adott ki. A fővárosból többek között dr. *Schächter* Miksa egyetemi tanár és dr. *Rákosi Béla* rendőrorvos mentek el a temetésre. Résztvétel jelezte ki a többi közt nemekesri *Kiss Miklós* alamtitkár, *Zádor János* polgármester, gróf *Crouy-Caranci* Károly, *Mucslay Gyula*, *Markovics* Lázár kanonok, dr. *Freyssinger* Lajos királyi tanácsos közjegyző és még sokan. A temetés idejére a városban a legtöbb kereskedő önként bezártá az általános gyszóli jeleit a boltját.

Debrecenből táviratozzák: *Mitrovics* Gyula debreceni evangélikus református tudós lelkesze egyházi író, ma gyomorrakban meghalt. 1896-ban választották debreczeni lelkeszé, előbb sarospataki theologiai tanár, a tiszántúni egyházkerület főjegyzője volt.

— **A melegedő-szobák.** A fővárosi jölköny hölgyeinek szervező-bizottsága ma *Csaky Albin* grófné elnök palotájában ülést tartott. Az ülésen résztvettek: *Andrássy Aladár* grófné, *Apponyi Albert* grófné, *Apponyi Lajos* grófné, *Bathány Géza* grófné, *Berzeviczy Albertné*, *Hatvany-Deutch Károlyné*, *Hertzka Elza*, csetei *Herzog Mórné*, *Lánczy Gyuláné*, *Medveczky-Zichy Mária* grófné, *Pejacsevich Jolán* grófné, *Sulyok Ida*, *Wekerle Sándorné*, *Zichy Leona* grófné és dr. *Farkasházy Zsigmond*.

Az elnök beszámolt az eddig elért eredményekről. Az *Apponyi Albert* grófné által létesített budai melegedő-szobák kívül jelenleg két melegedő-szobát tartanak teljes működésben. A kertész-utcai melegedő-szobát naponta átlag 900–1000 ember látogatta s kiosztanak reggel és este 200–250 adag teát. A eszmőri-uti helyiséget 500–600-an látogattak naponta és körülbelül 450 adag levest s teát osztanak ki naponta. *Csaky Albin* grófné és *Andrássy Aladár* grófné naponta megtekinthetik a melegedő-szobákat s felügyeinek a jölköny intézetek rendes menetére. Az elnök beszámoltva a gyorsan elért eredményről, indítványozza, hogy közönetet szavazzanak *Esziáry Sándor* VII. kerületi előjárónak az akció támogatásáért, amit egyhangulag elfogadtak. A hölgyek ideiglenes gyűjtése eddig 1950 koronát eredményezett a melegedő-szobák céljára. *Hatvany-Deutch Károlyné* bejelentette, hogy *Hatvany-Deutch Józsefné*val együtt az V. kerületi kiltvárosban saját költségén meg egy melegedő-szobát létesít. A bizottság e szóp kérdést is teljes erővel támogatni fogja. A melegedő-szobák felügyeletét a hölgyek emtan felváltva fogják végezni. Végül elhatározták, hogy a bizottságot új tagokkal egészítik ki, hogy a szaporodó munkát könnyebben végezhessék.

— **Tűz a pamutgyárban.** Nagy veszedelem fenyegette — mint már röviden megirtuk — ma reggel hét órákor a Pamutipar-Részvényitársaságnak Ujpesten, a Merz-utca 2. szám alatt lévő gyártelepeit. A telep közepén álló pamutgyapottisztító raktárban támadt a tűz, ahol már tavaly is tűz volt, de még csirájában el lehetett oltani. Ma azonban a tűz egy pillanat alatt lángba borította a nagy mennyiségben felhalmozott pamutanyagot, amiól az épület is meggyulladt. A tisztító raktárban a tűz idejében husz munkásnó és térfi dolgozott, akik kimenekültek az égő raktárból és nyomban hozzáfogtak az oltáshoz. Megérkeztek az újpesti tűzoltók is, azonban a pusztító elemek nem tudtak gátat vetni. A tűz pár perc alatt a tetőig terjedt, amely szintén lángba borult. A tűzoltók most már csak arra szorítkoztak, hogy a telep többi épületeit megvédelmezzék a veszedelem ellen, ami sikerült is. A tűz azonban elpusztította az egész pamutgyári raktárt. A raktárban, amely mintegy 40 méter hosszú és egyemeletes épület, ezeket érő pamutárak és nagy összegűt érő gépek voltak. A tűz ugy támadhatott, hogy a gépek dörzselése folytán egy szikra pattant ki, amely felgyújtotta a könnyen gyuló pamutárt. Az

épület egészen leégett, a pamut és gyapot még dél-után is lappangva égett. Az oltáson a szomszédos gyári tűzoltóságok és az úpesti tűzoltók táradoztak. A tűz veszedelmes volt, mert a szomszédságban állott egy nagy raktár, amelyben temérdek gyapot volt felhalmozva. A kár több ezer korona, amelyet azonban még nem lehet megállapítani.

Eligazolt asszony. Bésből jelentik, hogy a városi vasút margaretheni állomásán ma reggel borzma felfedezést tettek. Egy vasúti kocsi alatt egy asszonyi holttest részeit, mellét, fejét és balkarját találták. A rendőrség most keresteteti a többi testrészeket. A szerencsétlenül járt nő körülbelül huszéves lehetett.

Tűzvész. Plymouthból táviratozták: Tegnap este Bycklesben a nagy nyulati vasút gépészüzbélyében tűz ütött ki, amely csakhamar a szomszéd gőzfűrésztelvre is kiterjedt, amelyen sok építfa volt. Mind a két épület néhány pillanat alatt lángba borult és csakhamar teljesen porráégett. A hadihajók matrozai támogatták a plymouthei tűzoltókat, úgy hogy a tüzet sikerült elszigetelni, de reggelig nem sikerült teljesen eloltani. A kár igen nagy.

Öngyilkos százados. Bésből táviratozták, hogy *Neswada* Gyula, a hadügyminisztérium eönki osztályába beosztott 54 gyalogrezredbeli százados, ma este lakásán revolverrel mebelölte magát. Tettének okát nem tudják, *Neswada*t haldokolva vitték a helyőrségi kórházba.

A jó emberek figyelmébe. A Rottenbillertica 48-ik sánu házában L. emelet 8-ik ajtó alatt egy család gyötrődik. Az emberöltői küzdelem már anarzusztos óta tart, azóta a család egy fillér keresetre nem tud szert tenni, lélecsége egész télen egyben fekvő beteg volt. Az egész család a jütelten lakásban valósággal az éhenbás oladt áll. A könyörületes szívű emberek segítségét kéri a szerencsétlenek s az adományok a fönt jelzett lakásba küldendők, esetleg lapunk kiadóhivatala is közvetíti az adományozást.

Elrabolt menyasszony. Nagyváradról táviratozták: A biharmegyei Paotán *Filip* Miklós tizenhét éves leánya *Pekara* Tivadarral eljegyzését ünnepelte. *Pekara* László, a *völegény testvére* a leányt elrabolta és eddig nem volt felfalható. A kőrzést elrendelték.

Ingyenkenyér. A Podmaniozky-utcai kenyérszító intézmény javára újabban a következő adományok érkeztek: Brüll Alfréd 100 K., Leipzigert Vilmos 50 K., Roda Róza 5 K., Szilárd Lajos gyűjtése 41 K., Panok Odón gyűjtése 7.14 K. A kenyeres boltban január 24-én 8442 adag kenyeret osztottak ki.

(x) Használt-e már Stomatint?

(x) Erdélyi császári és királyi udvari fényképész műterme: IV., *Urvilág-utca 2. szám.* Kossuth Lajos-utca sarkán. Platínképek, akvarell, olajképek bármely fénykép után. Fővételek egész nap. Vidéki megrendelések pontosan eszközöltek. Telefon. Lit.

A párbaj ellen.

Budapest, január 26.

A párbajellenes liga tegnapi értekezletén elhangzott beszédek méltó kezdetét jelzik a párbajellenes mozgalom országos szervezésének. Az érkezőlet letelezéséről adtunk hírt. Tudósításunk kiegészítésül itt közöljük dr. *Lichtenberg* Kornél magvastartalmu beszédét, mely megfontolásra méltó apológiája a társadalom ébredésének.

Az emberiség civilizációjának bizonyos fokánál, a dolog benső természeténél fogva, csakis egy kis minoritása az erős és viagos szellemeknek képes magának kellő fogalmat szerezni az erkölcsi, szellemi és anyagi haladás jövendő menetéről. A legtöbb ember csak a legközelebbi szükségleteket érzi és nem törí a fejét a fölött, hogy mi hasznos és üdvös unokája unokájának. A kultúrának ebben a stádiumában — és ez a stádium a gyakori — az üztőneit követő tömeg mindig hajlandó kivonni magát azon feladatoktól, melyeket a vezető szellemek fölé követeinek, hogy előkészítsék a jövőt és hogy új értékes fogalmakkal és szokásokkal gazdagítsák azt. De ezt okos vezetéssel meg lehet változtatni. Az üztőnszerű tömeg minden gondolkodás nélkül egy bizonyos esetben úgy viselkedik, amint ugyanabban az esetben más viselkedett és így jönnek létre a jó és rossz szokások, mert csak kevés ember szabályozza magatartását másokkal szemben önálló gondolkodás által nyert elvek szerint. Ez úgy általában véve a párbajmániának is lélektena és mert e ragályos infékciónál veszélyes letni kezd a társadalomnak egész organizmusát, azért e fenyegetés mobilizálta a szabad, egészséges és bátor szellemeket, hogy védekezzenek ellene és arra indították őket, hogy állást foglaljanak egy igazán bárbár és helytelen társadalmi előítélet ellen: a párbaj ellen. Azt hiszem, hogy itt, ahol szives megjelentéssel által is már dokumentáltak a szempátiát és egyetértést nyilvánosan hirdették, tehát ismerté céljaival összejövetelünknek, hogy itt nem szükséges azt kifejtésem, hogy a párbajt tiltja a vallás és a törvény, az erkölcs; az ész és a felelősség, a szeretet, a felelősség, az igazság és hogy az egyáltalában nem alkalmas arra, hogy reparálja vagy korrigálja a becsületet, vagy hogy e gétéit adjon a megsértettnek. Mert hisz gyakran az a vezírk el, aki meg lett bántva. És miután ezt minden józan-gondolkodású ember belátja, azért jogosnaknak is fogják tartani a párbaj-elleni küzdelemet, és a mozgalomnak

társadalmi szervezkedését. Ez a mozgalom és amit mindjárt hallani fogják, ez az *örvidi társadalmi reform*, nemcsak kulturahaladást jelent, hanem a legsebbe, legmagasabb és a legnemesebb jelenség, mely már évszázadok óta nem mutatkozott politikai, vallási és társadalmi viszályok és váságok által széttagolt nyilvános életünkben. Már az a körülmény, hogy magas és minden rangban és állásban és minden életlételek között élő nők és férfiak, hogy arisztokraták, katonák, polgárok, tudósok, művészek, bírák ügyvédek, orvosok, kereskedők, iparosok; hogy mindentelje politikai meggyőződést vallók, radikálisok, liberálisok, konzervatívok és klerikálisok; hogy mindentelje hitet követők, keresztények és zsidók nemzetkülönség nélkül egyetűneik egy cél elérésére a világ minden tájékában, ez már magábanve lélekemelő. Azért engedjék meg, hogy röviden dióhéjba sorozva összelegyaljam azon eseményeket, melyek hivatalk ezen egész eddig szét-szúrt és szervezeten mozgalmat egyöntelű pályákba terelni és hathatós, eredményes összműködésé alakítani.

Ez eredménynek leltételei tulajdonképpen már abban is vannak, mert minden lényegesebb előkészület már meg van téve. Nemes lélelmel nem ismerő férfiak mozgalmat iniciáltak mely erőteljes vezetés mellett oly nagymérvű kiterjedésűk ürvend és olyan demenziókat vett fel, hogy bátran lehet internacionális párbajellenes mozgalomról beszélni, melynek állása most a következő. Nehogy azonban várakozásaikban csalatkozzanak, előbb megjegyzem, hogy a mai alkalom nem kedvező arra, hogy teljes alaposággal tárgyaljam az egész párbajkérdést, annak eredetét, kialakulását és idevonatkozó törvényadai intézkedéseket, miként mélyezi meg a közszellemet neveli a hisnagot szinlelésre kényszeríti a társadalmat, miként bátorítja a nyers erőt, hogy nem alkalmas arra a mai gyűlés hogy felszámoljam azon eszközöket, melyeket eddig megkísérlettek a párbaj megszüntetésére stb. szóval, hogy nem szándékom ma felkarolni az egész anyagot hanem csak megvilágosítani, körül írni és kijelteni a ligának céljait. Az internacionális párbaj elleni mozgalomnak helyzete tehát ma a következők: A nagy és nehéz szociális reocimnak utabb időben egy királyi ténseg volt a kezdeményezője: Bourboni Alfonz osztrák és észte herceg spanyol infáns. O Pacoli markhoz, aki párbaj visszastatása miatt ki lett lökve az osztrák-magyar hadseregből nyílt levelet írtékelt melyben helyeselte a markinak magatartását és evitieg állást foglalt a párbaj ellen. E levélnek az volt a közvetlen hatása hogy ő ténseg számos elismerő nyilatkozatot kapott a világ minden tájékáról és így lehatórtiva rabeszéte Löwenstein Károly ígétet herceget, hogy szervezze a párbaj elleni agitációt Németországban. Ennek a ligának már most több mint 10 000 tagja van, ezek között az arisztokraták százával vannak képviselve, épp úgy magasállású bírák és ügyvédek tanárok és orvosok és a hadseregnek számos magasrangú tisztje. Osztrákországban is megalakult a párbajellenes szövetség s minden várakozáson felül sikerült: a ligának tagjai között öt látuk a politikának, a tőkének, a tudomány- és művészetnek a társadalomnak legkiválóbb alakjait, nem kivéte tábornokokat és magasrangú katonákat sem. Mert dacára Pacoli márkai eszténe, téves azon felfogás mely szerint a hadsereg bátor tisztjei kedveznek a párbajnak; mintha a párbajt a bátorság megnyilatkozásának tartanák, és hogy téves, bizonyítja azon fejtelet nagy horderejű az osztrák képviselőházban 1901 május 12-én nyílt ülésben tett hivatalos nyilatkozata gróf Welsersheimb osztrák honvédelmi miniszternek, mely, engedjek meg, hogy a teljes hűség és hitelesség szempontjából németül citáljak, így hangzik: Mein Appell geht an Alle. mit zugeben auf dem Weg zur Bekämpfung des Duells. Resolutionsnützen nichts. sondern Thaten müssen geschehen. Mögen Staat und Gesellschaft dabei mitwirken. Die Arme wird gewiss nicht dagegen sein, sie könnte dies nur begrüßen und unterstützen.

Joggal fel lehet tenni, hogy a legmagasabb helyen e szavakat ismételték, mert ilyen természetű hivatalos nyilatkozatok koronatanácsban lesznek tárgyalva és megállapítva. Franciaországban megalakult a párbajellenes propaganda, már 1901. március havában, melynek komitájában magasrangú katonák is tevékenyek. A bizottság körlevelet küldött szét az országban. delegátusokat a provinciába, kik az alkírságokat gyűjtik, és habár a francia politikai helyzet ma nem is kedvez a mozgalomnak, mégis részt vesznek benne a szabadság, egyenlőség és testvériség vezető-emberrei. Nemes lelkesedéssel szervezkedik Olaszország, melynek hozzájárulásátó rendkívül sokat vár a mozgalom; továbbá Oroszország is, mely már megindította a társadalmi propagandát és melynek épp úgy, mint Olaszországban, magasrangú tiszt legtevékenyebb tagjai. Belgiumban is megszűnt a párbaj, kivált azon súlyos büntetés óta, mely a veredőket az aktív és passzív jog elvesztésével és más nehéz büntetésekkel sújtja. Angolországban tudvalevőleg a törvény már rég előírta a *civilpárbajt* és a közvélemény már előbb vette meg azt, de 1848 óta Albert, a hercegi férj egy egyszerű rendelete eltörölte nyomtalanul a párbajt a hadseregben is. Svédországban, Norvégában, Svájcban Hollandiában nem ismerik a párbajt. Dániában kihalóélber van, mert éhenhalt és Amerikában sem buták az emberek, mert pénzbeni kárpótást követelnek a törvény előtt becsületbeli sértekért. Nem párbajoz a mohamedán, a perzsa, japán, kínai és az ókorok két kieszik népénél, a görögnél és a rómainál nem léteztek ugynevezett becsületbeli párbajok.

Mind e tények tehát azt bizonyítják, hogy voltak és vannak nagy és hata mas nemzetek, ahol voltak és vannak becsülettel és önértélet bíró férfiak, párbaj nélkül bár. Habár tehát mindezen körülmények és tények jelelté bátorítók, azért mégsem szabad szem elől tévesztetni, hogy még nagy és nehéz munka var-

reánk. Mindenek előtt meg kell nyerni a világ legnagyobb és legerősebb erkölcsi és szellemi tényezőjét, a sajtót, ennek segítségével azután az orvosokat, mert véleményem szerint a kulcs a kérdés egy részének megoldására az orvosok kezében van, azután a sajtó segítségével átalakítani a közvéleményt, a fogalmakat a becsületről, elkülöníteni, kizárni a hamis becsületet az igazi becsülettől, mert ebben lekszik a népek ereje; meggyógyítani a társadalmat az örökliési megterheléstől és így felszabadítani a nemzet lelkiismeretét az idegen öntudat és a rendkényszer hatalma alól; csak azután. ellenentállhatatlan beolyása alatt kopogtathat a közvélemény a törvény kapuin és követelheti, hogy törüljék el a párbajvétségekről szóló paragrafusokat és minősítessék a párbaj közönséges bűnténynek. Mert a párbaj indiánus morál, durva erőszak; mert a párbaj Minotaurusz, mert párbaj és Minotaurusz, mindkettő szüleménye a brutális erő és a bűn ölelkészésének. Herkulesi munka, de végre logja hajtani a lelkesedés extázisa, az igazért.

Azért én tszetelettel indítványozom és indítványozom a felelőrségi szellemet és a béke, az állami rend és a törvény tszetelet nevében, mindenekelőtt azonban a vallás és a lelkiismeret nevében, hogy mondja ki a gyűlés, hogy a párbajellenes szöveteleknek létrejötte hazafias és emberséges tett és küldjön ki egy kisszámú bizottságot, mely mielőbb tegye meg a szükséges intézkedéseket a párbajellenes liga alkukó közgylésének megtartására.

A kivándorlás s az amerikai magyarság.

Chicago, január 9.

A magyar kormány benyújtotta a törvényhozás általánosságban és részleteiben is megvitatta és el is fogadta a kivándorlást, bevándorlást szabályozni kívánó törvényjavaslatokat. Régi ígértet váltott be, s valójában égető bajokat kívánt szanálni az egyedül hatályos, törvényes és igazságos módon — a törvényhozás erejének felhasználásával — a magyar kormány, amelynek ez ügyben is tanusított késégtelen jóakarát lehetetlen el nem ösmernünk, avagy éppen késégtévonnunk.

Bármennyire ellentétes, itt-ott gunyos kritika fogadta is a kormány kezdeményezését, melylyel a kivándorlás immár égető sebének gyógyítyára, hoz hozzáfogott: annyit okvetlen be kell látnunk, hogy a parancsoló, a kényszerítő szükség hozta létre ezen törvényjavaslatokat.

Egyenes bűn, hazafársulás lett volna már tovább is összetett kezekkel közösen nézni, hogy „mint odoit kévo, mint pusztul, vész nemzetünk”. Régi axioma volt az, hogy: Extra Hungariam non est vita, — ma már ez az ősi tétel milliónyi magyarságnak Amerikába való özönlése által legalább is vitássá vált! Ily körülmények között a magyar kormány csak kötelességét teljesítette, midőn egész erejével rávetette magát a nehéz kérdések megoldására.

Lehetnek és vannak is természetesen elágazó vélemények a javaslat értékelésére nézve, az is lehetetlen biztos, hogy a javaslatok szentesítetvén, törvény né válván s életbeléptetvén, a csodaszerejével nem fognak hatni, hogy tudniillik minden bajt végképpen megszüntessenek. De hisz ez nem is lehetséges. Ilyet a javaslat nem is kontemplál. A legtehetősebb törvény sem tud minden bűnt egyszerre kirtítani. A cél csak az, hogy — mint a kormányelnök magát kifejezé, — a kivándorlás rendes mederbe szoríttassék s a kivándorlóik helyzete elhagyott hazájukkal szemben az adott viszonyok között szabályoztassék.

Nagyon találó volt a miniszterelnök ama megjegyzése, melyet ezen törvényjavaslatok parlamenti tárgya sa alkalmával hangoztatott, hogy t. i. ma Európaszerte a kivándorlások láz vett erőt a szegényebb sorsu néposztály lelkén.

Ezt a lázt mi igenis csökkenthetjük s ez irányban érhetünk is el mas nemzetek példája szerint — melyeknél a hasonló célú törvények szintén üdvösen váltak be — némely eredményeket, de a kivándorlási láz egyezzerre még a legradikálisabb és legrasztikusabb hatalmi eszközök felhasználásával sem irthatjuk ki. Légedjünk azért időt arra, hogy ezek a törvények igazolják életrevalóságukat és megteremthessék a kívánt gyümölcsöket.

Több mint nyolc esztendőre élek hazától, szeretteimtől távol, munkálva ez idegen ország földjén a gondjaimra bizott népem javát, leki hűvét azon csekély talentumok mértéke szerint, melyekkel a kegyelem Istene megáándékozni jónak látott. Száz és ezer alkalom volt bepillantani ide vándorlott hieim lelkébe, gondolkozásába s az ekképp nyert impressziók felett eszméikedést folytatótom. Nem beteges ambicióból logalkoztam időnként egyes lapok hasábjain a kivándorlás problémájának fészegítésével, soha nem preparáltam magam ahhoz sem, hogy a honföldök közé számíttassam, most sem fel-tűnési vágyból, hanem tisztán azért írom meg e sorokat, hogy lássák meg odahaza, miszerint mi kivándorlott magyarok, kik legközelebb vagyunk érdekelve e törvények által, mit tartunk e törvények gyakorlati alkalmazhatóságáról s lássák meg azt is, miszerint mi igenis nagyrabecsöljük és háltasan mélt-

tányoljuk azt a jóakaratot, gondoskodó szeretetet, mely a magyar kormány, a magyar törvényhozás és a magyar társadalom részéről is jelen törvények konstruálása által is megnyilatkozott.

Abban, hogy a törvényhozás velünk foglalkozik, nemcsak a kivándorlás szabályozását, nemcsak azt a törekvést véljük felismerni, hogy gát vetessék népünk idegenbe való özönlésének: hanem sokkal inkább annak a jele gyanánt szeretjük ezt tekinteni, hogy Magyarország, a magyar kormány, a magyar társadalom kötelességszerűleg gondját ki öhajtja terjeszteni a jövőben reánk is, kik sajnos mindaddigél úgy tekintettünk, mintha soha nem is lettünk volna a magyar haza igazi gyermekei. Sőt nem egyszer a hazárukk: egy kategóriába soroztattunk. A új haza földjén ma már megközelítőleg egy millió főnyi magyarság él, küzdve nehezen, de nemesen, a megélhetésért.

Talán százát is elérő templomai, iskolái, közel háromszázat számláló jótékony és művelődési egyetei, hata más szövetségei, könyvtárai, mind-mind tanúságot tehetnek arról, hogy nagyrészt nemzeti erőt képvisel az amerikai magyarság. S ha már ez az erő, mely szellemileg és közgazdaságilag is jelentékeny. Magyarország s a magyar állam javára közvelentől elveszettek látszik is, az még nem menti fel sem az államot, sem a társadalmat a jóakaratu gondoskodás kötelezettsége alól. Más államok a földiek elszakadt polgárokról való gondoskodást illelőleg régen azon politikai utjára léptek, melyet kormányunk, habár kissé késve is, jelen kivándorlási törvényvel iugurál. Persze ennek a törvénynek is lehetnek és vannak is hibái, melyek ilőleg a gyakorlati alkalmazásnál fognak kimutatkozni de hát képzeltetn olyan törvény, mely lélekezadra visszanyúl, elhanyagolt bajt egyszerre véglegesen meggyógyítson. Mi amerikai magyarok törvözöljük kormányunkat a jóakaratauk s gondoskodó szeretetnek ezen első megnyilatkozásáért!

Harsányi Sándor,
chicagói ev. ref. lelkész.

Ugyancsak az amerikai magyarság ügyében Perényi Béla newyorki lakos előterjesztést adott be Szél Kálmán miniszterelnökhez, amelyből közöljük a következő részt:

Kegyelmes uram! Figyelemmel olvastam át a most már bizonyára szentesített kivándorlási s az ezzel kapcsolatos törvényjavaslatokat. Ezen szentesített törvények intenciója, célja — hanem csak ódom — bizonyára az, hogy minél kevesebb magyar honpolgár vándoroljon ki Amerikába s a már itt levők közül minél nagyobb számban térjenek hazájokba vissza. Am a kivándorlás okaival ha foglalkozni nem akarok is, tisztelettel elismerem e téren nagyobb tárgyalagóssabb tájékozottságú azoknak, kik a baj okait odahaza közelebbről észlethetik és tanulmányozhatják. — de megengedjen excellenciád, azt, hogy az ittlévké miért térnek oly csekély számban vissza, azt meg jobban tudhatja egy olyan, ki hazájokát elhagyott honfűársai között él beszédeiket hallva, öhajkait ellessi... szóval ismeri, tudja mi fáj, mi bántja őket. Népünk — miként mindenki elismeri — a lehető legjobb földmívelő nép. Miért van mégis az, hogy — a kanadai telepűletek kivéve — bányák mélyében, gyárak bensejében, sokszor bizony test-és lélekű munka közt dolgozik a földmívelésre teremtett nép inkább, semmint földművelésre adja lejt? Pedig földet is kaphatna. De a nép javarésze Magyarországra gravitál, csak volna otthon mire. En tisztelettel aláhírojt, ki 7 éve, hogy Amerikában lakom és sok, igen sok magyar emberrel érintkeztem, két igen lényeges okot gondolok a visszavándorlás erős akadályaként, melyek ha elháríthatnának, nem kételem, sőt biztosra veszem, mégyszereződnek a hazába visszavándorók száma. Sokkal komolyabban megelégedőt kutató lelkeimben a két gondolat, semmint azokat excellenciád elé, rázásokba ütötözve tárjam, a száraz tényeknek lelkismeretes elősorolása legyen az erő, mely azokat elfogadhatókká teszi. A visszavándorlás első akadályai a következők:

Számítlan esetet tudok hogy egyik-másik kivándorló — szerencsét próbálni jó ide s otthon bagyja teherről fűdecskéjét, sőtgorra, szomszédra vagy éppen csak ismerősére bizza azt. Egy-két év leteltével, mely alatt ő sokszor emberéleti erővel azon dolgozik, hogy földcskéjét megnagyobbitassa. — egyszer csak arról értesül, ide szintén kivándorló falubelieitől, hogy ingatlanát elárverezték. Persze ez neki lehetetlennek tetszik, hisz nem tartozott ő senkinek. Kihozatja tehát a telekkönyvi kivonat hitelesített másolatát, melyből aztán világosan áll előtte a szomorú való. S mi e valóban lesújtó, sőt kétségbeesítő helyzetnek az ok? Néhány korona adóhátralék, mely csekélyeségért — anélkül, hogy őt erről tudatták volna, — gondok kiarendelésével, ki szintén nem értesítette őt, dobra ütötték: csekély bár, de reá nézve egy nagy vagyont képező ingatlanát, melynek nagyobbítását elhagyta a hazát. Hogy aztán e szomorú tény kitűri a kivándorlót szívből a hazavágyódás érzelmét, azon esodakozni éppenséggel nem lehet, annál kevésbé azon, hogy telhasznáva az itt nap-nap-mellett kínálkozó alkalmakat — minthogy otthon ugy sincs mit keresnie — megtakarított pénzcskéjét itteni ingatlan vételére fekteti be s így hazájára nézve teljesen elvész.

A visszavándorlás akadályának második oka pedig az, hogy azon magyar honpolgárok, kik ingat-

lan hátrahagyása nélkül jönnek ide ki, nem látnak odahaza biztos támpontot s nem kapnak sehonnan serkentést arra nézve, hogy itteni szorgalmas munkájuk összetakarított gyűmölcséből Magyarországon egy kis tekvőseget vásárolhassanak maguknak. Már pedig annyit a föld népe is tud, hogy a kézpénzt a megélhetés elviszi. Ha tehát garanciát látnának arra, hogy Magyarországon van megvehető föld, ha lenne garancia arra nézve, hogy lefűztetvén a vételért, a tekvőség nevére is iratik, birtokába is veheti, akkor, amikor adózik, menten sietne haza s ismét Magyarországot adófizető polgára lenne. E tény nemcsak a visszavándorlást segitene elő s általa Magyarországot tapasztalt, munkaadest fűit nyerné vissza, de a Feividék példájára a földnek értéke is tetemesen emelkednék.

Most engedje meg excellenciád elmondanom nézetemet a terv kivételére, melyben szolgáltatást tisztelettel felajánlom. Itt New-Yorkban egy iroda állítandó fel, amelynek mindazon kézségek jegyzőit, honnét ingatlanul bírók ide kivándorolnak — felhívandók volnának két-három hónapokant kimutatást küldeni a kivándorlottak adóhátralékáról s ez tudatán az itt tartózkodó adóhátralékosok. A második bajt illelőleg a kormány a tenni iroda rendelkezésére megküldendő mindama földiek helyrajzi stb. leírásait melyeket telepítés céljából, parcelláinkat való eladásra szánt, a vételár és egyéb feltételek közlésével.

Az iroda felállítására és vezetésére az előterjesztés írója vállalkozik s megbízatását kéri a kormánytól.

FŐVÁROS

(*) A patronátusi jog. A főváros tudvalevőleg elvállalta a budapesti görög-katolikusok patronátusát. A görög-katolikusok ennek alapján az erszébetvárosi régi templomot kérték a maguk számára. A hercegprímás ma átír a polgármesterhez s tudatta, hogy a pápa döntése szerint a budapesti görög-katolikus egyházösszeg a hercegprímás joghatósága alá tartozik s nem a munkácsi püspöké alá. A hercegprímás nem elégszik meg azzal, hogy a főváros egyszerű közgyűlést határozattal kimondja, hogy vállalja a patronátusi jogot, hanem pontosan meg kell állapítania a kötelezettséget is. Meg kell mondania, hogy hol ad templomot és plébániát a görög-katolikusoknak, meg kell állapítania a lelkész, segédlelkészek s egyházi szolgák javadalmazását s vállalkoznia kell a templom és plébánia karbantartására. Fölhívja tehát a hercegprímás a fővárost, hogy az általa jelzett irányban újra kezdje meg a tárgyalást.

SZÍNHÁZ, ZENE

** A Honna Vanna sikere. Maurice Maeterlinck drámájának eddigi tizenkét előadására mindannyiszor zsenlóóság megett a Nemzeti Színház nézőtere. E rendkívüli érdeklődésre való tekintettel az igazgatóság a hagnyszerű művet e hétvégén két estéjére tűzte ki: szerdára és csütörtökre. A szerdai előadást bérlet-szűnetben tartják meg s a bérlok helyeiket kedden déli 12 óráig váltathatják meg.

** Küry Klára vendégjátékai. Küry Klára kisasszony holnap a kecskeméti városi színházban jótékony óéla előjátssza a San Toy címszerepét. Az illusztris művésznő onnan Kolosvárosra utazik ahol négy estén át játszik a San Toy, a Dada, a Sárga csikó és az Ádám és Éva fő nő szerepeiben. Első fellépése pénteken lesz.

** Coquelin-esték a Vigaszínházban. Coquelin holnap, kedden, délután érkezik Bécsből Budapestre és este megkezdí vendég szereplését a Vigaszínházban. Délután diszletpóba lesz, de máskülömben az este színrekerülő darabokból nem kell próbat tartani, mert mind a Tartuffot, mint a Les Précieuses ridicules a farsulat már sokszor játszóta; így legutóbb Berlinben és Bécsben is. Molière remeikeinek előadásá iránt nagymérvű érdeklődés nyilvánul, aminő a szenzációs újdonságok színrehozatala iránt is csak ritkán tapasztalható.

** A Vigaszínház új tagja. A Vigaszínház igazgatósága tagjai sorába szerződtette Harmath Hedvig kisasszonyt, ki most végzi a színiakadémiát, melynek vizsgáin ilde természetességével, zsinpadra temett kedvességével tűnt fel. Az új naiva még ez idén mutatkozni be a Vigaszínház közönségének.

** Passy-Cornet asszony ünneplése. Passy-Cornet asszonyt, az Országos Magyar Királyi Zeneakadémia énektanárnőjét, aki évtizedeket töltötte a zeneakadémia szolgálatában és tavaly ősszel vonult nyugalomba, a királyi elismerés a koronás aranyéremkereszttel tüntette ki. Ezt az érdemkeresztet ma délután öt órakor nyújtotta át a távozó tanárnőnek Mihalovich Ödön igazgató az Akadémia disztermében, aul az egész tanári kar megjelent. Az érdemkeresztet együtt a kartársak ajándékát is átnyújtotta Mihalovich igazgató, egy ezüstből készült értékes babérokoszort. A koszorúnak minden levelén egy-egy tanárnak a neve van bevéve. Mihalovich igazgató az érdemkeresztet és az ezüstkoszort beszéd kíséretében

adta át, amelyben biztosította Passy-Cornet asszonyt, hogy hosszú és buzgó szolgálatának az emléket hálálsan fogja őrizni az Országos Zeneakadémia. Este 9 órakor a tanári kar lakomát rendezett az István-szállóban Passy-Cornet asszony tiszteletére.

** Művészet a Lípótvárosi Kaszinóban. A Lípótvárosi Kaszinó január 31-én szombaton este 9 órakor művésztést rendez, W. Kramer Teréz, Demuth Lípót cs. és kis. udvari énekes és Huberman Boroniszlav hegedűművész közreműködésével.

** Hangverseny Nyitra. A Nyitrai Keresztény Nőgyesűlet Thuróczy-Tóth Zsuzsánna csillagkeresztes hölgy, egyesületi elnök védnöksége alatt vasárnap este nagyszerű hangversenyt rendezett az ottani színházban. Heltai és Makai: A királyné apródja című vigjátékát pompásan adták műkedvelők, akik közül kiitt: Lyka Mariska és Sebeők Katica. Szántó János, a Zeneakadémia tehetséges ifjú növendéke Hubay Jenő: Csárdajeleneteinek jeles előadásával csaknem kész technikájú hegedűművészként mutatkozott be. Az est egyik fénypontja Zöldi Tilda kisasszony énekprodukciója volt, akit az egyesületi elnökség hívott meg erre az alkalomra és akit tepszsal meg virággal halmoztak el a koncert során. A Secullai borbély kavatinája, majd a sztokkato polka és a Vilnel című francia dal virtuoz előadásával meglepetésszerű sikert aratott Nyitra éppen egy, mint nemrégiben a fővárosban.

** Hírek a Magyar Színházról. Holnap, kedden kezd meg a Vigaszínház művészszerelője három este re terjedő vendégjátékát a Magyar Színházban az Ország ur előadásával. — Dörmann szenzációs erkölcsrajzát, Leányok és legények címen pénteken, január 30-án mutatja be a Magyar Színház. A darab egyik női főszerepét Indik Etel, az országos színiakadémia végzett növendéke fogja játszani. A Leányok és legények főszerepét Angyal Ilka, Horváth Paula, Sziklaviné, Lubrinca Julia, továbbá Báthonyi, Saiklai, Somory és Báthay játszzák. A darabot, amelyet Gergely István fordított magyarra, Szilágyi Vilmos rendezi.

** Vizsgálati hangverseny. Somogyi Mór zongoraművész konzervatóriumában e hó 25-ikén tartották meg az ezidei harmadik növendékhangversenyt, mely ismét fényes tannjelét adta az intézet művészaedagógiai rendszerének. Somogyi Mór zongorakiművelődésosztályának növendékei közül Hellistát Gusztáv Liszt Rapszódiját és Wechsler Alexandra Liszt Rigolletto-ábrándját briliáns technikával és fejlett művészi fellogással játszótták. A többi szerepét egytől-egyig szabatos és értelmes játékok produkált. Az énekosztályban Somogyi B. Carola operanékesnő kitűnő oktatásában részeseül növendékek közül különösen Sebők Ilonka a Remete-osenyitű bájos áriájával és Martens Selma A jegyverőcsok áriájával, poéukus előadásukkal, kitűnő iskolázottságukkal arattak sűrű tapsot. Bakay Jenő, Huber Sándor és Danziger Antal hegedűnövendékei egészítették ki a klasszikus műsoro hangversenyt.

MŰVÉSZET

□ A pozsonyi postapalota pályázata. A pozsonyi postapalota pályázata felett itélkező jury befejezte munkáját, de ítélete nem keltette a pályázó építészek közt azt a megnyugvást, amely mindenestre kívánatos lett volna. A mellözött építőművészek a jury ítékezése után most már csak Láng Lajos kereskedelmi miniszter igazságszeretében reménykednek, aki a döntés jogát magának tartotta fenn. Ezek az építészek most az alábbi nyílt levélben fordulnak a miniszterhez:

Kegyelmes urunk!
Jogaink és igazságnak megvédelmezése végett fordulunk kegyelmes urunkhoz, és bizalommal közöljük ügyünk támogatását — sanyaru napjaink közepelte. A pozsonyi posta-és távirdeépület pályázata beérkezett terveket elbíralták. Az eredmény, tájadalom, a magyar építőkétséggyentése. Mert nem azok a tervek részesültek díjazásban, melyek erre legméltóbbnak mutatkoztak és mert harmincegy pályázónak több hónapos fáradságos munkája anyagi áldozata mindössze csak három díjat eredményezett, mintha nem lett volna a díjazottakon kívül egy pályázónak sem legalább megvételül jutalmazható terve. Iy szűkeklőbűség nem szolgálhatja azt az ideális törekvést, amely bennünket a pályázatban való részvételnél lelkesített. Sémelünk az is, kegyelmes urunk, hogy a benyújtott terveket a miniszterium egy sőt két kis szójában állították is és ott is csak három dőlelet tekintetik meg az érdeklődők. Munkánk kionsyítése ez, de nem helyeslehető a sakkörök szempontjából sem, akik ily számra nézve mindenesetre kielégítő pályázatban, az okulásnak gazdag anyagát talábnak töl.

Nagyméltóságú igazságszeretetebe helyezzük minden reményünket és kérjük, kegyeskedjék jóvá tenni e pályázatnál azt, ami még jóvá tehető, hogy az ideálisan gondolkozó építőművészek jövőre is egész tudásukkal és lelkesedésükkel velessegen részt az ily pályázatban. A nagyméltóságú miniszter ur alázatos szolgálói
Tisztelettel pályázó.

□ A Keleti-Tahy-kiállítás. A Keleti Gusztáv és Tany Antal hagyatékából rendezett kiállítás ma elkészült a Műcsarnokban, szerdán, 28-án délelőt 11 órakor nyitja meg Wassics Gyula közoktatásügyi miniszter. A kiállításon összesen 254 olajfestmény, 363

rajz és 219 vízfestmény lesz látható, amelyeknek tulajdonos része olosón megszerezhető. A tárlat február 22-ig lesz nyitva 9 órától 5 óráig 60 fillér beérpódj mellett. — Az országos képzőművészeti tanács holnap, kedden ülést tart a városi régi múzeumokban, ahol a Keleti Gusztáv és Taly Antal hagyatékából összegegyűjtött képek fölött szemlést tart és kiválogatja azokat, melyeket a szépművészeti múzeum számára meg fognak vásárolni.

TUDOMÁNY, IRODALOM

○ **Összes ülés az Akadémián.** A Magyar Tudományos Akadémia összes ülését tartott ma délután báró Eötvös Loránt elnökölte alatt. Az elnök bejelentette, hogy Alexander Bernát Taineről kitiltott emlékbeszéde a felolvasó betegsége miatt elmarad. Az Akadémia a kolozsvári Bolyai János-ünnepélyen résztvett s az Akadémia halálát fejezte ki a kolozsvári egyetemnek, hogy a kiváló matematikus emlékét oly fényesen megünneplelte. Szily Kálmán főtitkár bejelentette Kuncs Ignác kolozsvári egyetemi tanár, levelező tag és Bertrand Sándor párisi híres arkeológus, kultág halálhíradását. Eötvösről ezután a Bolyai-jutalom szabályzatát, mely szerint öt éven át egy-egy matematikai mű 10.000 korona jutalomban részesül. Az új tagokat február 28-ig kell bejelenteni a főtitkárnál. A Gróde Armin-féle kivándorásra vonatkozó lejáró pályázatra 15 pályamű. A Bródy Zsigmond-féle publicisztikai műre vonatkozó pályázatra 5 pályamű, a Wahrmann Mór-féle ipari leírások pályázatra 14 mű, Forster János gazdasági pályázatra 6 mű érkezett és a Semsey Andor-féle jutalomra 7 munkára nyújtott be terveit. Azután zárt ülést tartottak, melyben az elmúlt év pénzügyi számadásait és a jelen év költségvetését tárgyalták. A főtitkári jelentése szerint a rendkívüli bevételek ez évben tetemesen szaporították az Akadémia vagyonát; ugyancsak Fabrycz Kornél alapítványa 204.000, néhai Zichy Antal hagyománya 40.000, báró Harkányi Károly hagyománya 2000 koronával stb. ugy hogy ezek összege 248.177 koronával szaporítja a vagyont. Semsey Andor 25.000 forintot külön adományra nem szorította a vagyont, mint hogy a magyar áldd geozikai viszonyainak tanulmányozására van szánva. Az összes bevételek és kiadások közti közti különbség, vagyis az 1902. évi vagyonszaporítás 257.016 korona. Az Akadémia vagyona 1902. évi december 31-én 5.653.141 koronát tett. A jelen 1903-iki költségvetés szerint az összes bevételek 406.978 koronát az összes kiadások 403.976 koronát tesznek. Az osztályoknak a következő összegeket bocsátják rendelkezésre: I. osztály 38.027, II. osztály 74.846, III. osztály 63.509 korona.

○ **A Magyar Korona Országainak Helységnevtára** című kézikönyv legújabb kiadása most jelent meg a központi statisztikai hivatal kiadásában. A kitűnő helységnevtár példányonként 15 korona árban kapható a mű kiadásánál. A Pesti könyvnyomda részvénysárságánál (Budapest, V., Hold-utca 7. sz.) s általában minden könyvkereskedésben. A helységnevtár előszava bővebben megemlékezik azokról a gyakorlati jelentőségű újításokról, amelyek az új kiadást a korábbiaktól megkülönböztetik, s kiadásban már valamennyi összetett községnek az előszóban kifejtett indokokból kötőjele nélkül egy szóba van írva.

Nyiltér.

Tőkéknek

takarékpénztárakban 3%-ra való elhelyezést ajánljuk

5%-8%-ot jövedelmező

igen szolid bank- és ipari vállalatok részvényeinek vételét.

Kétszámjegyű információt készséggel nyújt:

Fuchs H. váltóháza
Budapest, IV., Kecskeméti-utca 1.

ALLEGIORE VÖRÖS KERESZT MALAJA KAVE

SOMATOSE

(oldódó húsfehérnye)

orvosi szakértők véleménye szerint „lápkészítmények ideálja” betegeknek és gyengéknek.

Idegek és izmok erősíti.

Gyógyszertárakban és gyógyszerkereskedésekben.

Csak 30 fillér

hét köcsömdíjért 10 különböző kiváló illatrúli fűszeres rendszeres folyadékokban házhoz szállítva.

Magyar, vagyis német csoportban. Prospektus 112. az Egyetem Folyóirat Olvasókönyv, Király-utca 112.

(Az e rovat alatt közöltettek sem tartalmiért, sem alakjéért nem felelős a szerkesztőség.)

EGYESÜLETEK

(A Magánintézetek Országos Nyugdíj-Egyesülete) igazgatósága 25-én tartotta meg Weiss Berthold országgyűlési képviselő elnökölte alatt ja-

nár havi ülését. Elnök örömmel emlékezett meg arról a kifutottáról, mely az „udvari tanácsos” cím adományozásával az egyesület alelnökét dr. Imrédy Kálmánt, a Kisbírókórosok Országos Földhivatalintézte vezérigazgatóját érte. Az igazgatóság elhatározta hogy üdvözlőt a jegyzőkönyvön kívül díszes emlékiratban örökíti meg. Az üzleti jelentés szerint az egyesület múlt év eleje óta ismét 300 taggal gyarapodott, az egyesületi vagyon pedig, amely két háromemeletes ingatlanból és egy milliót meghaladó óvadékképes értékpapirokból áll — már két milliót tesz. Az egyesület vagyonát legújabbban 500—1000 koronájig terjedő alapítványokkal gyarapították: Agoston József királyi tanácsos, Adler Károly, dr. Freund István, Breitner S. Zsigmond és Löwenstein Arnold.

(A Budapesti községi kamara) február 2-án, hétfőn délelőtt fél tíz órakor az alkotmány-utcai törvénytörvényi épületben közgyűlést tart.

TÖRVÉNYSZÉK

A tőzsdebiróság sajtópöre.

— Feküdtészi tárgyalás. —

Budapest, január 26.

Abból az ismert pörből, amelyet Kulcsár Sándor budapesti csillárgyáros indított a Siemens és Halske cég ellen a tőzsdebiróság előtt az új parlament csillárgyárosi miatt, keletkezett az a sajtópör, amelyet ma tárgyalt Zsitvay Leó elnökölte alatt az esküdtőbiróság. A vádlott Greiner Jenő, a Budapest munkatársa volt, aki a tőzsdebiróság előtt lefolyt tárgyalást élesen megkritizálta. Azt írta többek között, hogy a bíróság részrehajló volt a Siemens-cég irányában, hogy tárgyalás német nyelven folyt le s hogy az elnök szolgai módon meghunyászkodott a hatalmas Siemens-cég előtt. A tőzsdebiróság kérésére az ügyészség sajtópört indított s a mai tárgyaláson Daróczy Elek ügyész képviselte a vádhatóságot; a vádlott hírlapíró Polónyi Géza védte. Az esküték úgy a rágalmazás, valamint a becsületesítés vétségében nem találta vétkesnek a vádlottat, mire a bíróság Greiner Jenőt fölmentette.

Zsitvay Leó elnök megnyilván a tárgyalást előbb a vádlottat hallgatta ki. aki kijelentette, hogy nem érzi magát bűnösnek. Tényeket állított s azt írta le, amit látott. Főként azon ütközött meg, hogy a tárgyalás német nyelven folyt s hogy a bíróság milyen lanyhasággal firtatta azt a kormányrendeletet, mely kikötötte hogy a parlamentet magyar ipariemlékek szerelék fel. Végül kijelentette, hogy amit írt, azt közvetlen impressziók alapján írta.

Polónyi Géza védő kérésére s az ügyész hozzájárulására a bíróság közérdek címén elrendelte a valóság bizonyítását. Előbb a tanukat hallgatták ki. Hausmann Alajos műegyetemi tanár elmondja, hogy a szerződéses gyárosoknak, kik a csillárokat szállították, megengedték, hogy olyan alkotórészeket, melyek itthon nem állíthatók elő, a külföldről szerzhessék meg. Mégis előfordult, hogy itthon előállított részeket is a külföldről hozattak. Az így felszerelt csillárt csak ideiglenesen fogadták el. Nem készítették itt az úgynevezett ötvényi mintákat, sőt a minta után készült ötvényeket is külföldről gyártották. Polónyi kérésére elmondja még a tanu, hogy az idegen ötvényeket Bécsből szállították, a Siemens és Halske-cég odaváló főkéjéből.

Polónyi: Igaz-e hogy Habiger, a Siemens-cég egyik képviselő, Hoffmann lovag néven mutatkozott be a tanár urnak?

Hausmann: Igaz. Nekem azt az urat Hoffmann néven mutatták be s én azgal az urral nyolc hónapban át dolgoztam a mintákon. Később becsületesítést kért, hogy ilyen néven mutatkozzon be.

Polónyi: Ha tudta volna a tanár ur, hogy az az ur a Zeiser és Habiger-cég tagja, akkor is dolgozott volna vele?

Hausmann: Valószínűleg nem.

Stenhausz László királyi műszaki tanácsos jelen volt a bírósági tárgyaláson. szintén ismerteti a csillár-ügyet. Elmondja, hogy amikor rájötték, hogy a Ganz-gyar az ötvények egy részét külföldről hozatja, az idegen gyártmányt zár alá vették, s addig tartották zár alatt, amíg a cég azokat magyar gyártmányul nem pótolja.

Az elnök: Milyen nyelven folyt a tárgyalás?
A tanu: Magyarul. de a bécsi tanuhoz és egykét grári munkavezetőhöz az elnök németül intézte a kérdéseket.

Az ügyész: Az ügyvédek milyen nyelven intézték a kérdéseket a tanukhoz?

A tanu: A német tanukhoz németül.

— A tárgyalás milyen benyomást tett a tanácsos urra? Hogy az elnök részrehajlóan jár el?

— Semmiképpen.

— Ha ön azt tapasztalta volna, hogy ott botrányos dolog történik, hogy részrehajlóan tárgyalnak, hogy az elnök erőszakoskodik stb., jelentést tett volna arról a főtitkos batóságának?

— Mindenesetre.

Következő tanu dr. Kepes Gyula fővárosi ügyvéd volt, aki Kulcsárt képviselte a tőzsdebiróság előtt ügyében. Dr. Kepes tanuvalomlásában az elnök kérdéseire részletesen ismertette a pör előzményeit s a tárgyaláson történeteket. Szerinte az elnök azért valószínű részrehajlósággal, mert nem adott helyt a felperesi kérelemnek, hogy Kulcsár tanu kihalgatásának, míg Habigernek és Fellingernak kihalgatását elrendelte. Ezeknek kiha lgtatása német nyelven folyt le. Ez ellen ő nem tiltakozott, mert úgyéle érdeké-

ben nem vélte célszerűnek, hogy felszólalásával akadékoskodjon a tárgyaláson. Ő is, dacára annak, hogy gyengén beszéli a német nyelvet, nemetül intézte kérdéseket a tanukhoz, ugyancsak németül tett előterjesztéseket.

— Korlátozta-e önt az elnök a tárgyaláson? — kérdezte a tanu az elnök.

— Engem nem lehet korlátozni, ha én beszélni akarok! — jelentette ki a tanu nagy derűltséggel közlöt.

Guthi Imre hírlapíró jelen volt a tárgyaláson.

Az elnök: Tapasztalta ön, hogy a tőzsdebiróság elnöke részrehajlóan vezette a tárgyalást?

— Nem.

— Igaz-e az, hogy a bíróság a bécsi cég kedvéért vezette német nyelven a tárgyalást?

— Lehet, sőt meggyőződésem szerint csakis célszerűségről tették ezt, annyi azonban bizonyos, hogy a bécsi cégnek az előnyére volt, mert Kulcsár és ügyvéde csak lóri a német nyelvet.

— Az ügyvéd tiltakozott ez ellen?

— Nem.

— Hát a közönség?

— A közönség sorából többször fölhangzott: „Magyarul! Magyarul!” Ugy hogy ennek hatása alatt aztán a bíróság egyes tagjai magyarul intézték kérdéseiket.

Beregi Miklós hírlapíró szintén jelen volt a kérdéses tőzsdebirósági tárgyaláson. Azt valja, hogy a tárgyalás e napon csaknem végig német nyelven folyt.

— Igyekezett-e az elnök megakadályozni, hogy a visszaélések a tárgyaláson ki ne derüljenek?

— Ezt nem tapasztaltam.

— Közbeszólt gyakran az elnök?

— A tárgyalás igazolt volt s így bizonyára.

— Mi okozta az igazotlóságot?

— Mikor Kulcsár ügyvédje beszélt, Siemensék bécsi ügyvédje a hallgatóság köréből olyton közbekiáltott: Hazugság!

— Eszlelte-e, — mint a cikk mondja — azt a szolgai meghunyászkodást Siemensékkal szemben?

— A Siemens-cég igazgatójával Fellingernel szemben megnyilvánult mindenesetre bizonyos reverenciát.

Utolso tanu Kulcsár Sándor csillárgyáros volt, aki szintén a pör előzményeit s a pör tárgyalásának lefolyását ismertette. Szerinte ügyvédje nem tudta jól nemetül s ennek tulajdoniája, hogy egy helytelenül használt szó miatt a tárgyalás igazotlóságot meredbe terelődött. Ezután Habiger csillárgyárostól beszélt.

Ezután a tárgyalást délután négy óráig felfüggesztették. A délutáni tárgyaláson a törvénytörvény elolvastatta a tőzsdebiróság előtt tartott tárgyalások jegyzőkönyveit, a tőzsdebiróság ítéletének indoklásából a megfelelő részt, végül Kulcsárnak egy nyilatkozatát. Ezzel a bizonyítási eljárás befejezett.

A kérdések feltételénél az ügyész csak egy kérdést terjesztett elő és pedig a hivatalból üldözendő nyilvános rágalmazás vétségére vonatkozólag a védő nem tett fel külön kérdést. A törvénytörvény szövegében a kérdéseket, két kérdést állapított meg és pedig az egyiket a tőzsdebiróság ellen elkövetett nyilvános rágalmazás, a másikat pedig a nyilvános becsületesítés vétségére. A kérdéseknek ilyen alakban való szövegezése miatt Polónyi Géza védő semmisségi panaszt jelentett be.

Következték a perbeszédék.

Dr. Daróczy Elek ügyész vádbeszédében hangsúlyozta, hogy Magyarországon mindenkor megvolt a bíróságok, illetve az ítélkező bírák iránti tisztelet. Itlékezett bár a bíró márványpalotában, vagy egyszerű parasztyunyhóban, ítéletét mindenkor kellő tisztelettel szokták fogadni. Annál nagyobb megdöbbenést kelet, hogy egy politikai napilapnak munkatársa megvádoit most egy bíróságot azzal, hogy részrehajlóan tárgyalt egy ügyet s ennek a bíróságnak elnöke szolgai módra meghunyászkodott az egyik perfél előtt egy nagy cég előtt. Ebben találja a rágalmaz s miután a fő tárgyaláson a vádlott tanu nem igazolták azt, amit az inkriminált lapközlőmény állít, kéri a vádlottat bűnösnek kimondani a rágalmazás vétségében.

Polónyi Géza védőbeszédében kijelentette, hogy neki védenőt a bíróság által önkényűleg feltett becsületesítési váddal szemben nem kell védenie, mert ezt a vádat az ügyészség sem a vizsgálat során, sem most a tárgyalás során egy szóval sem terjesztette elő. Neki védenőt azon vád ellen kell csak védenie, hogy ő rágalmazott volna. De a vádlott nem rágalmazott, hanem legszentebb újságírói kötelességét teljesítette akkor, amikor lapjában saját meggyőződése alapján megírta, hogyan játszották ki a magyar ipart s a tőzsdebiróság egyszerűen szemelt le a egész eljárás előtt, sőt az osztrák cég kedvéért megtette, hogy a tárgyalást német nyelven vezette. A tőzsdebiróság elnöke, aki édes anyanyelvünk ellen ilyen merénylőre képes, nem érdemel elégtételt. Nem hiszi, hogy akadon ezen országban esküdtészek, amely itélie a vádlottat azért, mert a hazai ipar s a hazai nyelv védelmében írta meg cikkét. Az ügyész szerint bűnös az az újságíró, aki a nemzeti anyanyelv védelmére szállott sikra s bűnös azért is, mert a magyar ipar jakszásának meghiúsítását megakadályozni törekedett. Ha ez ok az elítélésre, ugy védő maga is büszkén és emelt fővel szenvedné el azért a büntetést. Ha van zsurnalisztikai kötelesség, ha van körédek, ugy első kötelesség megvédeni a haza nyelvet, a haza iparát. A vádlott ezt tette, tehát nem rágalmazott mert a tőzsdebiróság elnöke tényleg helytelenül, szabálytalanul és törvényellenesen járt el. Felmentést kért.

Az ügyész válasza után az egyik esküdt, maróthi Füst Zsigmond odament az elnökhöz s tudtatta, hogy bejelenteni akar valamit. Pár per múlva Polónyi befejezte viszonyválasztát s az elnök felhívta maróthi Füst Zsigmond esküdtet, hogy tegye meg bejelentését.

KÜLÖNFÉLÉK

Fekete virág.

Ahol eddig éléd,
Abban a világban,
A szerelemben is
Caupa hazugság van.

Tele van ott bűnrel
Piszkos szennyvel minden.
Sziveken, lelkeken
Fehérség ott nincsen.

Észrevétlen rászáll
A piszok mindenre —
Mint ha vonaton vagy
S száll rád a füstpernye.

Csak mikor hazársz,
Caupán akkor látod,
Hogy az úton reád
Mennyi piszok szállott.

Lelkeken a szennyet
En is csak most látom —
Hogy hazahoztálak,
Fekete virágom...

Vértessy Gyula.

— Három király orvosa. A Temps érdekes dolgokat közöl Charles De l'Ormeról, a franciák régi tudós orvosáról, aki három király, IV. Henrik, XIII. Lajos és XIV. Lajos király korában élt. De l'Orme valóságos csodadoktor volt, különösen furcsa vizsgálati kérdéseire tették nevét híressé. A növendékhez, aki az orvosi grádust akarja megszerezni, ez volt első kérdése:

— A tánc nem árt-e mindjárt ebéd után az egészségnék?

Erre nemmel kellett felelni. A többi különös kérdései a következők voltak:

— Helyes-e a szerelmekre és az örültekre (latinul: amantium és amantium) ugyanazt a gyógyszer alkalmazni?

Felelet: igen.

— Előnyösebb-e a fiataloknak, mint az öregeknek a viznek kizárólagos itálal való használata?

Felelet: igen. A vizgázónak azt is kellett tudnia, hogy hosszabb-e a királyok, hercegek és a gazdagok élete, mint a szegényeké? Lehet-e oly mérget készíteni, amely meghatározott időben öljön? De l'Orme orvos hosszu praxis után, százéves korában halt meg. Ő volt az első, aki meleg vizet itatott betegeivel, ő kezdeményezte a vizkurát. 1619-iki pestis alkalmával bőrruhát készítettett magának az óvatosságot doktor s nem lépett ki a nélkül az utcára hogy orrát vattával be ne dugta volna. Szájában cenzikvül mindig foghagymát tartott, füléit bedugta és szemére hatalmas szemüveget borított, hogy a pestistől megvédi magát. Később óriási bőrruharot viselt, amelyre féltánc hosszú orrot varratott, hogy a „gonosz“ levegőt szája elől elhárítsa. Ilyen óvintézkedések mellett szerencsésen el is kerülte a pestis. De l'Orme orvos a köklerségtől sem riadt vissza, ha jó hírvéréről volt szó. A gyógyszerkészítéstől is részét követelt az orvosság árából, amiért betegét hozták küldötte.

— Napoleon idillje. Jules Claretie, a Comedie Francaise igazgatója érdekes iratoknak jutott birtokába. Georges kisasszonynak, a száz évvel ezelött ünnepeit tragikának a feljegyzései ezek. Georges kisasszony nemcsak az akkori francia színpadnak volt a büszkesége, hanem egy időben Napoleon benső barátságával is dicsekedhetett. Eltevege felé kezdte összegyűjtteni emlékeit és közzétételüket barátjára, Desbordes-Valmore asszonynya bízta, ami azonban sohasem történt meg. Ebből az emlékiratból Claretie a többek között egy apróságot közöl, amely Napoleont mint enyelgő szerelmezt mutatja be. Georges kisasszony ezt írja barátjónak:

— Nyolc óraker este értem jöttem. Saint-Cloudba való érkezésem után a könyvtárba vezettek. A konzul nyomban bejött.

— Azért kértelek, édes Georjinám, — így szól, — mert látni kívántalak elutazásom előtt.

— Oh istenem, én elutazik?

— Ugy van, reggel öt óraker. Boulogneba megyek. Idáig senki se tudja.

Mindaketteen egyszerűen letelepedtünk a padlón levő szőnyegre.

— Nos, nem busulsz?

— De igen, busulok.

— Nem igaz, neked teljesen közömbös, hogy távol leszek tőled.

Kezét a szívemre tette és félig tréfásan, félig komolyan ezt kérdezte:

— Nincs számomra hely ebben a szívben?

Nem tudtam, mit feleljek és sokat adtam volna érte, ha sírni tudtam volna. De nem tehetek róla,

éppenséggel nem tudtam sírni. Útunk a szőnyegen, közel a kandallóhoz. Meredten néztem a tüzet, a pattogó fahasábokat. A lángok tették-e, avagy talán a meghatottság, elég az hozzá, hogy két könny- oseppe gördült le arcomon s a konzul végtelen gyöngédséggel hajolt le, hogy ajkaival megérintse e könnyeket. Szerelmének ez a jele annyira meghatott, hogy valóban sírva fakadtam. Mit mondják önnek? Ő magánkívül volt az örömtől és a boldogságtól. Ha én ebben a pillanatban a Tuillériákat kértem volna tőle, habozás nélkül ideadta volna. Nevetett, érvődött velem, elfutott előlem, azt akarván, hogy kergessen. Hogy meg ne tudjam fogni, állított a lajtorjára, amely arra célra szolgált itt, hogy hozzáférhessen a magasabb polcon levő könyvekhez. Mivel a létra nagyon könnyű volt és hozzá kerekén járt, én ide-oda tologattam a szobában, miközben ő nevetve kiáltozott:

— Hagyd abba, ne okoskodjál! Ha nem hagyod abba, megbaraszom!

Este egy nagy köteg bankót dugott a zsebembe.

— Istennem — mondtam — mit csináljak én ennyi pénzzel?

— Nem akarom, hogy távollétem alatt az én Georjinám hiányt szenvedjen pénzben.

Negyvenzer frank volt. Sohasem tette a császár, hogy más által küldjön nekem valamit. Amit tőle kaptam, azt mind ő maga nyújtotta át nekem.

— Mennyit eszik az ember? Egy statisztikus ismét kiszámította, hogy egy közép nagyságú és étvágyu, hetvéneves kort elért, jó gyomru ember mennyit eszik egészséges életében. Ez a mennyiség a következő: huszonöt ezer kilogramm kenyér, tizennyolcezer kilogramm hus, negyven ezer kilogramm ízelték, három-negyvenzer tocsat tojás és körülbelül ötszáz hektoliter mindenfélelejtta folyadék. Ennek az óriási mennyiségű ételnek és italnak az értéke negyven ezer koronát tesz ki.

KÖZGAZDASÁG

Ipar és kereskedelem.

A Budapesti Általános Népbank mint Szövetkezet cím alatt új szövetkezet alakult Budapesten, mely alakuló közgyűlését f. hó 25-ikén d. u. tartotta meg a New-York nagy éttermében. Mint alapítók, előnyösen ismert kereskedők és vállalkozók va mint gyárosok vettek részt, előnké Heller Gyula tőzsdébizományost, vezérigazgatót pedig Schwartz D. Edét a Budapesti Bankgyűlésület volt tőzsvisselőjét választották meg. A felügyelő-bizottságba Erényi Béla gyógyszerész, és dr. Podor Oszkár, a Népszínház titkárat választották be. A szövetkezet működését már a közeli napokban megkezdte.

Szesszarak. A kontingens nyersszesz ára Budapesten 36.50 korona pénzben, 37.50 korona aruban. Bécsben az irányzat valamivel gyengébb. A kontingentált készáru 39.— korona pénzben, 40.— korona aruban.

Fizetésképtelenségek. A bécsi Creditoren-Verein a következő fizetésképtelenségeket jelenti: Tutkó György vaskereskedő Kassa, Ehrmann és Tarsa-öcs Sátorhajóhely, Nastasios István kereskedő Mohol, Dávid Samu kereskedő Abrudbánya, Székely István fűszer- és gyarmatárkereskedő Sopron.

Csúsz Budapestens. Lanzer T. osztrák és magyar szabadalmak értékesítő részvénytársaság budapesti bejegyzett cég (telepe: VIII. kerület. József-körút 66. sz.) ellen a budapesti kir. kereskedelmi- és váltóörvényesék folyó évi január hó 24. napján 8.99. szám alatt kelt végzésével a csúsz megnyitották. Kinevezettek: Csúszbiztosítási dr. Ippovits Károly kir. törvényszéki albiró, tömeggondnokok dr. Bogdár Mátyás ügyvéd, tömeggondnok-helyettes dr. Hajdu Viktor ügyvéd. A követelések bejelentésére 1903. év február hó 26. napja, felszámolást tárgyalásra 1903. évi március hó 26. napja, a csúszválasztmány megválasztására 1903. év szeptember hó 28. napja tüzetelt ki határidőül.

Juhvásár. (A budapesti marhavásártéri vásárpénzár részvénytársaság tudósítása.) Felhajtás 664 darab juh, — kecske. Jegyzett árak: Elsőrendű ürü 49 l-től 54. — l-ig, kivételesen 41 l. 53.50 kg.-ként, (vagy — k-tól — k-ig páronként) középminőségű ürü 46. — l-től — l-ig, kivételesen — l. kg.-ként, vagy 34. — k-tól 44. — k-ig páronként kosokért — l-től — l-ig kivételesen — l-től — l-ig vagy — k-tól — k-ig, középminőségű gyapjas — l-től — l-ig, kivételesen — l. kg.-ként vagy — k-tól — k-ig páronként, kosok legjobb minőség 64 fillérik, páronként — korona, kivételesen — korona, rackajuhok — fillér, páronként — korona szerbiai juhok páronként — korona, romániai juhok páronként — korona, anyajuhokért — fill. kgkint (— k-ig páronként), kiselejtezett juhokért — fillér kgkint (— korona páronként) kosokért — korona páronként. Az irányzat és árak szilárdak maradtak.

Sertéskonsumvásár. (A székeslővárosi sertés-vásár és közvagyonid intézősége.) Január 26-án. Felhajtás: Zeirsertes, egymint őrög I. rendű 360 kilogramm teitl 293 darab, II. rendű 230—250 kilogramm — darab, kanió — darab, silány 42 darab, fiatal nehéz 300 kilogramm teitl — darab, közép

220—300 kilogramm 83 darab, könnyű 220 kilogramm — darab, sildő 69 darab, malac — kilogramm — darab. Összesen 439 darab. Husserítés egymint: nehéz 300 kilogramm teitl 115 darab, könnyű 250—300 kilogramm 98 darab, sildő — darab, malac 40 kilogramm 19 darab. Összesen — darab. Felhajtás összege 671 darab. Előző napi maradvány 366 darab, összesen 1037 darab. Eladott 898 db. Maradvány 139 db. A vásár irányzata élenk. Az árak szilárdak. — Következő árak jegyzettek: Zeirsertes: őrög I. r. 350 kg.-on teitl 98—104 fillérik, II. rendű 230—250 kilogramm 96—102 fillérik, selejtezett — fillérik, silány — fillérik, fiatal nehéz 300 kilogramm teitl 98—104 fillérik, fiatal könnyű 220 300 kilogramm 96—102 fillérik, sildő — fillérik, malac — fillérik. Husserítés: Nehéz 300 kilogramm teitl — fillérik, könnyű 140—300 kilogramm — fillérik, sildő — fillérik, malac 40 kilogramm — fillérik. Árak minden levonás nélkül, kilogrammonként élosulyban.

Bécsi vágómarhavásár. Január 26. (Saját tudósított telefonjelentés.) A st.-marxi központi vásárocsarnokban ma megtartott vesztégzári marhavásárra felhajtott: 2752 darab magyar, 838 darab galiciai — darab bukovinai, 688 darab németországi, összesen 4278 darab szarvasmarhát.

Jegyzések: 100 kilogrammonként élosulyban: magyar hizóökr I. minőségű 72—78 fillér, kivételesen — fillér, II. minőségű 62—71 fillér, III. minőségű 52—60 fillér, galiciai hizóökr I. minőségű 74—78 fillér, kivételesen 81— fillér, II. minőségű 65—73 fillér, III. minőségű 53—64 fillér: német hizóökr I. minőségű 80—86 fillér, kivételesen 88 fillér, II. minőségű 70—79 fillér, III. minőségű 60—69 fillér. Legelő ökr — fillér parasz 48—48 fillér, tehén 52—66 korona. Kivételesen — korona, bivaly 36—48 korona, 100 kilogrammonként, a fogyasztási adó nélkül.

A budapesti gabonátözsde.

Budapest, január 26.

Lanyha irányzat mellett 12.000 méterháza buza került a forgalomba 5 fillérral alacsonyabb áron.

Rozsban néhány fillérral csökkentek az árak.

Tengeriben lanyha volt az irányzat.

Eladott:

Buza. Tiszavidéki: 100 mm. 81-5 k. 8 K. 57½ l., 400 mm. 81-5 k. 8 K. 55 l., 1000 mm. 81-5 k. 8 K. 50 l. 100 mm. 81-5 k. 8 K. 57½ l., 1000 mm. 81 k. 8 K. 52½ l., 100 mm. 81 k. 8 K. 50 l., 400 mm. 81 k. 8 K. 50 l., 100 mm. 81 k. 8 K. 50 l., 400 mm. 80-5 k. 8 K. 55 l., 200 mm. 80-5 k. 8 K. 50 l., 100 mm. 80 k. 8 K. 42½ l., 550 mm. 80 k. 8 K. 30 l. 1. és 2., 100 mm. 80 k. 8 K. 40 l., 100 mm. 80 k. 8 K. 25 l. sárga, kevert, 100 mm. 80 k. 8 K. 57½ l., 100 mm. 81 k. 8 K. 57½ l., 100 mm. 82 k. 8 K. 57½ l., 100 mm. 79-8 k. 8 K. 35 l. kevert, 100 mm. 79-5 k. 8 K. 20 l. sárga, kevert, 1000 mm. 78-8 k. 8 K. 35 l., 150 mm. 78-5 k. 8 K. 50 l. 1. és 2., 500 mm. 78 k. 8 K. 20 l. 1. és 2., 100 mm. 78-5 k. 8 K. 30 l.

Fehérmegyei: 1000 mm. 77 k. 7 K. 95 l., 150 mm; 75-5 k. 8 K. 81½ l.

Pestmegyei déli: 100 mm. 73-5 k. 8 K. 15 l., 300 mm. 78-5 k. 8 K. 10 l. sárga, 100 mm. 78-5 k. 8 K. 05 l., 200 mm. 78 k. 8 K. 05 l. sárga, 100 mm. 78 k. 8 K. 05 l. sárga.

Bánási: 450 mm. 79-5 k. 8 K. 27½ l., 100 mm. 79 k. 8 K. 12½ l., 100 mm. 78 k. 8 K. 20 l.

Békási: 300 mm. 77 k. 8 K. 27½ l., 150 mm. 77 k. 8 K. 27½ l.

Kalotai: 500 mm. 76 k. 8 K. 20 l.

Raktárú: 500 mm. 78-5 k. 8 K. 20 l.

Mind három hónapra. Ross: 300 mm. 6 K. 85 l., 100 mm. 6 K. 85 l. három hónapra, 1000 mm. 6 K. 70 l. paritásra.

Árpa: 300 mm. 6 K. 15 l. ab Kőbánya. Kesspénzesítés mellett.

A készáru hivatalos jegyzése a budapesti árú- és értéktözsde s-ökási szerint készpénzben 50 kilogrammonként. — A minőség hektoliterenkint és kilogrammonként.

B u z a	Kilogramm ára			Kilogramm ára		
	Kilo	K-tól	K-ig	Kilo	K-tól	K-ig
Tiszavidéki	100	0,—	0,—	60	8,20	8,25
"	200	0,—	0,—	61	8,30	8,40
"	300	8,15	8,25	62	—	—
"	400	8,20	8,30	—	—	—
Fehérmegyei	100	7,50	8,—	80	8,10	8,25
"	200	7,55	8,05	81	8,20	8,35
"	300	8,00	8,15	82	—	—
"	400	8,10	8,20	—	—	—
Pestvidéki	100	7,90	8,—	80	8,15	8,30
"	200	7,95	8,05	81	8,25	8,40
"	300	8,05	8,15	82	—	—
"	400	8,10	8,20	—	—	—
Bánási	100	7,80	7,90	80	8,15	8,30
"	200	7,85	7,95	81	—	—
"	300	7,90	8,—	82	—	—
"	400	7,95	8,05	—	—	—
Békási	100	7,80	7,90	80	8,15	8,30
"	200	7,85	7,95	81	—	—
"	300	7,90	8,—	82	—	—
"	400	7,95	8,05	—	—	—

Egyes gabonafélék	Kilogramm ára		
	Kilo	K-tól	K-ig
Ross	100	—	—
Árpa	100	—	—
Zab	100	—	—
Tengeri	100	—	—
Rapce	100	—	—
Kalotai	100	—	—

A határidőszület folyamán a következő kötések történtek:

Áprilisi buza 1903.	7.66-7.67-7.64-7.65
Áprilisi rozs 1903.	6.65
Áprilisi zab 1903.	6.12-6.14
Májusi tengeri 1903.	5.79-5.78-5.79-5.80
Augusztusi repce 1903.	-----

Déli egy órákor a következő záróárakat állapították meg hivatalosan a tőzsdén:

Áprilisi buza 1903.	7.65-7.66
Áprilisi rozs 1903.	6.65-6.66
Áprilisi zab 1903.	6.12-6.13
Májusi tengeri 1903.	5.81-5.82
Repce augusztusra 1903.	-----

Délután fél 5 órákor zárul:

Áprilisi buza 1903.	7.64-7.65
Áprilisi rozs 1903.	6.63-6.64
Áprilisi zab 1903.	6.12-6.13
Májusi tengeri 1903.	5.80-5.81
Augusztusi repce 1903.	-----

A budapesti értéktőzsde.

A mai tőzsde rendkívül szilárd irányzatot követett, majd az összes papírok lényeges emelkedéseket értek el, e mellett a forgalom igen élénknek alakult. A helyi piacon különösen a Közuti részvények irrvendetek nagy keresletnek.

Az előtűzésen költöttek: Osztrák hitelrészvény 706.—708.50. Magyar Hítelrészvény 749.—752.75. Leszámítolóbank részvény 466.50-467.50. Jelzálogbank részvény 498.50-500.50. Rimamurányi részvény 483.—490.—. Államvasúti részvény 699.—703.—. Városi villamos vasút részvény 327.50-328.—. Közuti vaspálya részvény 634.—644.—. korona. Koronajáradék 99.55-99.62 százalék.

A déli tőzsdén a következő értékekben volt forgalom: Koronajáradék 99.60-99.67% százalék. Fővárosi kölcson 98.25-99.—. százalék. Magyar Hitelbank részvény 751.—752.75.—. Jelzálogbank részvény 499.—501.—. Leszámítolóbank részvény 465.—466.50. Osztrák hitelrészvény 706.—707.50. Kereskedelmi bank részvény 2755.—2795.—. Salgótarjáni közszénbánya részvény 551.—555.—. Rimamurányi vasmű-részvény 488.—489.—. Közuti vaspálya részvény 641.5-645.—. Városi villamos vasút részvény 323.—339.—. Déli vasút részvény 57.—. Államvasúti részvény 701.—705.50. Jég- és viszontbiztosítási részvény 484.—487.—. korona.

4 órákor zárul: Osztrák hitelrészvény 707.—. Magyar hitelrészvény 753.50. Leszámítolóbank részvény 466.75. Rimamurányi vasmű részvény 489.—. Osztrák-Magyar államvasúti részvény 704.—. Közuti vasút részvény 643.—. Városi villamos vasút-részvény 331.75 korona.

A budapesti terménytőzsde.

A terményüzletben a szezonszerű hangulatnak megfelelően alakultak az árak és végül a terményüzleti árjegyző-bizottság hivatalosan a következő árfolyamokat állapította meg:

Jegyzékek: Heremag: lucerna magyar 50.—58.—. korona, vörös aprószemű 64.—67.—. korona, vörös erdélyi —. korona, vörös bánsági —. korona. középszemű 69.—72.—. korona. nagyszemű 73.—78.—. korona. Disznószőr: budapesti 71.—71.50. korona, vidéki —. korona. Táblaszalonna: légszársított vidéki —. korona. városi 4 darabos 60.—60.50. korona, 3 darabos 62.—62.50. korona, süstit —. korona. Szilva: boszniai, szokás szerinti minőség 14.25-14.75 korona. 120 darabos —. korona. 100 darabos 15.25-15.50. korona, 85 darabos 18.50-19.—. korona. azonnali szállításra. Szerbiai szokás szerinti minőség 13.—13.50. korona. 100 darabos 14.—14.25. korona. 85 darabos 18.—18.50. korona. Szilvai: slavóniai 17.50-18.—. korona, szerbiai 15.50-16.—. korona. azonnal való szállításra.

A bécsi gabonátőzsde.

Bécs, január 26. (A Budapesti Napló telefonjelentése.) A mértékadó külföldi piacok már a múlt hét végén nagyon szilárd irányzatot mutattak, ellenben az itteni tőzsde lényegesen lanyha volt, mert a jó előre várható enyhébb időjárás kilátás realizációs vásárlásokkal idézett elő. Közben tényleg enyhé idő köszöntött be s erre eladásokra való hajlandóság támadt. Az irányzat utabban annyiban gyöngült hogy az árfolyamok 2-4 fillérral hanyatlottak. Buza tavaszra 7.75-7.74, rozs tavaszra 6.91, zab tavaszra 6.38-6.36 korona. A készárúk piacán a hangulat bágyadt volt. Buza, rozs 5 fillérral olcsóbb lett. A tőzsde gyöngén zárult. Buza tavaszra 7.71-7.72, rozs tavaszra 6.89-6.90, zab tavaszra 6.36-6.37 korona.

A bécsi értéktőzsde.

Annak a kérdésnek a fejtegetése, hogy lehet-e alkalmas ajánlatok révén a 4%-os konverzió előnyeit alacsonyabb kamattal helyettesíteni, további szözlönzést nyújtott a piacnak és így a földi irányuló ármozgalmak a mai előtűzésen igen élénk forgalom mellett ismét érdeket lendítet kapott. Az Osztrák-Magyar hitelrészvények, valamint Földhitelrészvények mellett, melyek jóval magasabb árfolyamon

kerültek forgalomba, a helyi bankok részvényei is nagyobb keresletnek örvendtek, különösen Länderbank-részvények nagyon szépen emelkedtek. Nagyon lényegesen javultak továbbá Magyar jelzálogbank- és Magyar leszámítolóbank-részvények, melyekben számottevő vásárlásokat eszközöltek. Kedvező irányzat lépett előtérbe a szállítási értékek piacán is, hol jelentősebben főképp Államvasúti Adria hajóársulati és Dunagőzhajózási részvények javultak. Fegyvergyári részvények is szépen emelkedtek. Kedvezőtlen kivételt csak Török sorsjegyek képeztek, melyek az Ottomán-bank párisi igazgatójának halála hírére kissé visszaestek. A járadékpiacra Magyar koronajáradék ismét emelkedett. Az ultimo-meghosszabbításoknál pénzt a bankoknál bőségesen 3/8, a sorompóban pedig pedig 7/8-ra adtak.

A déli tőzsde nyugodt magatartással nyílt meg, miközben az árak nagyon jelentéktelenül visszafeljöttek. Később a sorompó-értékek általános csöndes forgalom mellett tartottak.

1 óra 30 peroker az irányzat szilárd.

Bécs, január 23. (Magyar értékek sziarata.) 4%-os aranyjáradék 121.20. Tiszai és szegedi kölcson-sorsjegy 161.25. Magyar vasúti kölcson ezüstben —. Magyar keleti vasúti állami kötvény —. Magyar leszámító- és pénzváltóbank 464.50. Rimamurányi vasműrészvény 486.—. Magyar koronajáradék 99.70. 4%-os Magyar földterem. kötvény 99.75. Magyar hitelbank részvény 752.—. Magyar nyeregemény kölcson sorsjegy 201.75. Kassa-oderbergi vasúti részvény 393.—. Magyar keresk. bank 2775. Magyar cukoripar —.

Bécs, január 26. (Osztrák értékek sziarata.) 4-2%-os papírjáradék 101.70. 4%-os osztr. aranyjáradék 121.15. 1800-os sorsjegy 156.75. Osztrák hitelsorsjegy 435.—. Angol-osztrák bank —. Bécsi bankjegyzetű 476.50. Osztrák-magyar bank 1562.—. Déli vasút 58.—. Dunagőzhajózási részvény 907.—. Dohányrészvény 347.—. Csehszéri és királyi arany 11.38. Német bankváltók 117.12. 4-2%-os erüsti járadék 101.70. Osztrák koronajáradék 101.45. 1884-iki sorsjegy 249.—. Osztrák hitelintézeti részvény 706.75. Unionbank 558.—. Osztrák Länderbank 416.50. Osztrák-magyar államvasút 703.—. Elbavölgyi vasút 467.—. Alpeai bányarészvény 392.—. 20 frank. arany 19.08.—. Londoni váltóár 239.85. Bécsi Iramway Lätt B.—. Bécsi Tramway Lätt A.—. Lipót kóhó —. Az irányzat nyugodt.

Bécs, január 26. (A Budapesti Napló tudósítójának telefonjelentése.) A délutáni magánforgalomban a zárlatok a következők voltak: Osztrák hitelrészvény 706.75. Magyar hitelrészvény 752.50. Angol-Osztrák bank 274.50. Bécsi bankjegyzetű 481.50. Union bank 559.—. Länderbank 416.50. Osztrák-magyar államvasút részvény 703.25. Déli vasút 58.75. Elbavölgyi vasút 458.50. Szikanyugati vasút részvény —. Dohányrészvény 348.—. Rimamurányi vasmű 489.—. Alpeai bányarészvény 392.25. Májusi járadék 100.17. Magyar korona járadék 99.70. Török sorsjegy 124.25. Német birodalmi márká 117.20-117.18. Napoleondr 19.07.

Külföldi értéktőzsde.

Berlin, január 26. (Lőrségi tudósítás.) A mai tőzsde gyöngye volt a magánkölcsönös részvételisége és a spekuláció realizáló kedve, továbbá biztató jelenségek hiánya és az ultimo közlekedése miatt. Elkedvetlenül hatása volt az amerikai lapokban mutatkozó néméletlen hangulatnak is. Bankok közül csak Disconto-Commandit-részvények gyengültek. Szénrészvényekre kedvezőtlenül hatott az enyhé időjárás. Vasutak jól tartották magukat. Osztrák-magyar államvasút részvények Bécsre javultak. A második tőzsdésorban az egész vonalon javult az irányzat londoni magántávírtokra, amelyek szerint a venezuelai kikötők elzárása 24 óra alatt megszűnik. Magánkamatláb 2/8. Utimópénz 23/8/8.

Berlin, január 26. (Zárlat.) 4-2%-os papírjáradék 101.75. 4%-os osztrák aranyjáradék 103.50. Elbavölgyi vasút —. Magyar koronajáradék 100.20. Osztrák-magyar államvasút 150.75. Kassa-oderbergi vasút —. Bécsi váltóár 85.30. Magyar vasúti beruházási kölcson —. Alpeai bányarészvény —. Disconto-Commandit 196.85. Általános villamosági Béison 176.60. Gelsenkirchem 175.75. Laura-kóhó 216.—. 4-2%-os erüsti járadék 101.75. 4%-os magyar arany járadék 102.10. Osztrák hitelrészvény 222.75. Déli vasút 159.00. Károlyi Lajos vasút —. Orosz bankjegyek 216.33. 4%-os új orosz kölcsön 99.25. Török dohányrészvény —. Olasz járadék 103.70. Magyar hitelbank —. Dynamit Trust 170.—. Harpeni 165.30. Az irányzat nyugodt.

Berlin, január 26. (A Budapesti Napló tudósítójának távirata.) Esti forgalom. 4%-os magyar aranyjáradék 102.20. Magyar koronajáradék —. Osztrák hitelrészvény 222.—. Osztrák-magyar államvasút 149.40. Déli vasút 16.—. Szikanyugati vasút 216.15. Elbavölgyi vasút —. Orosz bankjegy keszpenz —. buschtelhradi —. Orosz bankjegy —. (Ultimo.) Lombard —.

Frankfurt, január 26. (Zárlat.) 4-2%-os papírjáradék 101.75. 4%-os osztrák aranyjáradék 103.40. Magyar koronajáradék 100.30. Osztrák-magyar bank 113.40. Déli vasút 15.90. Elbavölgyi vasút 115.—. Londoni váltóár 204.67. Bécsi bankjegyzetű 121.60. Villamos részvény 126.—. 3%-os magyar aranykölcson 89.50. 4-2%-os erüsti járadék 101.70. 4%-os magyar aranyjáradék 102.25. Osztrák hitelrészvény 222.50. Osztrák-magyar államvasút 150.60. Szikanyugati vasút —. Bécsi váltóár 852.75. Párisi váltóár 614.25. Unio bank —. Alpeai bányarészvény 200.—. Az irányzat szilárd.

Frankfurt, január 26. (A Budapesti Napló tudósítójának távirata.) Árfolyamok január. Esti forgalom. Osztrák hitelrészvény 221.80. Német bank 215.10. Disconto 196.70. Berzli kereskedelmi bank 157.50. Gelsenkirchemi 175.80. Harpeni 175.20. Laura-kóhó —. Olasz járadék —. Az irányzat szilárd.

Frankfurt, január 26. (Zárlat.) 4-2%-os erüsti járadék 101.80. 1800. sorsjegy 157.25. Déli vasút 15.60. 4%-os osztrák aranyjáradék 103.25. Osztrák hitelrészvény 220.50. Osztrák-magyar államvasút 150.75. Olasz járadék 103.30. 4%-os magyar aranyjáradék 102.35. Az irányzat szilárd.

Páris, január 26. (Zárlat.) Osztrák-magyar Államvasút 752.—. 4%-os osztrák aranyjáradék 104.10. Osztrák Länderbank 457.—. 3%-os francia járadék 99.92. Ottománbank 602.—. 3 1/2%-os francia járadék —. Alpeai bányarészvény —. Déli vasút —. 4%-os magyar aranyjáradék 103.—. Párisi bankrészvény 1100. Olasz járadék

102.70. Francia törleszt. járadék 99.25. Osztrák földhitelintézeti részvény 1320.—. Török dohányrészvény 370.—. Az irányzat gyenge.

Budapest-kőbányai sertéskereskedelmi csarnok jelentése.

Január 26. A sertésüzlet irányzata: változatlan. A) Húsi sertések ára: L A) Magyar első örendű: Oreg nehéz (páronkint 400 kilogramm felüli súlyban) 122-124 fillérg. Oreg közép (páronkint 300-340 kilogramm terjedő súlyban) — fillérg. Fialat nehéz (páronkint 320 kilogramm felüli súlyban) 126-128 fillérg. Fialat közép (páronkint 251-320 kilogramm terjedő súlyban) 125-12 fillérg. Fialat könnyű (páronkint 250 kilogramm terjedő súlyban) — fillérg. — II. Magyar szedett: Nehéz (páronkint 280 kilogramm felüli súlyban) — fillérg. Közép (páronkint 240-260 kilogramm súlyban) — fillérg. Könnyű (páronkint 240 kilogramm terjedő súlyban) — fillérg. — III. Romániai: Nehéz (páronkint 320 kilogramm felüli súlyban) — fillérg. Közép (páronkint 250-320 kilogramm terjedő súlyban) — fillérg. Könnyű (páronkint 250 kilogramm terjedő súlyban) — fillérg. — IV. Romániai eredetű (Stachl): Nehéz (páronkint 240 kilogramm terjedő súlyban) — fillérg. Könnyű (páronkint 240 kilogramm terjedő súlyban) — fillérg. — V. Szerbiai: Nehéz (páronkint 280 kilogramm felüli súlyban) 123-125 fillérg. Közép (páronkint 240-260 kilogramm terjedő súlyban) 122-124 fillérg. Könnyű (páronkint 240 kilogramm terjedő súlyban) 121-123 fillérg.

Sertésüzlet szám 1903. jan. 24. napján volt készlet 21.545 darab. — 1903. jan. 25. napján felhajtott 981 darab. — 1903. jan. 25. napján elszállított 816 darab. 1903. január 26. napjára maradt készletben 21.619 darab.

Napirend.

Napló: Kedő, január 27. — Római-katolikus: Ar. sz. János. — Protestáns: János. — Görög-ország: (január 14.) Rait vik. — Zsidó: Teobeth 28. — Nap két: 7 óra 18 perker. — Nyugskiz: 4 óra 36 perker. — Hold két: 6 óra 5 perker reggel. — Nyugskiz: 3 óra 47 perker délután.

A földmívelésügyi miniszter fogad délután 5 órákor. A képviselőház háznapja fogad délelőtt 11 óratól 12-ig. Nemzeti Múzeum. Régiségvár. Nyitva van délelőtt 9 óratól délután 1 óráig. Téli kiállítás a Nemzeti Szalonban nyitva 9 óratól 8-ig. Belépőj 50 fillér.

Téli kiállítás az Iparművészeti Múzeumban nyitva 5 óráig délután. Belépőj nincs. Technológiai sparmuseum nyitva délelőtt 9-1-ig. Mezőgazdasági Múzeum (Kerepesi-ut 72. sz.) délelőtt 9-6-1 óráig. Földtani intézet muzeuma nyitva délelőtt 10-1 óráig. Belépőj 1 korona.

A fővárosi könyvtár (Károlyi-kört 28.) mindennap nyitva van, kőnapoktól délelőtt 9-1-ig, vasár- és ünnepnapokon 9-12-ig. A kereskedelmi és iparkamara könyvtára (Szemerő-utca 6. sz.) nyitva minden hétköznap 10-10-15-ig 2-ig. Szabadalmi leltár (Erzsébet-kört 19.) nyitva délelőtt 9-1 óráig.

Muzeumi könyvtár nyitva délelőtt 9 óratól 1-ig. Akadémiai könyvtár nyitva 3-7-ig. Egyetemi könyvtár nyitva délelőtt 9-12-ig és délután 3-8 óráig. Mentőgyűjtemény helyiségei a Markó- és Sölyom-utca sarkán, reggel 8 óratól este 6-ig.

Magyar Kereskedelmi Múzeum. Igazgatóság, kereskedelmi szaknyitára, tudakozó-osztály és keleti mintáztár: V. kerület Váci-kört 32. szám alatt. Hivatalos órák: délelőtt 9 óratól 12 óráig és délután 3 óratól 6 óráig. Hazai termékek állandó kiállítása és kereskedelemtörténeti gyűjtemény, továbbá a ház-ipari kiállítás (melyben az üzletvezetőség árusításokat is eszközöl) a városigeti piac-csarnokban nyitva délelőtt 9 óratól 12 óráig és délután 3 óratól 6 óráig. A külföldi kirendeltségek központi üzletvezetősége (Magyar kereskedelmi részvénytársaság) V. Váci-kört 32. szám alatt.

Időjelzés.

— Az Országos Meteorológiai Intézet hivatalos jelentése. —

Budapest, január 26.

Hazánkban a hőmérséklet tovább emelkedett és az északnyugati rézséken — ahol ma reggel gyengén havazik — 5°C fölélt van. Az idő különben boros.

A levegőnyomás eloszlásban lényegesebb változás nincs. Számottevő lecsapódások voltak Angol- és Németországban. A hőmérséklet Nyugaton meg Délen jóval a zérus felett van, egyébtől a fagy általános maradt.

Kiadás: További hőmérsékelsei elvélve csapadék várható.

Vizállás.

Jan. Jan. 24. 26.	Jan. Jan. 24. 26.	Jan. Jan. 24. 26.
Imn. Soltész — 1.02 1.04	Tisza M.-Sajgót — 0.02 0.05	Jan. Jan. 24. 26.
Duna Felső — 0.98 0.99	Tokaj — 0.59 0.60	0.02 0.05
„ „ — 1.67 1.68	„ V.-Námány — 0.69 0.71	0.02 0.05
„ „ — 1.35 1.32	„ Tokaj — 0.32 0.34	0.02 0.05
„ „ — 0.80 0.82	Tisza-Föld — 4.80 4.85	0.02 0.05
„ „ — 1.28 1.23	Szolnok — 6.58 6.40	0.02 0.05
Budapest — 1.80 1.82	Csongrád — 4.99 4.12	0.02 0.05
„ „ — 2.20 2.03	Szeged — 3.00 2.85	0.02 0.05
Móhcs — 0.90 0.60	Török-Bécs — 1.59 1.16	0.02 0.05
Gombos — 3.12 3.23	Tisza — 2.98 1.88	0.02 0.05
Ujvidék — 1.98 0.90	Ónódva — 0.44 0.42	0.02 0.05
Pancsova — 2.35 1.60	Topolya — 0.04 0.12	0.02 0.05
Orova — 2.30 0.00	Bodrog-Zemplén — 5.92 5.42	0.02 0.05
Magyarfalva — 1.25 1.28	Sajó — 1.00 1.80	0.02 0.05
Vág — 0.05 0.04	Horvát H.-Német — 0.95 0.28	0.02 0.05
Tencsén — 0.38 0.38	Horvát Margits — 0.20 0.08	0.02 0.05
Szerep — 1.18 1.10	B.-Ujfalva — 0.62 0.08	0.02 0.05
Sz.-Göbőd — 0.80 0.81	Cerna — 0.00 0.00	0.02 0.05
Sárvár — 0.42 0.45	N.-Vár — 0.10 0.12	0.02 0.05
Győr — 0.00 2.16	Bélnyes — 0.62 0.60	0.02 0.05
Dráva — 0.68 0.42	Füred — 0.06 0.02	0.02 0.05
„ „ — 0.85 0.84	Gurabona — 0.06 0.02	0.02 0.05
„ „ — 0.61 0.39	Boronjós — 0.62 0.50	0.02 0.05
„ „ — 0.79 0.88	Béke — 0.06 0.70	0.02 0.05
Mura M.-Szerdahely — 0.65 0.60	Gyoma — 4.50 1.50	0.02 0.05
Székely — 0.85 1.18	Gy.-Fehérvár — 0.62 0.48	0.02 0.05
„ „ — 1.05 1.20	Bánlyka — 0.26 0.73	0.02 0.05
„ „ — 2.55 2.22	Robozár — 0.00 0.00	0.02 0.05
Szamos Décs — 0.14 0.12	„ „ — 0.10 0.10	0.02 0.05
Szatmár — 0.85 1.18	Makó — 1.06 0.28	0.02 0.05
Kraszna N.-Majány — 0.80 0.60	Temes — 0.12 0.20	0.02 0.05
Letorosa Munkács — 0.81 0.44	Béga — 0.08 0.04	0.02 0.05
Előreka Homonna — 0.25 0.25	„ „ — 0.60 0.66	0.02 0.05
Ugocsa — 0.35 0.36	„ „ — 0.25 0.10	0.02 0.05

